

TRETI

METAI.

AUSZRA.

Laikrasztis iszleidžiamas Lietuvos mylėtoju.

N. 7 ir 8.

Tilžeje. Liepos ir
rugpiuczio m.

1885 m.

„Auszra“ iszeina Tilžeje 20. kožno mėnesio pavyzdyje knjgutės 32—48 pusiu. Prekia; ant metu 4 rubl. = 4 mark. Atskiras num. 35 pf. = 35 kap. Apgarsinimai, „Auszros“ rėdystėje priimami kasztūja už kožną pusiau dalitą, eilutę po 20 pf. = 10 kap., „Auszros“ skaitytojams pusę tiek. Vokietijoje galima „Auszrą“ prie kožnos cėcoriszkaĩ karaliszkos pasztos parsikviesdinti

Gromatu raszėjai, norėdami sziochia-tokia žinę isz rėdytuvės gauti, meilingai užpraszomi, gromatose dėl atsako už 10 kap. (20 pf.) markucziu pridėti. Mums be galo daug pinigų ant žigunės reikalu iszeina.

Auszros redue.

Abejojantiems!

Daug metu dingo bedugnėj laiko
Ir užmirszimo jurėj nuskendo,
Kaip kalba skamba Lietuvos vaiko
Ir kaip ją prieszai naikinti bando;
Bet-gi Lietuva buna ik sziolei,
Lietuvis savo kalbą užlaikė,
Nors prieszai mumis vaikys, kaip vaikė,
Bet deimants szitas spindės patolei,
Ik žemė risis aplinkui saulės,
Ik augs ant josios aungalai, vaisei
Kol nežus szilma ant mus' pasaulės,
Kol vamzdis sudo neužusz baisei!
Ką drįsau tarti?! . . . Neliaus skambėti,
Svėtui pas'baigus, kalba Lietuvos;

12

185

Tenai — dangūse tėvu mus' kruvos —
Labai jie mėgsta savaip kalbėti!

Ir mes numirę jūs atlankysim;
Vos į jūs žodį tik iszkalbėsime
Ir meilei jūsius vos pasveikšime.
Szeip jūs atsakant iszgirst galėsime:

„Vaikai! garbingi esat ir buvot,
„Kad dulkes, kaulus musu gūdojot,
„Ant savo spēku viltį vis klojot
„Ir meilėj kraszto nebeužkliuvot!

„Sėskit su mumis garbint vis Pramžių —
„Czion liūsi busit nū nedorybiu;
„Galit czion likties tarp mus' ant amžių:
„Nepristoksit czion tokiu ramybiu!“

* * *

Ei, abejonė! szalin nū musu!
Szalin pailsims ir nus'minimas!...
Szenai, viltis, eik, noras prie trusu,
Iszkilmė dvasės, nepailsimas!
Nors maži esam, tik nesidūkim —
Neleiskim prieszu sėsti į kerczią,
Bet tą patarlą suprasti dūkim:
„Ir mažas kupstas vežimą verczia!“

Tam ne daug metu vos keli buvom,
Ir rasztu jokiu tad neturėjom,
Szendien jau szimtais į darbą griuвам
Ir turim daug to, ko neregėjom;
Už keliu metu stipresneis busim.
Mindžiokim szendien tą nusiminimą:
Lai isz mus' kožnas tur supratimą,
Jog mes Lietuvei nėkad nežusim!
Lai prieszu buna ir kiauri szimtai,
Bet mes ant juju vilties neklosim,
Savo vedėjai, syki paimtai,
Tarnaut, neilstant, nėkad nestosim.
Bunant vedėjos szios pasekejais,
Ko mes stokojam, viską patirsim,

Tik abejonė ein lai su vėjais —
Lai nėkad spēku sav nepakirsim!
Akmū sukruzsta, medis supūva,
Geležį, plieną rudys suėda,
Lietuvos vaikui yr didė gėda
Tarti, jog jausmai szventi jo žūva;

Nės szitie jausmai negali nykti,
Pakol krutinėj szirdis taksena,
Gyslose kraujas pakol sriavena,
Pakol negauna smertis atvykti!...
Tuls nors isz musu amžiu užsnaudžia,
Ant jojo kapo rutu pasėsime,
Jam užgiedosime mes raudą graudžia,
Ir toliaus mes szventą darbą tesėsime.

Kad iszaugs rutos isz jo krutinės,
Klaistįs ju kvapą pusdamas vėjas;
Ju kvaps sės karsztą meilę tėvynės,
Krutinėn žmogaus musu įėjės.
Prie kožno darbo viltis tur buti,
Nes ji suszildo kožną vedėją;
Ir mus vedėjoj ji netur žuti,
Norints but gaujos prieszu sus'ėjė.

Be vilties ką-gi dirbdams įspėsi?
Tikrai sav pelno jokio nedūsi!
Lygei vėžiman kad važiūt sėsi,
Vadžias paleidęs, kur nuvažiūsi?!

P. 26. gegužio 1885 m.

K. S. V.

Isz musu praeigos.

II.

Žinės apie pirmus Lietuvos gyventojus.

(Pabaiga; pradžia nn. 4. ir 5.)

Paženklinę gyvenimo vietas Aistu, turime dar,
nor trumpai, paminėti, kur senovėje ju dalis — *Kaszinei*
arba *Kaszėnai* gyveno. Vardas ir szitu yra tikrai lie-
tuviszkas, ir mes jį dar ir szendien randame užsilikusi

12*

kaime vardu *Kaszanei*.¹⁾ Kaip Kaszėnu taip lygei ir Kaszupiu vardas paeina nū to paties žodžio *kasza*²⁾, to dėl mes Kaszėnus ir Kaszupius per vienus laikome. Jie gilioje senovėje apsigyveno ant kairaus Vistulės kranto, szios dienos Pamarėliu kampe (Pommerellen, vokiszškai³⁾). Daugybė tikrai lietuviszku vardu vietu upiu, ežeru, iki šei dienai Pamarėlėse užsilaikiusiu, aiszkei mums liudyja, jog tie Kaszinei, arba Kaszupėi (lenkiszškai Kaszuby) Lietuvei buvo. Vėliaus mes parodysime vietą, isz kurios jie į Pamares persikėlę.

Trecią varda anos gadynės juriu pamarės gyventoju paliko mums, isz Putėjo kelionės apraszymo, Plinius, apie 79 m. po Kr. raszęs. Vardas tas yra — *Gytėnai* arba *Gytai*⁴⁾. Jie gyveno tūmet, kaip ir Ptolomajaus laike (161—175 m. po Kr.) į rytus nū Vistulės pamarėmis iki Priegalės upei, kuri tūmet, kaip dumoja Voigt'as⁵⁾ ir k., vadinusiesi Gytale⁶⁾. Krusė nurodo Gytėnu gyvenimo vietas tarp szios dienos Marienburg'o ir Guttstadt'o Prusūse⁷⁾. — Samu žemė (Samland) tarp Kurszo marės, juriu ir Aismariu esanti, buvo tūmet dar sala, nės vandeniū upėse apstingiaus esant, pati Priegalė į Aismares ir jos szaka Deimė į Kurszo marę ipūlanczios platesnės senovėje

1) Galiniu Valmaro valst. Seinu pav. Suvalku rėd.

2) Kaip nū *skrynė* ir *upė* arba *apis* turime vardus kaimu *Skrynupei*, taip isz *kasza* ir *upė* — *Kaszupėi*. Krantai upiu tu turėjo buti tuloje vietoje tokie, jog panėszėjo į skrynę, kaszą. Nū skardziū, kumpu krantu turime vardus: Skardupei, Kumpupei ir t. t.

3) *Slg. Szafarik. Sebr. sp. II, 426.* apie gyvenimo vietas.

4) *Plinius. Natur. hist. XXXVII. 2. 26.* pasinaudodamas isz Putėjo graikiszkoje kalboje raszto, kuriame vardas Γύτωνες turėjo buti, nežinodamas tikrai, kaip tą varda isztarti — nės graikoniszka *v = y* ir *α* lotyniszškai ir lietuviszškai — paraszė ji: *Gutones*, var. *Guttones*, *Gutti*. Ptolomaeus. Geograph. III, 5, ju varda Γύτωνες raszo.

5) *Voigt. Preuss. gesch. I. 43; Szafarik. Sebr. sp. I. 540; Ukert. Geographie III. 1. p. 143.*

6) *Plinius. IV. 14. 28; Omnes clari in Oceanum defluunt: Guttalus, Vistillus sive Vistula, albis, Visurgis etc.*

7) *Urgeschichte p. 364.*

buvo ir atidalino ją pietūse ir rytūse nū kitos žemės⁸⁾. Szita tai sala vadinosi Putėjo kelionėse *Abalus*⁹⁾, ir ant jos — įpatingai pavasareis — mariu vilnys išmesdavo tūmet apstingai gintaro, kurį gyventojai vieton malkos (pro ligno) vartoję, arba pardavinėję arcziaus gyvenantiems Tautonams (Teutoni).

Musu dienosė daugiausei Samu žemėje laimima gintaro; ne galima abejoti, kad pirm kokiū 2500 metu dar daugiaus jo ezionai buvo randama, kaip galima numanyti ir iš to, jog tos gadynės Lietuviū sentėvei jį per nėkus laikė ir dyka praszalaicziams atidavinėjo, arba vėl vieton malkos degino (regis žinyciose). Nū žodžio *abaroti*, t. e. su abaru (samtuku) gintarą, vilnimis išzmetamą, rinkti — gavo ir sala vardą *Abaras* arba *Abalas*¹⁰⁾. Kitas vardas tos pacios salos buvo *Baltia*¹¹⁾; tą vardą iki szej dienai tur jurės: Baltoji marė.

Szitie Gytėnai arba Gytai buvo tai tik dalis Aistu¹²⁾, o sentėvei Prusu¹³⁾. Jūs jau Ptolomajus¹⁴⁾ atskyrė nū vokiszkos kilties, lietuviszku vardu vadinamu, Gūtū (Γούται), Skandijoje gyvenancziū, to dėlei klaidžei naujesniojo laiko raszytojai¹⁵⁾ sumaiszė vokiszkus Gūtūs su lietuviszkais Gytėnais arba Gytais, kuriūs Plinius¹⁶⁾, priskirdamas prie „Girmonu“, nu-

⁸⁾ *Sadowski*. Handelsstrassen v. p. 27. 28.

⁹⁾ *Plinius* l. c. *Voigt*. Gesch. Preuss. I. 47; *Pierson*. Elektron p. 5.

¹⁰⁾ Persikeitimas -r- į -l- lietuviszkoje kalboje tankei atsitinka: sakaras = sakalas ir t. t.

¹¹⁾ *Plinius* IV. 13. 95; *Szafarik* I. 497.

¹²⁾ *Hartknoch*. Dissertatio II. 34. 35; *Voigt*. Geschichte Preuss. I. 25.

¹³⁾ *Pierson*. Elektron p. 17.

¹⁴⁾ *Ptolom*. III. 3.

¹⁵⁾ *Hartknoch*. Dissertatio. II. 29. *Adelung*. Mithridates, oder allgemeine sprachkunde. Berlin 1809. II. 696; *Voigt*. Geschichte Preuss. I. 24. 56. 72. 73; *Szafarik* I. 466. 442; *Müllenhof*. Monatsberichte der preuss. akademie der wissenschaften. 1866. p. 1 ir sek.; *Rösler*. Sitzungsber. der wiener akademie der wissenschaft. 1873. LXXIII. 80 ir k.

¹⁶⁾ *Plinius*. IV. 14. XXXVII. 2.

rodo tik ant to, kad Gytėnai giriose gyveno, nės žodis *girmonas* paženkliina girės gyventojus, girininkus¹⁷⁾. Nors Voigt'as ir dumojo, kad Prusėse, pirm atsivilkimo Vokiecziu-Kryžoku, gyvenę vokiszki Gūtai ir buvęs czion „vokiszkas gyvenimas“¹⁸⁾, tacziaus mes turime sakyti, kad tokia duma nei menkiausio pamato netur ir negal buti mokslingai darodyta.

Gytėnu arba Gytu vardas paeina nū žodžio *gētis* ir paženkliina gyventojus, turinczius daug gēcziu, t. e. ganyklu ir lauku, o podraug ir daugel naminiu gyvoliu. Vardas paeina isz tos žilos senatvės, kada Lietuviu tauta menkai lauko arimą dar pažindama, visą savo maistą ir lobį isz prilaikymo naminės bandos teturėjo. Vardą gilei senoviszką Gytėnai buvo užlaikę, nors Prusėse gyvendami jie buvo jau — pagal Putėjo ir Tacito liudymą — patogus ukininkai ir žemės arikai. Pats žodis *gētis*, pagal lietuviszkos kalbos tarmenes isztariamias, skamba kaip *gietis* ir *gytis*; to dėlei vardas Gytėnai, Gytai bus pagal saulėtekiu Žemaičių isztarimą, o Gėtai, Gėtėnai — pagal saulėleidžiu Žemaičių tarmenę. Lietuvoje — įpaczei Vilniaus rėdyboje — turime daug vardu kaimu nū žodžio *gētis*: Gėczei, Gėcziunai, Gėtkaiczei, Gieczenai, Gieczionei, Gytėnai ir k. ir daugybę pravardziu: Gėtys, Gėtulis, Gėcziulis, Gėczevyczius ir t. t. To dėl teisingai Gytus Prusėse, pas Putėją ir Ptolomaju minavotus, Pierson'as Gėtais vadina¹⁹⁾.

Szitūmi paskutiniu vardu daugelis raszytoju Lietuvos gentes vadina ir paskesniame laike.

¹⁷⁾ Marijos pilies (Starapolės) pavietyje yra keli kaimai Girmonai ir Pagermonys, senovėje tarp giriu buvę. Vokieczei neturėdami dėl paženklinimo savo gentės tikro savo vardo, vadina savę *Deutsche* — nū lietuviszko tauta — ir *Germanen*, nū — *girmonas*. (Slg. *Diefenbach*. Orig. europ. 132. 190. 191.) Ant kitos vietos mes regėsime priežastį, kurios dėl Vokieczei lietuviszkais vardais vadinasi; dabar tik paminėsime, kad visas žemės plotas tarp up. Reino ir Vistulės, Rymijonu „Germania“ vadinamas, tikrai tur vardą lietuviszką, o Pompon. Mela (III. 3. 3.) sako: „terra ipsa (Germania) . . . magna ex parte silvis ac paludibus invia“. Slg. ir *Tacitus*. *Germania* 2. 5.

¹⁸⁾ *Voigt*. *Gesch. Preuss.* I. 134. 135.

¹⁹⁾ *Elektron*, p. 35.

Tarp 560—600 m. Galijoje (Gallia) gyvenęs vyskupas Venantius Fortunatus, savo giesmėje ant garbės Soisson'ios karaliaus Chilperiko I. (562—584) sudėtoje, minavoja vardus tautu, su kuriomis tas karalius kares vedęs. Tarp kitu randame ir — *Geta*²⁰), kuriūmi vardu yra vadinami ano laiko Lietuvos gyventojai²¹). Scholiastas Adomo isz Brēmės (1076 m.) raszo „Gethi seu Prussi“ (Gėtai arba Prusai)²²).

Seniausias dėl Prusu Lietuvos gyventoju vardas pas Lenku raszytojus randamas — taipogi *Gėtai*²³). Martynas Gallus (1110—1135 m.²⁴). Vinc. Kadlubka (apie 1220 m.)²⁵), Boguphal'as (miręs 1253 m.)²⁶) daugiaus Lietuvius Gėtais vadina, įpaczei Prususe gyvenanczius²⁷).

Tokiu tai budu *mes atrandame Lietuvius jau kevirtame szimtmetyje pirm Kristui gimus szios dienos Lietuvoje begyvenanczius! Jie tūmet jau buvo ukininkai, kaip ir szendien, ir žemės arikai. Aistai, Kaszubai ir Gėtai augszcziaus minavoti, tūmet buvo dar tik mažą dalelę Lietuvos apgyvenę; jie buvo pirmiejie lietuviszki naujokai (kolonistai), kurie tarp traszkanecziu giriu czion įsikurę. Tėviszke jų, isz kur jie į szios dienos žemes atėjo, buvo senovės Trakija, szendien Bulgaru apgyventa.*

Paženklinti laika, kad pirmas Lietuvis apsilanke szios dienos Lietuvos žemėje — yra ne lengvas darbas. Tacziaus mes nepaklysimė sakydami, *kad gintarą isz pamarės pirmiejie Lietuviu sentėvei pradėjo gabenti; to dėlei jau ir koki tukstantį metu pirm Kr. jie*

²⁰) Ven. Fortun. Poemat. lib. IX. cap. 1, vers. 73.

²¹) Szaфарик. I. 508; II. 590.

²²) Lindenberg. Scriptores rer. Sil. pag. 60. not. 87; Voigt. Geschichte Preuss. p. I, 348; Hartknoch. Dissert. II. 32; Szaфарик, Sebran. spis. I. 508. not. 73.

²³) Joh. Voigt. Geschichte Preuss. I. 300—301.

²⁴) Chron. Pol. 16: „Terra slavonica ad aquilonem a Sarmaticis, qui et Gete vocantur“

²⁵) Chron. p. 201: „Gete dicuntur omnes Littuani et alie ibidem gentes.“

²⁶) Chron. princ. pol. p. 41 ir kitur.

²⁷) Voigt. Gesch. Preuss. bd. I. 315.

ir szios dienos žemes ir jures pažinojo, ir regis tada jau pradėjo czion ant gyvatos įsikurti. Aistu vardas, randamas rasztūse jau nu 2204 metu, liekti iki szei dienai varde upės Aistos; ir stebėtiesi reikia tokiai žilai senatvei gyvo ir szendien to vardo! . . .

Pragoje. Liepos m. 1885. J. Basanavyczius.

Czeku Mocziutės.*)

„Suvienytomis spėkomis ir proce be pelno!“ — taip skambėjo Czeku atgijimo balsas, ir jeigu szilandien žiurime ant dėju iszsilankstymo Czeku gyvenimo, matome daugybę to dalyko paveikslu. Tauta taip panėkita ir mažiulėlė, kuri nėkame negalėjo atsidėti ant „pažiuru szio svėto“, turėjo visados pasitikėti tiktai ant savo pacziu pajėgu ir savo viltis padėti ant suvienytos, grynos, nėkūmi neužmokamos procės. Kas kitose szalyse padaryta tapė salonūse turtingos aristokratijos, arba dosnia ranka mēcėnatu, tai vis darė Czekūse vyrai, prasczioku grintelėse užaugti. Padavę vienas kitam ranką ėjo suvienyje savo szirdis ir tokiu budu silpnomis ant pažiuros pajėgomis atitiesėjo didžius užsiėmimus, kureis mes tikrai galime stebėtiesi. Už tiesą negali buti ginama, jogei szime dalyke prisidėjo ir augsztūmėnė, bet prilyginant gentiszkam gaivalui buvo tai tiktai antrūju veikėju, kaipo per silpnas, idant galėtu prilygti tai augsztai, pagirtinai dvasiszkai spėkai, kokia pažymi Czeku žmones. Kiekvienas lapas dėju Czeku atgijimo dūda mums puikius tam parodymus — o vienas isz gražiausiu yra — *Czeku Mocziutė.*

Pradžioje musu szimtmezio Czekūse nebuvo beveik nėko, kas matomai butu galėjęs buti paspyriu iszsilankstymo dvasiszko gyvenimo; pirmutine to dėl uždūte Czeku atgaivitoju buvo pajieszkoti suvienyjime pajėgu padėlko tolimesnio darbavimo. Literaturos dirva buvo pirmucziausiu apsiireiszkimu to naujo gyvenimo, ale ant jos buvo dar tiek klincziu, jogei kiekvienas nors mažiausias užsiėmimas galėjo nusitikti tiktai ėsant geram surėdymui (organizacijai). Gerai žinome, kaip ilgai ir dėl ko Vokiecziai, iszjūkdami Czeku literaturą, vadino ją žinomu „lōschpapierliteratur“, ir kaip sunku buvo iszdūti beveik kiekvieną

*) Panaudota isz priedo „Przeg. Tyg.“ 1880 m. — Mocziutė, Matica.

moksliszka darbėli. Skaitlius geru ir apszviestu rasziku kas-kart augo, bet pinigų ant atspaudinimo ju rasztu visados truko. Taip ne vienas Czeku mokėtas vyras ilgus metus nūszirdėi darbavosi, ale apie atspaudinimą savo rasztu galėjo tiktai sapnūti.

O vienok reikėjo moksliszkos literaturos del pakėlimo Czeku visūmėnės, Czeku gaivalo. Tūmet Czeku gaivalas, arba geriaus pasakant, jo moksliszka apszviestas burelis buvo dar per mažas, idant galėtu prilaikyti tą sujudimą literaturoje, parėjo to dėl reikalas draugysziu, visūtino paspyrio, sudėjimo pinigų.

To dėl buvo užmanyta uždėti tam tikrą skrynę (kaszą) ant atspaudinimo rasztu, įpacz su moksliszka įtalpa, rasztu, kurie dūtu vertą paveikslą tautiszkos literaturos, tautiszko gyvenimo. Juk literatura be *mokslo* lankstytiesi negalėjo; reikėjo isztyrinėti kalbą, istoriją ir viską, kas Czekams rupėjo. Palengvėti iszdavimą tokiu reikalaujamu rasztu buvo uždute visu pirmiausiu atgaivėtoju Czeku tautos, kurios pradžia matome dar vieszpatavime Jūzapo II. Ilgai darbavosi apie tą mislį, pirmeng buvo galima ją laimingai atitesėti; tiktai 1830 m. sutarta buvo užvesti kasą prie *Czeku tautiszko muzėjaus Pragoje*. Tūse pat metūse (2.kovo) tapė paraszytas karsztas atsiszaukimas į visus „vlastenców národní literatury milovnych“, kuriame placzei buvo sznekama apie reikalus paminėtos kasos su mēriu iszdūti „gerus czekiszkus rasztus czekiszkoje kalboje“. Pranciszkas Palackis ėmėsi už szio dalyko ir su pagelba prigimtinės kalbos mylėtoju atitesėjo tą mislį. Jo užmanymas 14. kovo tapė pagirtas muzėjaus komitėtu ir — *Czekiszka Mocziutė* pradėjo savo gyvenimą.

Isz tikro, svarbi tai valanda dėjose iszsilankstymo Czeku raszliavos, nės nū to laiko jau Czekūse nedėla vardas Mocziutė dvasiszkame ju krutėjime. Ne lengva yra iszpasakoti naudą, kokią Mocziutė savo szalei atneszė; mes tiktai nūszalei galime parodyti neiszpasakytą jos įtekmę. Czeku visūmėnė iszmanė tos užvados vertybę, ir mes galime lengvai suprasti, kokia linksmybe apsiautė burelius „vlastenców“ žinė apie Mocziutės įkurimą. Buvo tai tikras žingsnis į prieszakį, pergalejimo užsakymas.

Pirmutiniu sąnariu buvo kuratorius kunįgaiksztis Rudolpas Jūz. Kinsky's, kursai padėjo dovanu 1000 austriszku auksinu, už ką jį visados dėkingai minės istorija Czeku atgijimo. Ne gana to, kad patsai Mocziutę stiprino, ale dar szaukė savo urė-

dininkus, idant ir jie prie Mocziutė stotu, ir tokiu budu davė puikiausią paveikslą, kurio vertybę prigulinczei gali nuspręsti tiktai tas, kuris žino to laiko Czeku padėjimą, įpacz padėjimą ju kalbos, tos kalbos, į kurią „*geresnioji kliša*“ su panėkinimu žiurėjo. Antru sąnariu buvo gr. Kasparas Stenbergas, apdovanojęs 100 austr. auksinu, prižadėdamas tokią sumą padėti kas meta. Taip padarė keletas, bet praslinko pirmi Mocziutė metai, ir ji turėjo tiktai 32 sąnariu ir ne daugiau kaip 2,363 guld. 10 kraic., ir isz szios sumos, pagal įstatus, galėjo buti sunaudota tiktai 34 guld. 40 kr.!

Sziandien toksai rezultatas ne tiktai nėkam neįkvėptu pasitikėjimo, ale kiekvieną pripildytu nenoru tolyn žengti. Bet tūmet kitaip buvo; kiekvienas buvo tvirtai persiliudyjęs, jogei naudingas Mocziutė veikalas tiktai pamaži rietėti galėjo. Jog taip isz tikro buvo, parodė seką 1832 metai. Ale tai stotiesi galėjo tiktai su pagelba tokiu vyru, kokeis buvo Jungman's, Palacky's, Presslis, Czelakauskas ir kiti. Jie dirbo ir daug dirbo, nereikalaudami, gali sakyti, nei jokios pagarbės. Tūjaus pradžioje 1832 m. Mocziutė komitėtas iszdavė Dr. Paulickio „Naminį gydytoją“ iszvertime Ant. Jungmano ir iszleido visiems žinomą „Czasopis czeskeho museum“, kursai stojosi Mocziutė organu, organu naujo, kaskart labiaus brėstanczio, Czeku mokslo. Jau pusamžis sukako, kaip szisai svarbus laikrasztis esti iszleidžiamas ir tikrai jo įtalpa yra geriausiu paveikslu milžiniszko žingsnio, kurį Czekai musu amžyje isztesėjo. O kaip tai isz pradziu sunku buvo iszdūti tokią publikaciją, kuri jauną dar raszliavą vertai pasveikintu!

Laikraszczio rėdystę priėmė Palacky's, o tai be jokios atpildos, drauge su kalbos pataisymu visu atspaudimui paskirtu rasztu — o tai buvo reikalinga, kadangi czekiszka kalba tūmet nebuvo dar taip isztobulinta, kaip ji szandien yra. — Kalbos patobulinimu užsiėmė Czelakauskas, vienas isz geriausiu tėviszkos kalbos žiniunu.

Sziandien peržiurėdami numerius „laikr. czek. muzėjaus“ už 50 su virszumi metu, matome jūse aiszkų paveikslą iszsilankstymo dvasiszkos procės; yra tai turtlingiausias tėviszkinės procės, tėviszkinio mokslo arkyvas, į kurį garbingi szalies vyrai krovė dvasiszką izda (skarbę). Sunku iszpasakyti, su koku jausmu buvo sveikinamas kiekvienas numeris tos publikacijos ir kokią paliko įtekme visūtiname gyvenime. Pravardes

Jungmano, Szafariko, Palackio, Czelakausko ir t. t. randame laikrasztyje, ir už tikrą Czekūse žino kiekvienas, joguei szie vyrai — kaip vienas Czeku istorikas teisingai pasakē — nē vieno žodžio be naudos dēl savo tėvynēs neparaszē.

Bet Mocziutē įtekmē pradžioje jos gyvenimo ne vien tūmi buvo įžymi, ale burelyje, kuriame laikēsi garbingiausieji vyrai, plētēsi veikalas, kursai yra paminėjimo vertas, o tai, kad Mocziutēs komitētas rupinosiūr apie medegiszką pagelbą savo szalies mokįtiems vyrams, kaip sztai Czelakauskiui ir Szafarikui, kuriam patilomis surinko 3,349 guld.

Tū tarpu Mocziutē medegiszakai tikrai geryn ējo. Szanariu skaitlius kasmets augo: jau 1832 prisidējo 155 nauji szanarei. Bet iki tolei kasa buvo suvis dar maža, ir iszdavimas „Žodyno“ Jung., „Slovēnu senovyszcziu“ Szafar. ir „Laikraszczio“ taip ją patuszтино, kad per keletą metu nēko daugiau negalējo iszdūti. Ale su Mocziutē pagelba kad ir daugiau nēko nebutu buvę iszdūta, ir tai jau verta butu ją paminēti, kaipo vieną isz didžiausiu Czeku atgijimo veikēju. Kokią įtekmę visūtiname iszsilankstyme paliko „Žodynas“ ir „Senovystēs“, lengvai galima suprasti, kada patirsime, joguei sziuđu rasztu iki sziolei Czekūse esti pamatu tėviszkinio mokslo. — „Žiurēkite, ką mums Jungmanas parodē — neiszsemiamą turta ir neiszpasakytą grožybę tėviszkinēs kalbos! Dabar jau mes tikri ēsime, joguei musu kalba nevargi, ale verta yra gyvasties — savotiszko gyvasties draugystēje, poēzijoje ir moksle!“ — Szitai, yra balsas, kuriūmi tėvynēs mylētėjai pasveikino Jungm. žodyną. Ir turime atmįti, kad ant to žodyno ir senovyszcziu iszsimokino visa nauja generacija Czekūse. Visas mokįtas svētas, net ir Vokieczei atkreipē akis į Czekiją ir isz visu krasztu balsai atsiliepē, kad „Czekiszkoje kalboje iszeina rasztai, verti minėjimo.“ Buvo tai isz tikro didis pergālėjimas panēkinimo ir persekiojimo nabagēs „lōsch-papierliteratur“.

1840 m. Mocziutē turējo jau 20,416 guld. 31½ kr. Nū sziu metu prasidējo dēl Mosziutēs nauja gadynē, tarpas didžiausio jos iszsiplētimo. 1841 m. prisidējo 40 nauju szanariu; 1842 m. — 140; 43 — 201; 44 — 257; 45 — 435; 46 — 345; 47 — 450! Tame szanariu skaitliuje matome visokius slūgsnius Czeku visūmēnēs, nū aristokratijos iki praszciokui, o kas labiausei įstabu — skaitlius „betureziu“ szanariu pereina skaitlių turtingu. Pats garsusis Jungmanas primena savo užraszose, kad meilu yra

žiūrėti ant tu nabagu studentu (Czeku), kurie maitindamiesi tiktai iš lekcijų, nūszirdžei aukavo Mocziutė sunkei uždirbtą savo skatiką.

Dabar tai vėlei Mocziutė galėjo mislyti apie atsiekimą pirmesnio savo mērio, tai yra apie pradėjiną keleto atskiriu surinkimu arba „biblijotėkos“, kuriūse turėjo patilpti rasztai iš senos literatūros (staroczeská biblioteka) ir rasztai naujesniu autoriu (novoczeská bibl.). Tame pat laike pradėjo iszdūti „Bibliot. klasikų“ ir „Mala encyklopedie nauk“.

Ne galimas yra daigtas czionai iszpasakoti veiklumo „Czekiskos Mocz.“ nū pradžios iki szei dienai jos buvio ir bijomėsi pasileisti į biblijograpiszką suraszą, idant parodyti tą išdą, kuriūmi Mocziutė apdovanojo tėvyniszką raszliavą; primįsiu czionai tiktai svarbiausius rasztus iš visu beveik szaku mokslo: istorijos, filologijos, filozofijos, pėdagogikos, tiesos mokslo ir poėzijos. Be augszcziaus paminėtu rasztu Jungmano ir Szafariko primenu: „Dejiny naroda czeského“ Palackio, „Deje university Pražské“ Tomko, jo-gi „Deje Prahy“, „Slovestnost“ Jungm., jo-gi „Historie literatury czesk.“, „Roslinstuv a jeho vygnam“ Sobotko, „Wszeobecny rostlinopis“ Presslio, „Geologia“ Kreiczo, „Rozbov filosofie T. Sztitneho“ ir t. t. Galime primįti, kad nū 1854 m. Mocziutė iszleido pilną surinkimą puikėi iszverstu rasztu V. Szekspyro (XXXVI t.) ir 1843 m. Miltono „Rojų pragaiszją“ iszvertime Jungm., ir szitas tai iszvertimas pagal kalbos grynumą užima pirmutinę vietą Czeku literaturoje.

Sziandien jau czeekiszka Mocziutė ne yra užvada, reikalaujanti kokio nors medegiszko paspyrio; szandien jos veiklumas yra kiekvienam atskiriam sanariui taip naudingas, kad apszviestas Czekas vargei be Mocziutės galētu apsieiti, nės ji yra szaltiniu turtingo išdo dvasiszkos procės. Pinjgu suma augo, ir 1879 m. Mocziutė skaitė 173,215 guld. 53 kr. Tokia suma patikrina buvį „Czekisz. Mocz.“ ant amžiu, ir galime lukėti, jogei ji ateitėje, kaipo ir praitėje, ves puikiausią vaisių.

* * *

Antra panaszi užvada, apie kurią keletą žodžiu ketiname pasakyti, yra „Moraviszka Mocziutė“. Ji kaip ir pirmutinė sav už mērį pasistacziusi leisti gerus rasztus czeekiszkoje kalboje ir szime dalyke ji yra vienutinė Moravijoje. Ką mes pasakėmė

apie čekisz. Mocz., tą patį turime atkartoti ir apie moraviszką: be jos pagalbos ne vienas brangiausias skarbas tėvyniszkos raszliavos butu likęs nežinomu ir neiszdūtu.

Pradžia sziaandieninės morav. Mocz. buvo draugystė, uždėta 1849 m. po vardu „Narodni jednota so Cyrila a Methoda“ ir po szių vardu buvo iki 1853 m.; nū tu metu, isz priezasties nauju Austrijos įstatymu apie draugystes, turėjo buti perkeisti įstatai „Jednotos“ ir vardas paczios draugystės tapo perkeistas į „Morav. Mocziutę“. Su pagalba szios Mocziutės buvo iszleista: „Czasopis Matice Moravské“ su moksliszka įtalpa ir kiti svarbesni rasztai: „Rasztai Karoliaus vyresniojo isz Zerotinos“ († 1636), vieno isz didžiausiu vyru Czeku ir Moravu. Nemažesnę vercziją turi iszdavimas „Knihy tovaczov.“ Čtiboros isz Cimburko; yra tai vis rasztai, be kuriu nė joks istorikas tėvyniszko gyvenimo apsieiti negali. Tarp kitu rasztu primįsiu dar du, kurie turi vercziją ne tiktai dėl Czeku, bet ir visu Slovėnu, yra tai „Žodynas svetimu žodžiu, ēsancziu slovėniszkos kalbose“ ir man rodosi, toksai rasztas yra dar pirmutiniu Slovėnu literaturoje. Antras rasztas yra visūtinai žinoma „Slovėniszka poēzija“.

Pridursime keletą žodziu apie sziaandieninį stovi Mor. Mocz. Turtas jos isznesza 7,300 guld. 1879 metųė turėjo sąnariu 560, tarp kuriu: 210 dvasiszkiu, 91 propesor., 60 student., 48 urėdininkai, 37 advok. ir rejentai, 35 draugystės, 30 pabrikantu, 20 mokįtoju, 11 gydytoju, 10 didžturreziu, 8 artojai ir 3 moteriszkos.

Ant galo reikia mums pasakyti dar apie trecziją labai svarbią Mocziutę t. y. apie „Mocziutę lidu“. Kad ir szii užvada savo veiklumo pobudžiu skiriasi nū augszcziaus paminėtu, bet ne mažesnę turi vercziją. Czeku populiariszka literatura tūjaus pradžioje savo iszsilankstymo turėjo gana didelį burelį pritarėju, kurie kaip galėdami rupinosi, idant žmonės ganėtinai turētu visko, kas yra reikalingiausiu ju dvasiszkam iszsilankstymui. Ne galima priesztauti, kad ir knįgininkai szime dalyke daug prisidėjo, aukaudami dalį savo pelno visūtinam gerui. Bet to nebuvo gana, kadangi žingis į prieszakį Czekūse kaskart labiaus plystąs, reikalavo sistėmatiszkos suvienytos procės. Kilo to dėl mislis suvienytomis spēkomis parupiti žmonėms kū sveikiausią ir kū geriausią dvasiszką maistą, t. y. įtaisyti draugystę kurios komitėtas rupįtusi apie tą reikalą ir tokiu budu lyg da-

pildytu veikalus Mocziutė cekisz. ir mor. Įkurtoji „Mocziutė lidu“ 1867 m. pradėjo „iszdūti populiariuskus rasztus dėl dvasiszko iszsilankstymo Czeku prasczioku“. Idant žinė apie naują Mocziutę visai szalei butu apskelbta, komitėtas iszleido karsztus atsiszaukimus skaitliuje 60,000 ekzemp., kuriūse buvo apgarsintá, jogei „Mocziutė lidu“ imasi plėsti tarp žmoniū apszvaistą, kuri yra lyg turtu tautos buvio, ir jogei toksai užmanymas neturi nei jokio sąryszio su kokiū nors medegiszku pasipelnymu įkurtoju, kas geriausei matyti sekancziame § įstatu: „Mocziutės sąnariū yra užmokąs ant metu vieną guldeną — ir kiekvienas toksai sąnaris per metus apturės mažiausei 6 naudingas knįgutes“. — Kaip visi pūlėsi prie szios Mocziutės, parodo tas dalykas, kad pirmūse metų sąnariū skaitlius buvo 10,238! Tūjaus tapė atspaudžtas 6 knįgutės ir tokiū budu tarp žmoniū pasklido su virszumi 62,000 geru naudingū knįgeliiū. O tai dalykas nemenkos verczios dėl tautos, kuri turi lankstytiesi tokiaime padėjime, kaip Czekai. Isz teisybės, ką galėjo padaryti sz Mocziutė, to negalėjo atitesėti nei joks privatnas užsiēmikas. Pažiūrėkime, ką Mocziutė iki sziolei (1880) dėl tautos gero padarė. Turime prieszai savę 74 kn. ir tris geograp. mapas (czek., morav. ir slovėn. žemės) — tai jau kruvutė knįgeliiū, kur yra galima jau gauti gana placzias žines kone isz visu szaku mokslo. Nesznėkėdami placziaus apie knįgutes „Mocziutės lidu“, pasakysime, kad tai yra prieinamiausias ir szviesiausias dvasiszkas szaltinis. Sziandien tos knįgutės yra pažįstamos jau ant apdaru, ant kurius tovi „osvietom k svobody“ ir visoje szalyje, gal, nėra kaimelio, kur nebutu skaitomos tos knįgutės: visur, kur tiktai skamba cekiszka kalba, rasite iszdavimą „Mocziutės lidu“, ir nebus taip-gi nežingeidi žinė, jogei į Amėriką dėl savo broliū Czeku iszsiuntė su virszum 40,000 ekzemplioriiū. Įpatybė, kuri pažymi „Mocziutę lidu“, yra neiszpasakytas pigumas jos iszdavimu.

Ant galo pridursime, kad Czeku Mocziutės yra tai sveikiausias pamatas žingio į prieszakį, tikro tautiszko iszsilankstymo ir savotiszko gyvenimo.

Taip yr Sek paskui ir tu, Lietuva!
Sveikik „Byrutę“ mocziute savo!

A. Krisziukaitis.

Isz Vytauto musziu.

J. I. Kraszio.

Iszversta ir eilėсна sustatyta *T. J. L...io*. Įžengtinė daina. *)

— — — — —
Kam-gi duszia asz po gintąją szalį
Klaidžioju tankei, kapu kasinėdams,
Gyvasczio jieszkau, gyvent ką negali,
Gyvo, tarp dulkiu, ir myrio gailėdams?

Kam-gi einu asz vaidu isz pasaulės
Ant Anapilės, kur seniu szeszėlei;
Ant pecziu lankas; kilpinėje szaulės;
Ant akmens sėdi tėvai žilutėlei,

Verkia ir žiuri į gimtinę savo;
Akys stiklinės ir neaszaroja,
Rymo ant ginklu, kur atilsį gavo;
Krutys ant ranku, bet jau nekvėpąja?

Kam duszia mano nenor sekt gyvūsius,
Dar kol gyvūja, szirdingai patarti,
Užti su jaiseis, apjūkt iszsiėjūsius,
Ju gerumynams, linksmybei pritarti?

Kam akis kilstau, žiuriu virszun liudnas,
Kam jieszkau dvasiu, ką žengia dangūsna,
Szalyn gyvujų, kur butas nekliudnas**),
Ko dėl jame asz, su jais, ilgstu jūsna?

Kam balsas mano be atvangos ***) dirba,
Mirusiu giesmę, ką szirdį negraudo,
Gieda ir stengias, per amžius vis virba,
Vos tik paliauja ir vėlei užgraudo?

*) Szita daina butu turėjusi buti įžengtinės vietoje į „Byrute“; ji tūkart per suklydimą tapė pralcista.

**) Kliudyti, kliutis, kliudnas.

***) Be atvangos, neliaudamas.

Kam tik asz vienas Anapilēn siekiu,
Glauzdams savęspi atszalusius žmones,
Senugnį kurstau, senovę pasiekiu,
Liet'vą apverkdams isz mēilės, malonės?

Kam asz be žado, ko dēl, jus nebylės,
Ta mislis jumis nežinoma tapo:
Ko dēl vaikutis ir nū ranku auklės
Verkdamas pūlas ant motynos kapo?

Motyna mano, tik praeitos dienas;
Mano nesziotė, gyvatos tik vienos.

Szauksmu aidas.

Ganai, brolei, gana, mieli, — Skursti mums tamsybėj',
Gana snausti, nesirupint — Ir klaidžiot aklybėj!
Ar ne gēda mums, Lietuvei — Nepažinti savę?!
Gēda, brolei, didē gēda — Kad mes mokslą gavę,
Tėvu savo iszsižadam — Ir tėvynę peikiam;
Susipraskim, meldžiamiejie, — Ką mes gero veikiam!
Musu tėvai gynē krasztą, — Kraujo nes'gailėjo,
O vargūse vienas kitą — Szelpē, kaip galėjo;
Mes-gi sziantdien klyste klystam, — Kad į kitus virstam,
Ir, pramokę, tamsiu broliu — Verksmo neiszgirstam.

Kitkart Czek'ja lygei tokius — Sunus ir turėjo:
Katraš gavo tiktai mokslą, — Tū iszsižadėjo
Tėvu žemės, savo broliu, — Į Vokietį virto,
Taip kad beveik neturėjo — Czek'ja sunaus tvirto,
Ir kalba jau juju buvo — „Piemeniu“ vadinta —
Tarp augsztesnio žmoniū rato — Visai panėkinta.
Bet ats'rado tokie Czekai, — Savę ką pažino;
Jie pradėjo brolius szviesti, — Kuriūs vargs kankino.
Tie tai vyrai kęst turėjo — Pinkles nū savuju,
Keiksmus, jūkus ir plūdumus — Girdēt svetimuju.
„Kaip tai, girdi, knektu kalbą — Atgaivjt jie nori,
„Kurią piemenys tik kalba — Ir žmonės nedori!“
Bet pirmiejie kantrei traukē — Darbą jau pradėtą,
Dabar Czek'ja turi rasztus — Universitėtą

Dabar juju szviesus žmonės, — Czek'ja d'bar žaliūja,
Vargszai juju ejn per svėtą, — Su arpoms dėjūja;
Jie apgieda savo szalį*), — Tėvus garbavoja,
Kad, beklausant dainas juju, — Akys aszaroja.
Szirdį jautrin Czeku arpa, — Žmogus dust pagauni:
„Ak, Lietuva! Dėl ko tokiu — Vaiku tu negauni?! . . .
„Tavo vaikai nebežino, — Kas jie . . . kur gyvena . . .
„Kiekviens peikia, kiekviens nėkin — Tavo kalbą seną!“

O Lietuvei, brolei mano, — Kurie mokslą gavot
Ir užmirsę tėvus savo, — Kitiems dirbt pagavot!
Susipraskim, kù mes esame, — Visi susiszaukkim,
Nelaimingus savo brolius — Isz prapulties traukkim;
Ir, suspaudę visi delnas, — Eikim keleis Czeku,
O datirsim, ko mes norim, — Negailėkim spėku!
Tūmet tapsim mes naudingais — Szanareis žmogijos,
O dėl žuties mus Lietuvos — Tai tad nėks nebijos,
Sztai daugumas susiprato — Lietuvos vaikeliu —
Sunku eit jiems tarp erszkėcziu — Siaurūju takeliu.
Brolei mieli, ko mes snaudžiam?! — Eikim pėdoms juju,
Vardan senos gentės savo, — Broliu skęstancziuju!
Laiks Lietuviams iszsiluksztint — Isz lukszto aklybės,
Laiks pavyti kitas gentes, — Eit takais szviesybės,
Mokslas, szviesa ir liūsybė, — Be jo nėra nėko;
Plėskim mokslą tarp Lietuviu, — Nesgailėkim vėko! . . .

*) Gale 1884 m. Czekai szventė penkdeszimtmėtinę džiaugsmo szventę tėvyniszkos dainos „Kde domov muj!“ Žodžius paraszė tėvas Czeku dramaturgu — Til'ius; ji yra isztraukta isz jūkžaislio (kumėdijos) ano rasztininko — Fildovankos, kuri pirmą kartą nū akyveizdžiu tapė regėta Pragos tautiszka teatre 21/9 grūdžio m. 1834. — Til'iusi paraszius augszcziaus minėtąjį jūkžaislę, kapelmistris Czeku operos Szkraup'as sutaisė gaidą dainos „Kde domov muj!“ — Kam, girdint Czekijos vaikus dainūjant tą dainą, szirdis nesusopo?! Tik vien Lietuvoje galima rasti daug tokiu, kurie girdėdami tokį jautrų garbinimą ir verianczią szirdį gaidą, nusiszypsos, nės paklydę nesupranta, kas jie esą ir kur gyveną; ak, gailus sutvėrimai gamtos! . . . Gailus, gailus tokie Lietuvei! Ar pagirs jūs geras Vokietis, Rusas ar Lenkas?!

K. Vanagėlis.

Saugoties reik*).

Rods randam žmones įvairius**),
Keliu ir reik bijoties.
Kol viens, kurs yr, dar Saugos***) bus,
Mums Saugu reik saugoties.

Viens czystas ein ant ulyczios,
Nor bėdną aklą vesti:
Kiś ben, jei ans nesisaugos,
Purvus ant jo nor mesti.

Viens mirdams dusauj isz bėdos,
Kas dūs jam szventą czesni?
Kiś laiko rovina kalbos
Per darbą daug svarbesni.

Viens tėviszkę norėtu szelpt;
Pagirtą lietuvystę;
Laižydams kojas *kitas* gelbt
Pragertą tėvonystę.

Rods randam žmones įvairius,
Keliu ir reik bijoties.
Kol viens, kurs yr, dar Saugos bus,
Mums Saugu reik saugoties.

D-ras G. J. J. S. isz Gr.

Lietuvos vargas.

Miskas užia, girė gaudžia,
Vėjas medžiu szakas laužo,
Nuliudimas manę spaudžia,
Kaip apcugais szirdį gniaužo.
Liudnas balsas žalios girės
Kaipo kardas perver szirdį:
Stovi visas kaip pastyręs,
Rodos, szneką miszko girdi.

*) Ant vieno Lietuvininku iszgamio ir savo tautos durno prieszininko. — **) Įvairus, varius lot. — ***) Saugos, kiemas Zemaicziu parubežyje.

Szneka pilna atminimu
Apie buvusias gadynes,
Kas nejauczia nuliudimo?
Kas neverkia jas atmines?
Nelaïminga ta Lietuva,
Sav prieglaudos ji negauna,
Su sentëveis jau pražuvo
Jos garsybė, garbė slauna.
Dieve didis, Dieve brangus!
Kūmi mes- priesz tavę kalti?
Ko dėl tamsus ant mus' dangus?
Ko dėl puczia vėjai szalti?
Mes paklydę per silpnybę,
Bet mes vienok vaikai tavo;
Gink mus visur, dūk vienybę,
Turėk mus po sparnu savo!

Zvalionis.

Jonas Ernestas Smoler'is.

Paraszė V. B.

(Pradžia 6. numeryje.)

Smoler'is pradzioje 1840 metu pabaigęs teologijos mokslą, norėjo tapti kunigu, bet pirm ne kad tas jo noras galėjo iszsi-pildyti jis jieszkojo kokios norint vietos mokytojus, bet tokios vietos negalėjo gauti Lužicziūse. Bet vienas netikėtinas atsi-tikimas pastumė jį ant visiszkaï kitokio kelio. Naujas Prusu karalius Priczkus Vilius IV. metūse 1840 pribuvo į Vroclavą (Bresliavą) dėl iszklausymo apžadu to viso kraszto. Baronas Stillfried'as (paskiaus grovas Alkantara), kurs buvo drauge su karaliumi, ceremonijos virszininku, ir kurs taip pat žinojo, jog Smoler'is moka czekiszkaï, pamislyjo dūti sziam paskutiniam dėl iszvertimo į vokiszkaï kalbą senu czekiszku popėriu, kuriūš br. Stillfried'as, kaipo įpėdininkas szaunios czekiszkos giminės Stoimiru, turėjo pas savę surinkęs. Stillfried'as tame reikale kalbėdamas su Smoler'iu paklausė jo, kaip ilgai jis mislyja at-silikti Vroclave. Kada-gi Smoler'is anam atsakė, jog mislyja tapti mokytoju, tada baronas pruntavojo, jog geriaus butu atsi-likti Vroclave ir stengtiesi palikti propesoriumi slovėniszku

13*

liežuviu, kuriu katedra turėjo būti įkurta prie vrocлавinio universiteto. Bet Smoler'is neturėjo pinigų ir ilgiaus nebegalėjo gyventi Vroclave; tame reikale baronas prispyrė jį padūti karaliui praszyną apie stipendiją. Ant praszymo greitai tapė apturėtas atsakymas: karalius iš savo pinigų Smoler'ui paskyrė stipendiją ant treju metu, reikalaujamas nū jo tiktai sziu dvieju daigtu — pirma, idant kasmet danesztu apie savo moksliszkus darbus ir laike vokaciju, jegut galima, pasizintu su Slovėnu žemėmis, o antra, idant apszadėtu buti propesoriumi slovėniszku liežuviu viename iš prusiszku universitetu, jegut to dėl karaliaus prireiktu. Smoler'is su linksmia szirdžia priėmė karaliszką dovana, stundžei pasigriebė už darbo ir buvo stropiausiu studentu žinomo liežuvininko Czelakovskio, kurs Prusu vyresnybės buvo paszauktas dėl užėmimo naujai įkurtos katedros slovėniszku kalbu prie vrocлавinio universiteto. Antrą sykį likęs studentu metuse 1840 Smoler'is Budiszine iszdavė „Sznecas serb-vokiszkas“ ir „Trumpą serb-vokiszką žodyną“, o taip pat podraugei su savo vientaucziu Varko iszvertė į serbiszką liežuvį „Ohlas pėсни českych“ Czelakovskio ir „Kraledworski rukopis“, kurie daigtai paskiaus buvo iszspausti Pragoje. Toliaus, tame pacziame laike jis norėjo aplankyti krasztus, Slovėnu apgyventus, bet durys ten pagal jo paties žodžius „buvo lentomis užmusztos“ ir jam teko tiktai drauge su Czelakovskiu aplankyti Czeku krasztą metuse 1842.

Kaip pirmiaus pas Purkynį, taip dabar pas Czelakovskį Smoler'is turėjo proga susieiti su mokjtais Slovėnu vyrais. Ten jis pasizino su szauneis Gudijos mokjtais vyrais: Sreznievskiu ir Bodianskiu, su czekezisku pilologu Ambrožiu ir su garsiu astronomu Boguslavskiu. Susiėjimas su vyrais tokio didžio mokslo ir tokios karsztos malonės dėl slovėniszku reikalu dar labiaus kildino dvasę kaip Smoler'io taip ir jo draugu dėl pakėlimo serbiszkos tautos. Tūmi-gi tarpu Budiszino jaunimas sujudintas vrocлавiniu tėvynininku, o taip pat eiliu slovėkiszku giesmininku Szturo ir Koliaro stengėsi iš visu gyslu pakelti serbiszką tautą, iš dvasiszkos nūpulties. Tokį tai mērį turėdamas pradžioje 1842 metu Petras Jordanas pradėjo Budiszine iszdūti kasnedėlinę gazetą, po vardu „Jutrniczka“ (Auszra), bet penktame mėnesyje turėjo pasiliauti su iszdavimu dėl per daug mažo skaitliaus skaitytoju. Pasirodė tada, jog pasigavimas raszybos vidutinės tarpo sena serbiszka raszyba ir czekeziska apsunkindavo žmonėms

gazētos skaityma. Negalēdamas žiūrēti ant nūpulties vienvienutinēs serbiszkos gazētos Smoler'is pasiskubino atvažiūti in Lužiczius dēl atradimo rēdytojo kurs nereikalautu pamokējimo už savo darba. Szaunus Serbu giesmininkas Zeiler'is, kurs tada buvo klebonu Lazu sodžiūje, ir tėvas Karolius Smoler'is, mokītojis ten pat, szirdingai sutikę mērį Jono Smoler'io, ėmēsi už darbo. Lazu sodžius atstogus nū Budiszino 3½ mylēs, tapē židiniu rēdytuvēs gazētos „Tydženskie nowiny“, iszdūdamos Budiszine kas nedēlę po pusę arkuszo. Zeiler'is raszē eiles ir pasakas, žmonēms pritinkanczias, Smoler'is, tėvas, raszē apie žemēs iszdirbimā ir ukiszkā gaspadorystę; bet dvasē rēdytuvēs buvo Jonas Smoler'is, kurs, gerai prisižiūrējēs darbams czeakiszkū tėvynininku apie pakēlimā apszvaistos Czeku tautos, mokėjo dūti gazētai atsakancziā tekmg. „Tydženskie nowiny“ (nedēlinēs naujienos) iszdūdamos taip, jog galėjo buti suprstos per visus ukininkus, surado tiek skaitytoju, jog ju iszdavimas galėjo užsimokēti, ir nors cenzura nedaleizdavo ten talpinti nei jokiu polytikiszkū žiniū, vienok tas neperiszkadydavo keravoti mislį savo vientaucziū ir pamažēliū jūs vesti tolyn keliu atgimimo. Ilgai netrukus rēdytuvē gazētos tapē vadu ir pranaszu tautos: vis, kas ten buvo pasakyta, buvo laikoma už nepakreiptā teisybę.

Budamas linksmu isz pasivedimo pirmutinēs serbiszkos gazētos Smoler'is dabar mislyjo apie tą, kaip įkurti tokį užvedimā, kurs visūmet galētu buti sargu serbiszkū tautiniu reikalu. Pasizininimas su Purkyniu ir Czelakovskiu, o taip pat jo važinėjimas po Czeku žemę davē jam mislį įkurti Lužicziūse draugystę maž-daug tokiā pat, kaip „Matica Czeska“ (Czeku motyna). Atsižiūrēdamas ant įstatu „Czeku motynos“ Smoler'is Vroclave paraszē užmanymā Serbu draugystēs ir metūse 1843 pribuvęs į Budiszinā ragino susirinkusius patrijotus tūjaus įkurti „Draugystę Serbu motynos“. Užmanymas Smoler'io buvo priimtas su didžiausia linksmybe, bei pirmiaus ne kad draugystē buvo ikurta, reikėjo pasistoroti, idant vyriausybē nežiūrētu ant to kreivomis akimis. Kas galėjo apie tą praszyti vyriausybę? Jonas Smoler'is, kaipo Prusu padonas, o taip pat kaipo dar studentas, negalėjo apie tai padūti praszymo, Lužicziūse-gi taip pat nebuvo nei vienos žmogystēs, kuri butu galėjusi iszvesti pamintā reikalā iki galo. Reikalā reikėjo atidėti, bet viltis Smoler'io neapleidē. Pabaigēs metūse 1844 mokslā Smoler'is dar visus metus subuvo Vroclave — tame

laike jis rinko į vieną kruvą išsiskyrusius Serbus ir neapleidė nėko, kas buvo dėl tautos naudinga. Taip, pasiturint jo parodos, metųse 1845 buvo išdūtas pirmutinis Serbu kalendorius „Protyka“ ir Budiszine atsibuvo pirmutinis serbischas koncertas. Vargonmistras surinko giedotojus ir muziką rėdė, duszia-gi viso susirinkimo buvo Smoler'is. Skaitydami kalendorių prasti žmonės pamatė įpatybes savo prigimtosios kalbos, koncertas-gi parodė, jog ju kalba ir dėl giesmiu yra sugadni. Smoler'is gerai suprato, jog Serbus reikia iš lengvo mokėti, kaipo moko vaikus vaikszioti ko tik jiems lopszį atlikus. Metūse 1846 persikėlęs į Lipską (Leipcikį) ir tapęs rėdytoju laikraszczio išdūdamo Jordano po vardu: „Jahrbücher für slavische literatur, kunst und wissenschaften“ jis taip pat vien tiktai mislyjo apie įkurimą užmanytos Serbu draugystės. Darbas be atilsio, stigimas pinigų, badas — vis tas suardė sveikatą Smoler'io — jis sunkėi susirgo ant krutinės, ir kada buvo arti smerties, vagys išzvogė ne tik visus jo daigtus, bet ir aukso medaliją, kurią jis buvo apturėjęs nū karaliaus už išdavimą serbischu giesmiu. Vienok laike tos ligos Smoler'iui pasisekė išspraszyti rektorių universitėto apie daleidimą ir patvirtinimą „Slovėnu draugystės“, į kurią galėjo prigulėti studentai Serbai, Lenkai, Czekai ir kiti.

Tūmi-gi tarpu mislis per Smoler'į paleista kasdien tolyn apie įkurimą Serbu draugystės augtinai augo tarp Serbu, ir ant galo įpėdininkas burgmistro mėsto Budiszino, d-ras Adolpas Klin'as, nuvažiavo į Drezną ir ten pas Saksonu vyresnybę išspraszė daleidimą įkurti „Draugystę Serbu motynos“ dėl išdavimo naudingų tautischu ir mokslischu knįgu, o taip pat ir dėl išdavimo laikraszczio žmonių apszvietimui, dėl skelbimo ir isztaisymo tėviszkos kalbos. Diena užtvirtinimo draugystės, 26 spalio 1847 m., buvo diena neiszpasakytos linksmybės. Smoler'is savę visiszcai paskyrė reikalams Motynos: jis raszė dėl žmonių apgarsinimus tame dalyke, kvietė sąnarius draugystės ant pirmo sąnariu susirinkimo 7. dienoje kovo mėnesio, visus traukė kūpan ir ragino pasidarbauti dėl naudos serbischos tautos.

Diena, kurioje atsibuvo pirmutinis susirinkimas sąnariu draugystės, tapė tautine szvente. Visa tauta iki paskutiniu vargszu pamatė savo akimis, jog daigtai per Smoler'į ir jo draugus pažadėti, gražiausei išsipildė. Visi suprato, jog nū to laiko prasideda naujas dėl Serbu laikas, laikas ju atgimimo; Smoleri's ir jo draugai apturėjo virszų!

Perdētiniu draugystēs buvo izsrinktas Adolpas Klin'as, Smoler'is-gi tapē rēdytoju.

Budamas rēdytoju draugystēs, Smoler'is taip pat neatsisakē ir nū rēdytojystēs Lipske prie „Slavische jahrbücher“, ir taip buvo iki kilimo prancuziszko maiszto spalju mėnesyje m. 1848. Maisztas jau turėjo kilti ir Lipske, bet buvo suturētas ir nūtildytas protingu pasielgimu Saksonu vyresnybēs. Kitaip buvo Berlyne — ten kilo maisztas kovo mėnesyje 1848 m.; sujudintas Vokiecziu jaunimas nutarē vaziūti į Berlyną. Smoler'is pats prie to buvo prisidējęs. Kelionėje jis pamatē savo paklydimą, norėjo sugrįžti, bet trukis greitai dumēsi, o ant stovykliu pamatē daugybę kareiviu iszsiunstu isz Berlyno per karaliu, kurie sakē, jog jau yra po maiszto.

Smoler'is neilgai Berlyne užtrukęs sugrįžo į savo tykų Lipską ir mislyjo, kokiū tai budu isz sumiszimo tarp Vokiecziu jis galētu isztraukti naudą dėl savo tautos. Jis gerai gyveno su nekuriūmi Robertu Bliumu, kurs dabar kaipo Lipsko pasiuntinys buvo iszvažiavęs in Frankfurtą ant sueimēs. Smoler'is tada raszo pas jį gromatą, praszydamas iszsistoroti daleidimą sueimēs pasigauti Serbams savosios kalbos bažnyczoje, iszkaloje ir sudūse. Smoler'io noras iszsipildē: sueimē per Bliumo storonę nutarē, jog Slovėnai, lygei kaip Valakai ir kitos giminēs prie Vokietijos prigulinczios, tur tiesą pasigauti savo kalba bažnyczios, sudo ir raszliavos reikalūse. Teisybē, jog tas nutarimas frankfurtinēs sueimēs ant nēku nūėjo, bet apie tą laiką atsitropyjo kitas atsitikimas, Smoler'io mēriui pritinkas.

Tokiū atsitikimu buvo atēmimas per vyresnybę nekuriū privilegiju, per ką nū budiszininēs vokiszkos gazētos buvo atimta tiesa, pirmiaus jai vienai prigulinti, patalpinimo polytikiszku žiniū. Dasižinojēs apie tai Smoler'is tūjaus po velyku 1848 metu persikėlē isz Lipsko į Budisziną, paėmē nū Zeiler'io rēdytuvę gazētos „Tydženskie nowiny“, turinczios tada 375 skaitytojus, padidino gazētą isz pusēs arkuszo iki viso arkuszo ir ant pirmo laiko iszleidē 1000 eksemplioriu. Jo draugas Imiszas keliavo nū sodžiaus iki sodžiui, visiems gazētą rodydamas ir iszreikszdamas naudą isz gazētos skaitymo. Žmonēs su pasimēgimu skaitē polytikiszkus spėkavimus; skaitlius gazētos skaitytoju pasididino iki 872 ir ne vienas Serbas, kurs pirmiaus vokiszką budiszininę gazētą buvo iszsiraszęs, dabar galėjo apsieiti su gazēta savo kalboje raszyta. Tūse-gi pacziūse

metūse Smoler'is įkurė draugystę „Biesiada“, kame Serbai pa-
baigę dienos darbus galėdavo susieiti dėl pasiszněkėjimo, o taip
pat dėl pasiklausymo dainuszkų ir prisizūirėjimo teatrui — kas
vis atsibudavo prigimtoje kalboje. Tai buvo vienu įstatymu
daugiaus dėl paturėjimo tautiszkos, prigimtos kalbos. Pirm-
sėdžiu „Biesiady“ Smoler'is iszbuvo dvideszimts penkerius metus.

Savo organą turėdamas Smoler'is mislyja apie tai, koku
budu iszsiskyrusias Serbu mislis pakėravoti į vieną didelį mērį,
tautos atgimimą. „Kaip Vokiecziui apie Vokietiją mislyja, taip
mes Serbai apie Serbiją turime atminti“. Taip besielgiant
Serbai pajuto savo tautinę garbę ir suprato, kad ir jie gal rei-
kalauti dėl savęs tiesu.

Vis tai dėjosi tame laike, kada maisztas, iszsiplatinęs po
visą Vokietiją, ir Saksoniją drauge su savimi patraukė. Saksonu
dėmokrotai, atsižūirėdami ant savo broliu kitūse Vokietijos
kampūse, taip pat pasisziauszė priesz karaliaus rėdą ir norėjo
drauge su savimi ir žmones pritraukti. Didesnė sueimės dalis
atsistuoja priesz karalių ir jo ministerius (dumczius), žmonės taip
pat reikalavo visoku atmainu. Visi karalystės žmonės buvo
paszaukti daneszti sueimei, ko jie reikalauja ir koku atmainu
įvedimo jie norėtu. Serbu padėjimas tapo svarbus: reikėjo ką
norint nutarti ir pagal tai dirbti — bet ką? Ant pirmutinio
pažvilgio iszsirodė, buk tai iszpūla prisidėti prie sueimės, idant
neeiti prieszais priesz Vokieczius, kurie buvo gaspadoreis tapę.
Antrą-gi atsukus, reikėjo ir karaliaus turėtiesi, labiausei atsi-
menant ant jo gero su Serbais apsiėjimo. Vieni mislyjo taip,
kiti anaip — nū Smoler'io užgulėjo vesti savo tautą tūmi, arba
anūmi keliu. Smoler'is-gi mislydamas, jog Serbu giminė nėko
gero negaus nū vokiszkos dėmokracijos, ir jog negražei butu
buvę apleisti karalių tokioje sunkioje valandoje — Smoler'is
tada davė rodą saviemsiems iszleisti Serbu deputaciją pas ka-
ralių į Drezdeną, kuri deputacija turėtu karalių meilei pasvei-
kinti ir apsakyti jam apie Serbu reikalus. Pagal Smoler'io
rodą Serbu deputacija sudėta isz 15 žmogyszciu nuvažiavo į
Pilnicą, ir ten karalių pasveikinusi pasisakė, jog ji, kaip ir
Serbai, norinti tikra karaliui pasilikti. Didei visi turėjo nusi-
dyvyti, jog tie tiktai, ant kuriu karalius mažiausei tegalėjo
rokūti, pasiliko jam tikri. Su didžiu tada szirdingumu ir link-
smybe karalius priėmė deputaciją ir prizadėjo atlikti ju pra-
szymą, kurs norėjo „idant Serbu kalbai ant serbiszkos žemės

butu dūtos tokios pat tiesos, kaip ir Vokiecziu kalbai ant vokiskos žemės, o tai: iszkaloje, bažnyczioje, priesz vyresnybę ir priesz sudą“, o taip pat „idant gimnazijoje ir seminarijoje, Budiszine, Serbu kalba kaipo mokslas butu įvesta“. Ant praszymo buvo atleistas atsakymas, kuriame buvo prižadėta iszklausyti Serbu praszymą. Tegul paskiausiejie atsitikimai nedaleidė tūjaus to viso iszpildyti, bet Smoler'is saviensiems dūdavo rodą atsilikti tikrais dėl karaliaus ir nei jokiu budu prie maiszto neprisidėti. Tokiu tai budu, kada maisztininkai kraujais apipyłė Drezdeno ulyczias, albertinis pėstininku pulkas isz vienu Serbu sudėtas stovėjo prie karaliaus, ir jūmi prisidengęs szis laimingai Drezdeną apleidė.

Ant galo pagalios karalius apturėjo virszų; polytika Serbu gera buvo.

Metūse 1850 karalius Priczkus Augustas įpėdininką Saksonu sosto, kunįgaikszty Albertą, iszsiuntė į Budisziną. Visi mislyjo, jog kunįgaiksztis yra iszsiunstas į Budisziną tiktai dėl to, idant prie savo pulko atliktu reikmenę majoro, ir daugiau nėko. Tūmi-gi tarpu Smoler'is buvo paszauktas į Drezdeną, kur jam buvo pasakyta, kad karalius atsimindamas ant to, kaip metūse 1849 Serbu kareivei jam tikrai tarnavo, dabar nori Serbams parodyti savo meilę, dėl to tai kunįgaiksztis Albertas Budiszine tur pratītiesi pri Serbu kalbos, o Smoler'is tur buti jo mokītoju. Pusantru metu buvo gana kunįgaikszcieiui dėl iszsimokinimo serbiskzai kalbėti. Smoler'is ne tik kad iszmokė kunįgaikszty serbiskos kalbos, bet dar supažindino jį ir su gyvenimu prastu žmoniu. Kunįgaikszcieiui Serbai didei patiko; tie-gi vėl su didžiausiu szirdingumu sveikindavo savo ateinantį karalių, kurs kalbėjo su jais ju prigimtoje kalboje. Prasti žmonės negalėjo suprasti, koku tai budu stojosi, jog isz burnos karaliaus jie girdi kalbą, apie kurią pirmiaus Vokieczei sakydavo, jog tai muziku kalba, kurią kū greicziausei reikia pasimesti. „Ne, sakė Serbai, jegut musu kalbą sutiko ta garbė, jog joje karalius kalba, tai jau ir karaliaus tarnai tur jai prigulinczią garbę atidūti“. Tokiu tai budu kartas nū karto augo didyn Serbu viltis atgimimo.

Kunįgaikszcieiui Albertui in Drezdeną sugrižus paėjo garsas apie tą, jog jis įžengė į stoną moterystės su kunįgaiksztyte isz namu Vazu. Serbai padėjo neapleisti to atsitikimo ir parodyti kunįgaikszcieiui savo meilę. Iszrinkta deputacija draug su

Smoler'iu nukako į Drezdeną. Cze Smoler'is pasveikino jaunikį kunjgaikszti serbiszkoje kalboje, kurs taip pat serbiszškai atsakė, o jaunoji parodė, kad ir ji taip pat supranta serbiszškai. Paskiaus dar keliatas serbiszku deputaciju važinėjo į Drezdeną dėl pasveikinimo karaliszkos giminės svarbiausiūse atsitikimūse: Smoler'io tai darbas buvo sutaisyti kožną tokią deputaciją, nors jis pats ne visūmet del silpnumo sveikatos galėjo drauge važiuoti.

(Toliaus bus.)

Trusas apie bites.

(Pabaiga; pradžia 4. ir 5. num.)

Apsipažinę sziek-tiek su gyvenimu bicziu, pažiūrėkime, kaip reikia elgtiesi, ką daryti, idant nesziოდamas bitininko vardą galėtum turėti ir naudą. Trusas apie bites ne didelis, tai ne lauko darbas; bitininkas daugiaus dirba protu, ne kaip rankomis; bitės paczios rupinasi apie savę — bitininkas tik padeda joms: palengvina ju gyvenimą, sergsti nū nelaimiu.

Pavasario trusas. Pavasari bitininkas, taip sakant, palydi savo biteles į lauką jis atidaro landeles, idant jos galētu, kada norės, lėkti laukan, o pradėjus lakioti, tēmyja, ar smarkios, ar laimingai iszlikusios per žiemą; užstojus jau tikrai gražiam orui, (maž-daug žydint glūsniams) jis tur, atsidaręs avilį, peržiūrėti visą lizdą, ar sausas, ar gana bitėms liko maisto, kokie perai, ar geras bitinas ir t. t. Įsitēmyjės tą viską, o jeigu aviliu daug, pasiženklinęs tiesiog ant kožno avilio, kas katram kenkia, tur, kiek gadėdamas, gelbėti nelaimingūsius. Peržiūrėti reikia kiekviena avilį, nės kitąsyk gali užspėti ligą, katra, jeigu nėko nedarysi, gal užsikrėsti ir kiti lizdai. Baisiausia liga naikinanti bites, tai puvimas peru. Ji atsiranda, įpacz perszalus perams, ar bitėms ne gerai isz pavasario vaikus maitinus. Apimtos ligos bitės tingei eina į darbą, iszsirodo blogos; isz serganczio avilio atsidūda tarytum klįjais; pažiūrėjus į vidų matyti iszmėtyti ant dugno sudziuvę perai; tarp gyvuju peru koriūse gali užtēmyti nekuriūs pageltusius — negyvus, kitus jau visai supuvusius, pavirtusius į tamsų smirdint įskystimą. Toly n szita liga eina biauryn, avilys palengva nyksta, o tū tarpu ir kiti ja užsikreczia. Tiesa, ne per vėlai susigrėbęs, gali iszgydyti apsirusį lizdą, tik tai labai painus darbas: gana to, kad patį avilį reikia perkelti kū toliausei nū kitu; jeigu-gi nėra kur jį

iszgabenti isz avilyno, tai geriausei isznaikinti visą lizdą, aprukinus bites sēra. Atlikusį avilį reikia iszskusti, iszplauti dailei szarmu, tada tik gali vėl į jį leisti spieczius, nebijodamas, kad apsirgs. Likusius korius ir medų reikia dailei suvalyti, kad ne-paragautu ju sveikosios bitės. — Neprižiurimi avilei gal nunykti ir nū kandžiu. Kandys įsikrausto į korius, padirba sav ten takus ir aptraukia jūs vortinkleis. Apsukrus bitininkas netur daleisti joms daryti bicziu. —

Ne gana, kad iszgelbėsi bites nū ligu, reikia taip-gi padėti joms sudrutėti, rupintiesi, kad greicziaus perētu vaikus ir paczios nenyktu be reikalo; dėl to turi daboti, kad avilyje butu gana szilta, kad, ne visai dar apistabdžius orui, nelėktu be reikalo į lauką, nės pavasario vėjas ir szaltis labai jas naikina. Už tai gerai isz pavasario szaltomis dienomis uždangstinėti kū nors landeles nū saulės spinduliu. Daug greicziaus atsi-griebia bitės, jeigu jas isz pavasario gali maitinti ar atskiestu medumi (atmieszus du stiklu vandens vienu stiklu medaus), ar kiauszineis (suplakus kelis nevirtus kiauszinius į atskiestą medų). Dūda bitėms taip-gi pieną atmieszlą cukriumi — kiauszinei ir pienas padrutina jas beveik taip jau, kaip bicziu dūna. Jeigu ne paranku dūti kožnam aviliui maistą skyriumi į vidų, gali szerti visas bites drauge, pastatęs jį už kokiū 50 ir daugiaus žingsniu nū avilyno. Penimos tokiu budu bitės ankscziaus iszs iperivaikus, prasimano daugiaus szejnynos. Gerai taip-gi padrutinti nuvargusius per žiemą avilius bitėmis isz stipresniuju aviliu; idant pėnesztos į naują gyvenimą bitės nesugrįztu, reikia padrutintąjį avilį nuvežti į kitą vietą už kokiū 2 ar 3 verstu nū avilyno. (Avilius kilnoja ir važinėja vakare jau sutemus.) Bet gali ir szitaip padaryti: silpnąjį avilį perkelti į vietą stipresniojo, o stiprųjį į vietą silpnajo — tada bitės grįždamos isz lauko kožną lėks į senąją vietą ir tokiu budu tūdu spiecziu susimaizys: smarkusis nusimažins, menkasis pasididins. Kitąsyk visai nepareina skriausti smarkiuju aviliu, nės tarp daugumo atsiranda vienas kitas avilys su netikusiu bitinu ar visai be bitino, trumpiaus sakant, neisztikimas; tada gali nepasigailėti jūs iszdalyti tarp isztikimuju silpnuju: turėsi vienu, dviem avileis mažiaus, už tai visi bus tikri ir dūs daugiaus pelno. — Visą szitą „pavasario trusą“, atidedame ant sudrutinimo bicziu, reikia stengtiesi pabaigti iki pusei liepos m., kad nesuvėlinus spietimo.

Vasaros trusas. Vasarą bitininkas tur darbą su spieczeis. Spieczius leidžia tik tie avilei, kur yra per virszų szejmynos ir bitinu perai. Vienas ir tas pats avilys gal spiesti kelis syk; pirmo spiecziaus (su senūju bitinu) gali laukti iszejnant, jeigu avilyje matyti nesugadinti bitinuku lizdelei. Jeigu iszėjus pirmamiam girdėti avilyje birbimas bitinu, tai žinok, kad eis dar ir antriejie spieczei (dažniausei tai atsitinka 9 dienoms paskiaus). Pirmasis spieczius eino tiktai gražioje dienoje ir tai priesz pietus; antriejie-gi spieczei gal eiti ir po pietu. Pirmasis spieczius tikresnis už antrūsius. — Einant bitėms isz avilio, bitininkas netur nėko daryti, tik žiūrėti, kas dedasi, ar iszėjo drauge bitinas ir kur susimes. Jeigu pirmasis spieczius iszėjęs tūjaus skiriasi nū avilio ir pradeda mestiesi, žinok, kad bitinas iszėjo drauge; jeigu-gi mėtosi į szalis, tai gali numanyti, kad jis nesuranda bitino: mat kitas senis bitinas ne labai palekia ir iszlėkęs isz avilio tūjaus krinta ant žemės (to dėl labai gerai priesz pradēsent bitėms spiesti grynai nupiauti aplink avilius žolę). Jį reikia tūjaus sujieszkoti, jeigu galima, ir patupdinti ten, kur labiaus lakioja spieczius — tame daigte jos ir susimes. Antriejie spieczei dažnai ilgai nesusimeta už tai, kad su jais iszcina kartais keli bitinukai susyk: mat bitės nežino paskui katra sekti, ir kaip kada susimeta dvejose vietose. Jegu toks spieczius gana didelis, jį gali taip skyriumi ir susemti. — Pirmasis spieczius greitai apsirimsta savo naujame gyvenime, už tai antriejie dažnai ilgai nenutiła, įpacz atsiradus avilyje dviem bitinukam ar daugiaus. Tokį avilį gerai palikti ant nakties atvirą: nū vėsumo bitės pradēs spaustiesi į kruvą ir užmuzz atliekamus bitinus. — Naujai susemtus spieczius gerai padrutinti, įdėjus jiems peru isz seni avilii. Isz tu peru jos iszsiperēs sav ir bitiną, jeigu kaip nors spiesdamos jo neteko. Pasibaigus spietimui, bitės pradeda jau eiti į darbą isz tikruju, nės besitraukiant spietimui mažai ką padaro. Už tai kū ankszciaus bitės atspieczia, tū geriaus dėl bitininko; lainingai susēmęs spieczius, jis ne ką veikia iki pacziam rudeniui.

Rudens trusas. Rudenį bitininkas atsilygina su bitėmis už visą savo trusą, pasidalindamas medumi su aprupintais jo vabalėleis. Bet ir kopinėdamas jis tur taip-gi buti apskrus ir iszmintingas, kaip visada — tur žinoti, kaip imti medų ir kiek: 1) jis netur palikti per mažai medaus ant maisto, kad bitėms ucpareitu kęsti bada; 2) netur daryti be reikalo tuszczia

koriu, nės tūmi jis tik pramanytu bitėms nereikalingą darbą. Geriausei kopinėti medų, kada numanai, kad jau išzsiperėjo jaunoji veislė, nės tada bitės susikrauja sav į vieną galą avilio (galvą) tiek medaus, kiek joms reikia, idant iszmistu iki kitai vasarai; geras avilyš pasilieka sav ant maisto į 30 svaru medaus, skaitant su koreis; kas virsziaus, bitininkas gal be baimės iszsiimti. — Vėlai rudenį, jau negaudamos laimo laukūse, bitės dažnai ima vogti medų vienos nū kitu. (Ta patį gali atsitikti ir pavasarį.) Vogimas nū kaimynku prasideda isz palengvo, tolyn eina biauryn ir, jeigu nėko nedarysi, gali netekti ir bicziu. Vagilkas lengva pažinti: suka jos aplink apvagiama avilį, ilgai nesurazdamos pro kur įeiti, taikstydamosi įlįsti per plyszelius ir taip bastosi iki pacziai tamsai. Apginti avilį nū vagilku gali sumažindamas kaip nors jo landeles — tada vagilkoms nebus taip lengva įsikraustyti. Daro ir kitaip: perstato nesutinkanczius avilius vieną į vietą kito, o jei ne, tai pramano vagilkoms koki nors darbą. Gali pertraukti vogimą ir kitokiu budu, reikia tik umai susiprasti; o geriaus isz sykio ne dūti bitėms iszsipaikinti; to dėl nereikia atidarinėti aviliu, įpac sziltame vidurdienyje, jau pasibaigus laimui laukūse; trusiant aplink avilius, ne drapstyti medaus; nuvarvėjus netyczia, tūjaus uzberti žemėmis; dūdant maistą statyti jį pavakaryje už koku 50 žingsniu nū aviliu; rudenį pabaigus bitėms lauko darbą, taip-gi pavasarį, dar nelekiant į laukus, ne laikyti atliekamū landeliu į avilį.

Žiemos trusas. Sunkiausei dėl bitininko iszlaikyti bites per žiemą, nės nū to prigul visas ju darbsztumas per vasarą. Pirmiausei reikia daboti, kad bitėms žiemą nebutu per szalta ir kad jos turētu gana oro. Nū szalczio jos tiesiog iszmirszta. (Laikyti bites sziltai gerai ir dėl to, kad szilumoje jos mažiaus suėda medaus.) Dažniausei gelbi bites nū szalczio, perneszdamas ant žiemos avilius į tamsią, sausą trobą, kur nėkas nesibaldytu. Paliekant avilius ant oro, gerai jūs apriszi sziaudais ar szieniu, nereikalingus plysziaus ir skylutes užkamszyti pakulomis, palikus tiktai siauras skylutes orui įeiti. — Korei su medumi, palikti ant maisto, tur buti sukrauti galvoje avilio t. y. tame gale, kur tupi bitės, idant jos turētu maistą arti savęs; nės žiemą joms labai sunku kilnotiesi isz vietos į vietą. — Avilyje netur buti nė per liūsa, nė per ankszta. Jeigu avilyš ruimingas, o spieczius mažas, tai gali įdėti į jį szieno, tik reikia

daboti, kad liktu gana liūso ruimo apie tą daigtą, kur jos tupi. — Gerai aprupinti avilei žiemą tupi tilei: pridėjęs ausį prie landelės, girdėsi tik labai tilų oszimą; pabalčius į avilį, bitės tūjaus atsilieps ir vėl nutils. Jeigu-gi avilyš garsei birbia, žinok, kad jam per troszku — tada reikia gerai atkamszyti landeles. Už tatai žiemą gerai kada ne kada atlankyti avilius, prisiklausyti, kas dedasi viduje. —

Viskas.

Pranys Aszakaitis.

Meilės dainelė.*)

(Užraszė Bs., Ožkabaliu kaime, 1868 m.)

Vai tu mano mielas, kur tu pasidėjai,
Kur tie tavo žodžiai, ką tu man kalbėjai?
Nuėjai nū manęs n'ant vienos adynos —
Akys mano verkia dėl tavęs, vaikinai.
Kas tai dar per czėšai, kas tai per gadynė,
Kad žmonių liežuvei meilę pagadina!
Gyvenant ant svėto man be tavęs sunku,
Numircziau nors szendien — bet ant tavo ranku.
Einu į laukelį — nėkas man ne miela,
Ir asz kaip avelė klaidinėjū viena.
Užėicziau ant kalno, toli pamatycziau,
O savo mielausią pas savę vadycziau;
O asz bevelycziau augsztus kalnus kasti,
Ne kaip savo mielą mylėjus pamesti;
Kad ir kalnus kascziau, kasus' pas'ilsėcziau,
Kad tik savo mielą po akiu turėcziau.
Vai kas man isz turtu, kas isz bagotycziu,
Turtingesnė bucziau, kad tavę turėcziau,
Kad szę dieną mircziau, tavęs neužmirszcziau;
Nors kalne gulėcziau, bet tavę mylėcziau!
Žąseliu pulkelis Dunojeliu plaukia —
O tavo mieliausia aszarėles braukia.
Po tavo nū manęs atsitolinimo,
Kad asz ne su tavim, liudnums manę ima.

*) Dalį szitos didei dailios dainos patalpino pirmiausei L. Jucevyczius savo knygutėje „Wspomnienie Żmudzi. Wilno 1842“.

Be tavęs, jaunasai, ilgus czėsas matos,
Kiekviena adyna man rodosi metas.
Kad į žalią pievą einu grėbti szieno,
Daug matau jaunųjų, nėra tavęs vieno,
Vai kur tos adynos, kur tos brangios dienos,
Kaip rutu darželyj tu su manim vienas
Buvai rutu skinti; asz vainiką pyniau,
Ant galvelės dėjau, lelijoms dabinau.
Kad augsztam svirnelyj abudu sėdėjov,
Ir meileis žodeleis tarp savęs kalbėjov,
Tarei, jog „man yra daug mergu ant svėto,
Bet szirdyje mano tav yr vienai vieta.“
Jei tie tavo žodžei visi tikri buvo,
Sugrįžk tu pas manę, tegul jie nežuva.
Sugrįžk pas tą, kuri neperstos mylėti,
Neperstos, kol gyva, szirdyje turėti.

Lietuviszkų kuningaikszezių vardai.

Raminte nusiraminau perskaitęs garbingo Vokiecio rasztą, sziu metu Auszroje įtelpta ant 112 lapo. Lygsziolaik tiktai Vokiecių rasztininkai apskelbė tikriausius lietuviszkos kalbos mokslus. Garbingas vyras Bezenbergeris, stiprus lietuvisztės žinocius, iszstarė, kad Lenkams, geidžiant suprasti lietuviszką kalbą, reikia vokiszkai iszsimokinti. Ponas Bezenbergeris tiesą pasakė, bet ir asz nebepaklysiu, tarydamas, jog Lenkams užsimanius pažinti lietuvisztę, reikia besimokinant vokiszkai, mokytiesi ir lietuviszkai . . .

Patys Vokiecių mokslai dar perdėm neisztyrinėję lietuviszką kalbą, kaip žinoma isz žodžių d-ro. Schliemann'o. „Ginczas dar neėsas pabaigtas apie lietuviszkūsius ir rusiszkūsius kuningaikszezius. Ar-gi jie nebebuvę svetimžemiecei? Tame dalyke tiktai etymologija galinti mus szelpti ir gelbėti“ . . .

Jau atlikome darbą vardui kuningaikszezio Tautvilos; dabartės raginate manę iszreiszktyti vardus kitu kuningaikszezių. Labai man doru klausyti jusu raginimo. Kiek pajėgdami ir galėdami pulkime etymologijopi.

Etymologijai lygsziolaik neiszgelbėjus Lietuvos kuningaikszezius, mes Lietuvei gelbėkime etymologiją, suvisai nublogusią — gelbėkime su padėjimu mokslu viso svėto.

Nublogo etymologija nabagėlė, peikei auginama. Ne gerai daro mokslai skirdami vienas kalbas nū kitu. Kalbu tyrinėjai lygsziolaik sukasi tiktai viduje lankstomuju kalbu nebekliudydami skyrimasias ir gretinamasias. Tolaik nevirs tikrai sulyginamas kalbu mokslas ir tikra etymologija, kolaik žinojimo tyrinėjai glėbte neužglėbs isztisą kalbyną. Juk Szleikeris, didžiausias kalbu tyrinėjas, isztarė: „Visos augsztesnės kalbu vermos kilo isz žemesniuju. Gretinama kalbos verma krito nū skyriamosios, lankstomoji-gi iszsirito isz gretinamosios“.)

Ketindami iszreiszskėti vardus Lietuvos kunįgaikszcziu turime pirma gerai suprasti, ką žymyja pats žodis *kunįgaikszcziu*. Dar sutinkame mokītus rasztinīkus bepasakojant, kunįgaiksztis neėsas lietuviszkas vardas, paeinas isz vokiszku kalbu, nū žodžiu: *kunig, koning, könig, king*. Tūjaus iszrodysime neteisybę tos pasakos.

Vardas *kunįgaiksztis* skiriasi į dvi dali: kunįg + aiksztis. Dalis *aiksztis* yra vienos pradžios su lankstygaliu *yksztis*, kaip ve: pernyksztis, szejmynyksztis. Dalis-gi *kunįg* eina isz vieno su žodžeis: *kunįgas, kunas* ir *Kaunas*. kiluseis isz liemens *kun*, lygaus liemeniam *kan* ir *kin*. Tie-gi liemenys apsisupę siaudžiumi (mitlaut) *-k-*, lyg medžio liemū esti žieve apsilvķęs. Nusupę drobulę *-k-* randame subalsį *-an-*, kaipo pradžpradi vardu *Kunas, kaunas, kunįgas*. Diegas *-an-* besistiebdamas leidžia szakas: *-in-, -un-*. Jam lygus esti diegas *-am-* su szakomis *-im-, -um-*. Tie subalsei žymyja saugumą, sargumą, dengimą, apgyrimą, meilę. Jie gali grynais likti, arba apsisupti bile kokiū siaudžiumi. Ir taip: lotyniszkaĩ turime *amo, amare*, sanskritiszkaĩ *kama*. Apsupdami dugnineis siaudžeis *g, k*, įgisime liemenius *gan, gam, gin, gim* ir t. t., *kan, kam, kin, kim* ir t. t. Szitame zare arba rėde randami žodžei: *ginu, gunia, kunas, kaunas, kunįgas, kumas, kaimas, kiemas*.

Dugninei *g, k* virsta siaudžiūsna *d, t*. Pagal tai kilsta liemenys: *-dan-, -dam-, -tan-, -tam-* ir t. t. Czionai randame pradžia vardu: *dama, domos, domus, dominus, dunum*, lietuviszko *tam-ista*, arba *tam-ista*.

*) Alle höheren sprachformen sind aus einfacheren hervorgegangen, die zusammenfügende sprachform aus der isolierenden, die flectierende aus der zusammenfügenden.“ Compendium der vergl. gr. 4. aufl. 1876, p. 4.

Szleikeris pasakoja, kad Lietuvei savo žodyje *namas*, *numas* pervertę dugninį siaudį *d* į siaudį *n*, pirmutinės vermos *dama*, *domos*, *domus*. Toksai pervertimas nė kaip negalimas. Siaudis *d* nėkadės nevirsta į *n*. Visi kalbu tyrinėjai besimilyja dūdami subalsį *dam* per szaknį daigtvardžio *dama*, *domus*. Subalsis *dam* yra tiktai liemū (stamm), kurio pirmutinė verma teesti *gam*, szaknis-gi, pradžia tu liemeniu dungso subalsyje *am*. Lietuvei kitaip suprasdami savo gyvenamas, negu Indijonai ir Graikai, apsiupo pradžvardį *am* siaudžiumi *n*, isz kur kilo *n-am-ai*.

Pradžvardis *am*, *an* apsiuptas siaudžiumi *p* dūs liemenius: *pam*, *pan* . . . Szitoje kruvoje randami daigtvardžei: *p-iem-ū*, *π-οιμ-ήν*, *p-an*, *p-an-elē*, *p-on-as*.

Pridurti czionai paveikslai rodo aiszkei, jog žodžei: *kunas*, *kaunas*, *kunigas*, *koning*, *könig*, *pan*, *ponas*, *ginu* iszsirito isz vienos versmės, vadinamos *an*. *Kunigas*, *könig*, *ponas* isz pradžių pradžių žymėjo gynėją, apgynėją ir apginamąjį. *Kunigas*, taigi ir *kunigaiksztis* yra tikras lietuviszkas žodis. Lietuvei turėdami savo kalboje tokius vardus, kaip *kunas* ir *Kaunus*, nereikalavo jieszkoti pas Vokieczius *kunigo* žodžio. Ir Vokieczei neparsineszė isz Lietuvos vardą *könig*. Žodžei *kunigas*, *könig*, *koning* buvo paimti isz szejmyniszko skarbo senu senovėje, kada Lietuvei ir Vokieczei tą paczią szejmyną apliūbdami, nebebuvo atsiskyrę vieni nū kitu.

Tas-gi *Kauno* vardas nebėra sziu dienu vardu! . . Apie *Kauną* ir *Kaunėnus* pasakoja Girodotas ir Graiku mytologija. Man numanant, Girodoto *Kaunėnai* buvę Lietuvei. . .

Garbingas Vokietis pripažino, jog vardą *kunigaikszcio* Tautvilos priderinczei iszreiszkėme. Vienok beatsiranda mokėti vyrai, kurie *tautos* žodį laiko per vokiszką, nors lygsziolaik nepasakė, ką-gi žymyjas tasai žodis ir kokia teesti jo etymologija. Pabandykime ir tą anksztį iszgvildenti.

Vardas *tauta* virto isz pirmutinės vermos *kauta*, kuri sprogo isz liemens *kut*, apsiupto siaudžiumi *k*. Nuplėszus tą žievę liko grynas stiebas *ut*, lygus stiebam *at*, *it*. Subalsis *at*, laikomas per szaknį (radix), žymyja tėvystę, giminę, narį, sunarį; sulygink: *at-ec*, *ot-ec*, tėvas. Siaudžeis apsiupamas virsta liemeniūsna:

1. *gat*, *git*, *gut*;
dat, *dit*, *dut*,

Czion prideri vardai: Gytai, Gėtai, Gotai, Gothen.

2. *kat, kit, kut;*
tat, tit, tut.

Toje kruvoje randamas vardas *tauta*.

3. *pat, pit, put,* isz kur kilsta *p-at-er, p-it-ar.*
4. *mat, mit, mut;* *m-at-er, m-utt-er, m-ot-yna.*
5. *nat, nit, nut;* *n-at-io.*
6. *rat, rit, rut;*
lat, lit, lut.

Szitam rėdui priguli: Latvīs, lita, leita, lieta, Lietuva, Lietgala.

Isz pridurtu czionai paveikslu regime, jog vardai: *tauta, natio, Gothe, Lietuva, Latvīs, Liutas, Liutikas, virtė* isz versmės *at* ir esti tos paczios žymės.

Nusidavimu knygose skaitome, jog Traideniui metūse 1287 pragaiszus, Lietuvos vyriausybėn kilo *Liutuvaras*. Szis vardas yra tas pats, kaip vardai: *Latu, Litu, Leitu, Lietu varas, Lietuvos* apgynėjas.

Su vardais *Latas, Lietas, Liutas, greta* eina vardas *Liutiku*, tikru *Lietuviu*, kitaip vadinamu *Vilkais, Veliotais, arba Valio-tais*, nū žodžio *vaioti*. Czion prideri vardai: *Vilkija, Velynas, Veliūna (Welyn, Wołyn, Wolin)* ir *Vilkmergė*, kitaip vadinama *Aukmergė* ir *Ukmergė*, Lenku praminta *Wiłkomierz*. Szaparikas (*P. J. Schafarik, slawische altertümer*) neteisingai laiko *Vilkus, Valiotus, arba Liutikus* per *Slovėnus*.

Varde *Lietuvaro* atrandame žodį *varas*. Jornandis raszo: „*Ad litus autem Oceani, ubi tribus faucibus fluenta Vistulae fluminis ebibuntur, Vidivarii resident.*“

Vidivarii, tai *lietuviszki vydu varai*, *vydu* gynėjai. Man numanant, *vydu varai* buvę *kareivei, vydu* apigynimui szarvoti. Kas-gi ēsą tie *vydai*? Žvilgterėkime į pravardes: *Niarvydas, Buivydas, Žymevydas, Mantvydas*. *Vydo* vardas atsako lotyniszkam *vates*. Su *vydu* sulyginami vardai: *veidelis, vaideliotas*. *Vydai* senovėje pas *Prusus, Lietuvius* ir *Latvius* turėję *kunįgu valę*, kuriūs saugojo, dabojo *varai*.

*Lietuviszka*ji *vydo* vardą atitinkame pravardėje lenkiszko *kunįgaikszczio Ziemovit, Semovit*, — *Žymevydas*, vyras *vydas* žymes, žinmes. *Martynas Gallus*, Lenku nusidavimus apraszdamas, sako: „*Eique Semovith vocabulum ex praesagio futurorum indiderunt.*“

Dras Schliemann'as, kurio rasztus patys Lenkai giria, dasižinos, kad tarp lenkiszku kunjgaikszcziu atsiranda lietuviszki vardai. Juk ir Vyslos vardas yra tikrai lietuviszkas, kaip jau Vokiecziams žinoma isz knjgos d-ro Kentrinskio: *Die Lygier, Posen, 1868*, — lapai 79—81.

Baigiu szj rastą. Kitu sykiu daugiaus pasznekėsime. Isz Paryžiaus, priesz Jonines 1885 m.

N. Akelaitis.

Leopoldas Geitler'is †.

3. d. jaunio (sėjios) m. — kaip pranesza „Tyrnovska konstitucija“ — Vindobonėje akis užmerkė vyras, kurio vardas ir darbai prigul isz dalies ir musu literaturai. Ne tik gilus jo mokslas ir trusas ant dirvonu lietuviszkos kalbos, bet ir didė, retai pas kurį kalbu tardytoją randama meilė dėl lietuviszkos kalbos, užgauna ir musu szirdį ir verczia nors aszarėlę iszlieti ant kapo to vyro, kursai — galime drąsei sakyti — buvo tikras prietelius nuvargintos musu tautos ir musu dailios kalbos.

Vardas L. Geitlerio gerai Lietuvoje pažįstamas. 1873 m. jis apkeliavo didį plotą musu žemės, mokindamasi lietuviszkai ir tulas musu kalbos liekanas berankiodamas. Jis apsilankė Tilžėje, Klaipėdoje, Kaune ir Sziauliūse, o Pailiu ir Gruzdziau kaime gyveneno net du mėnesiu. Vaisiumi tos kelionės buvo jo rasztas: „Litva i Litvanė“, patalpintas czekiszkame laikrasztyje „Osvėta“ (1874 m. n. 7, pag. 477—489, n. 8, p. 568—581). Szitame raszte randame ne menkai akyvu dalyku apie Lietuviu budą, dabą ir gyvenimą. 1875 m. atspaudinta tapė jo: „Litauische studien. Auswahl aus den ältesten denkmälern, dialektische beispiele, lexicalische und sprachwissenschaftliche beiträge.“ (Prag. Verlag von Theodor Mourek). Tarp kitu, mažesniu apie lietuviszką kalbą, rasztu, reikia paminėti: „Bretkuova litavska postila“ (Brėtkuno liet. postilė), patalpintą krovatiszkame Agramo akadēmijos mokslu laikrasztyje: „Rad jugoslavenske akademje znatnosti i umjetnosti“ (1877 m. t. XL). Pasterasis jo apie lietuviszką kalbą rasztas, priesz pat jo myrį iszdūtas, yra: „Beiträge zur litauischen dialektologie“ (Wien. 1885. Gerod's sohn).

Isz kitu jo rasztu paminėti galima: „Starobulharská fonologie se stálym zřetelem k jazyku litevskému“ (v Praze 1873). Dėl tardytoju senoviszkos kultūros lietuviszkujų Traku, szios dienos Balkanu pusiausalių apgyvenusiu, augsztos vertybės yra Geitlerio rasztai: „Poetické tradice Thrakú i Bulharú“ (v Praze 1878), „Die Juda in den mythen der Balkanvölker“ ir „Die sage von Orpheus - Orfen der Rhodope - Bulgaren“, patalpinti laikrasztyje: „Mitteilungen der anthropologischen gesellschaft in Wien“ (1881. bd. X.).

Pasterą 10 metu amžiaus savo d-ras Geitleris buvo profesoriumi t. v. „slavistikos“ prie universitėto Agrame (Krovatijoje) ir czion szale slovėniskos jis mokino ir lietuviszką kalbą. 1882 m. mums Agrame apsilankant jis po dvi adyni ant nedėlės mokino lietuviszką gramatiką ir skaitymą su iszguldinėjimais.

Geitleris buvo ne tik pažintojas musu kalbos, bet ir jos mylėtojas. Jis nežvelgė ant tautos musu kaipo veik isznyksenczios ir musu kalbą nelaikė — kaip tuli mokinti Vokieczei — per negyvą, arba jau mirsztanczią, bet visados linkėjo Lietuviams atsigaivinti ir pakilti dvasiszcai, o iszsinėrus isz vokiszko ir lenkiszko kailio imtiesi darban tautiszkoje dvasėje. Apraszyme savo kelionės Lietuvoje jis minavoja tankei vargus Lietuviu tautos, neturinczios savo patrijotiszkos inteligencijos ir geru vadovu; ne vieną kartą jisai iszreiszkia sanjausmus savo dėl tos nelaimės, kuri musu tautą ir kalbą taip smarkei persekinėja, naikina ir žudo . . .

Akyvas yra daigtas, ką Geitleris sako apie gyvenanczius Lietuvoje Lenkus ir apsilenkavusius musu bajorus ir bajorėlius: „Lietuvis nedasiproti, jogei jo tautysta (národnost) su laiku nū lenkystės daugiausei nukentėjo, nors nenaikinama (ač bez násilí); suprantamas tai daigtas, jog su jūmi apszviestiesniejie kalba visados tik lenkiszcai, jog ir jis pats, kur galima, mokinasi lenkiszcai; per tūs liudnus paminklus, kuriūs jo mastyje paliko rimbas lenkiszku ponu, tulas jausmas, tikėjimas, pripratimas, tamsus vistariszki paminėjimai tempia ir tą ukininką prie lenkiszku dalyku, kurie suvis grynai yra dėl jo svetimi. Dėl tyrai lietuviszkos tautystos nepadarė Lenkai valdzioje budami nėkūmet nėko gero Jie neįstengė ką isztaisyti, kaip tik (Lietuvius) aplenkinti, o ir tokia didė buvo ju įtekmė, jog jei Lietuvis noringai (?) pasidavė; o vienok-gi

vis kartais ir nū Lietuvis, kurs gerai lenkiszkaiz szneka, iszgirsti dyvinaiz szaltą atsiliepimą apie Lenku dalykus . . .“ Kitur vėl sako: „iki (Lenkai) turėjo polytikiszka valdžia, lenkiszka kalba taip pirmyn žengė, jog Lietuvis nū apsilenkavimo nebutu iszsisukęs . . .“ „O vienok prastas ukininkas, pririszttas prie gimtinio buto praėjusiam laike verguvės (nevalės) po valdžia lenkiszkos szlektos, nerado nėkur kitur palinksminojimo, kaip namėje, neiszgirdo nėkur malonaus žodžio, kaip tik pas savo motyną. Kas jam isz to, kas destisi kitur, ne pas ją, kas isz kariu, keliamu dėl kitu naudos, o ant jo sprando? Lietuvis buvo kūna (pastvou) dėl armotu po viksilėmis (prapory) vienos ir kitos valdžios, isz netycziu įvartytas į eiles lenkiszkuju maiszttininku. Nepažįstu dainu liudnesniu, graudingesniu, kaip apsireisztkimas iszsilgimo namon lietuviszko kareivio. O tacziaus kožna lietuviszka daina yra įsikunijas szvelnumas ir sapningumas. Kovoje mirtinai įžeistas — sako daina — aplanko jis (kareivis) eiles kariumenės, szaukdamas savo tėvą. Nėkas jam neatsiliepia; czion aprasojęs kryžius yra jo tėvu, ant dangaus mėnū — motyna! Visi tame sutaria, kas Lietuviu tautą pažino, jog ryszys tarp motynos ir vaiku yra įpaczei vopus. Apie tai pirmiausei liudyja daina, kurioje apsireisztkia Lietuvis dvasė, tiek vargu nukentėjusi, taip minkszta ir lepi, jog asz atsidrašinu tiesiog (neváham) tūs vaisius giesmininkystės prastu žmoniū sentimentaliszkais vadinti. Isz ju tuli gaivalėlei perėjo ir į lenkiszka giesmininkystę, į dainas Mickėvycziaus, k. a. Valenrodas, didžiausias apdeiviavimas (apothoeisis) tėvynės meilės, tose vietose labiausei jausmybė*) užgauna, kur dainius tik dasilyti gimtinio kakalio, iszgrauto nū neprieteliaus.“ — Dar kitoje vietoje apie dainas ir musu kalbą raszo: „Kaip gražios yra lietuviszkos dainos, kokia ju gaida (melodija)! Pats karalius (Prusu), kada szitą kampą aplankė, dyvyjosi ir gaillestavo, jeigu tokia kalba turētu pragaiszti . . .“ „Tilžės tarmėje**) paraszė garsus Dūnelaitis savo idylę: „Metai“, o tai dar priesz 1740 m.! Giesmė ta, kuri sulaukė triju iszdavimu, dvieju iszguldymu į vokiszka ir vieno***) į lenkiszka kalbą,

*) jausmybė, vok. leidenschaft.

**) Bene pietinės Lietuvos tarmėje.

***) 1883 m. „Przegląd polski“ atgabeno dar vieną lenkiszka iszguldyką: „Rok, poemat sielski w czterech pieśniach Krystyana Donalicyusza, z litewskiego tłumaczył objaśnieniami i wstępem opatrzył dr. Jul. Ossowski.“

yra didžiausiu, geriaus sakyti vieninteliu lietuviszku literariszku darbu. Nežiurint ant paczios, tikrai didės poėzijos tu giesmiu, kuri neatsidūda verksmingu balsu [tonu] idyliu, kokios aname laike buvo paprastos, bet szvėziū ir interesantiniu budu apraszo darbus ir vargus Lietuvos ukininko tūmetinėje jo verguvėje, yra ir szejp dyvu verta, kokią szvelnią, miklią ir poėtiszką kalbą valdė Dūnelaitis. Juk neturėjo nei jokiū paveizdu, nei jokios literaturos, kureis butu galėjęs apsiszveisti, o tacziaus jo eksametrai yra raszyti tokia klasiszka, apstabinta kalba, jog veltui ko tam lygaus jieszkome ano laiko vokiszkoje literaturoje, arba ir pas musu [Czeku] dar jaunesnius „senus eiliūtojus“. „Priežasties to reikia žiurėti tame dalyke, jog Dūnelaitis giliausei pasinērė kalboje pacziū žmoniu; o vėl ir ta kalba pati isz savęs, nors nėkadus neapdarbaliūta, yra tokia bagota ir tobula, tur jau pati savyje tokį miklumą, prakilsta [predči] ties kitomis kalbomis apstabumu ir tulybe*) kvarmu, jog lengva buvo ją su protu priderinczei pritaikyti dėl iszreiszkimo dailiausiu muscziau [misliau]. Jei kalba yra abrozū ir atblyzgiū proto ir įpatybiū paczios tautos, jei atsispindi joje dvasiszkas buvis ir apszvietimas kalbancziū, tai už tiesą turime užsidumoti apie tą nesutarmę, kuri vieszpatauja tarp dvasiszko mitrumo Lietuviū ir tos liudnos uždūtis, kurią jojo tautysta ir kalba vistarėjejoje žaidė ir žaidžia.“

Geitleris numirė labai dar jaunas — tik 37 metus pergyvenęs. Ne abejotina, jog jis dar butu ne menkai isztaisęs dėl mokslo ir musu kalbos. To dėlei dar didesnis gailėstis ima dėl tu jaunu metu ir tu darbu, kuriūs nepabengęs paliecti! ...

Ilsėkiesi žemelėje, tikrasis lietuviszkos kalbos bicziuli!

20. VI. 85.

Bs.

Jieva.

Ant brangios atminties Sopijai A.

Beržynėlyj szlamszczia vėjas,

Po laukus skrajoja;

Pakelėje laibą jieva,

Ik žemei linkczioja.

Liemū laibas, lapai platus,

Mandagei žaliūja,

Aplink laukas kaip ta jurė

Plati mėlynūja.

*) Tulybė, įvairumas, varietas.

Ar kelevivis ein pro szalį —
 Žiuri — liudnas tapo;
Ar priesz saulę su rageliu
 Sės piemū ant kapo,
Pažiurės — liusta szirdelė:
 Nėko neregėti —
Vidur lauko n'apmatomo
 Viena tur stovėti!
Kas sodino, kas paliko
 Ją kept ant saulelės? —
Tū žinosit — pasakysiu —
 Klausykit, mergelės!
Senas laiks; merga vaikiną
 Jauną pamylėjo,
Pamylėjo geltonplaukė,
 Kaip szirdis galėjo.
Bet nelaimė — mylimasis
 Karėna iszjojo,
Dingo tenai, ir jau nėkad
 Nėks nematė jojo.
But' žinojus', kad pames jį,
 Nebutu mylėjus';
But' žinojus', kad prazusęs,
 Nebut' iszlydėjus';
But' žinojus' nebut' ėjus
 Vėlai vandenėlio.
Ir gaidžiu su jūmi laukus'
 Ten ant szaltinėlio;
But' žinojus' . . . bet kas gali
 Ateitę žinoti!
Szimtą kartų yra geriaus
 Daliės nežinoti!
Netirkite jos: mieląjį
 Ras pati szirdelė . . .
Lai paliusta ik ant amžiu,
 N'uzslogis žemelė!
Nės ne ilgai, mano mielos,
 Žerūja akelės;
Skaistus veidai raudonūja . . .
 Ne ilgai, mergelės!

Ik pusdieniui, tai ir galas —
 Vysta kaip židelis:
Grazios akelės užgesta,
 Nugelsta veidelis . . .
Įsitėmykite, sakau
 Jums ant paskutinio:
Mylėkitės, kolei laikas,
 Kaip szirdutė žino! . . .
Sucziulbės garsei laksztangė,
 Kur krumai žaliūja,
Vaikszczoja vaikins po klonį,
 Vaikszcziodams dainūja.
Ir dainūja, kol n'iszeina
 Mergina isz sodo,
Pasitinka, apkabina
 Sako — „laukt nubodo“.
Stos po glūsniu, kur laksztangė
 Dainą szulną varo:
Pasikalbės, pasiklausys
 Ik gilaus vakaro . . .
Mylėjosi, gērėjosi,
 O szirdį perszėjo —
Ji prijautė vargužėlį —
 Isztart nemokėjo;
Nepasakė, pasiliko —
 Dieną — naktį rauda:
Nėks nežino, nenumano,
 Ko jai szirdį skauda.
Jau necziulbi laksztangėlė,
 Kur krumai žaliūja;
Jau po glūsniu už sodelio
 Merga nedainūja;
Nerimauja, tartum laukia
 Didžiausios koronės —
Be mielojo tėvas, motė
 Kaip svetimi žmonės.
Be mielojo saulė žiedra
 Kaip prieszas jūkiasi,

Be mielojo dienos — naktys
Kaip metai traukiasi! . . .

Praein vienas, praein antras
Ir trecias metelis —
Negirdėti mylimojo —
Džiusta kaip žiedelis . . .
Ko, dukrelė, vysti? motė;
Jos neklausinėjo,
Tik senam, didturcziu naszliui
Duktę pažadėjo.
Tekėk, durnė, sako motė:
Ne amžį mergausi,
Jis turtingas, pas jį, duktė,
Kaip ponė ponausi.
Man nereikia jojo turtu,
Už jo netekėsiu,
Velyk pulsiu į upelį,
Ir ten nuskendėsiu.
Lengviaus smertį man matyti
Neg už jo tekėti;
Lengviaus nardyt su žuvelėms,
Neg ant jo žiurėti!

Nežiurėjo sena motė,
Darė, ką žinojo,
Vis žiurėjo mergužėlė —
Laukė mylimojo.
Laukė dienas, naktuzėles,
Raudo ik pat ryto,
Ir nesulaukdama jojo,
Vis džiuvo ir vyto.
Nuėj, nakczia pas raganę,
Kad iszklausinėti —
Ar ilgai jai reiks ant svėto
Be mielo kentėti?
Bobutėlė, motynėlė,
Tu mano geriausia!
Pasakykie tu man tiesą
Kū tikru tikriausią —

Kur mielasis mano yra,
Kur jis pasidėjo,
Ar dar gyvas, manę myli,
Kitą pamylėjo?
Pasakykie, kur jis yra —
Bėgsiu krasztan svėto!
Pasakykie, bobutėlė
Kokioj tik jis vietoj!
Spiria manę motynėlė
Už naszlio tekėti;
Szirdis mano nėkad, mocziut',
Negal jį mylėti! . . .
Eicziau, mocziut', į upelį
Vargą nuskandįti,
Bet nēr vėko, neiszdrįstu,
Gail' dūszia žudyti.
Jei negyvas jau mielasis,
Padaryk, kad sunkų
Gyvastį greicziaus pabaigcziau!
Ui sunku man, sunku! . . .
Kad negrįcziau į namelius —
Tenai naszlys laukia
Su pirszleis, su kaimynėleis,
Motė manę szaukia . . .
Gerai, dukrė, klausyk manęs,
Pati juk mergavau,
Pati savo jaunystėlėj
Tą vargą ragavau;
Pati kencziau, pati tyriau,
Viską isztrivojau;
Tavo dalį jau pereitą
Vasarą žinojau;
Taip, dukrytė, mano miela!
Vasarą praleistą
Pagaminau asz dėl tavęs
Szioki-toki vaista.

Stojus, boba nū sūlelio
Į kampą nuėjo,
Ir nuėmus' nū lentynos

Plēcikutē, kalbāje:
Bēgk pas upē, kolei gaidžei
Yra negiedojo,
Kolei auszra n'uztekėjus',
Nusiprauskie joje;
Iszgerk vaisto, isznyks vargas;
Tad isz viso vēko
Bēgk ten, kur su jūm skyreisi,
N'atbodama nēko.
Ats' ilsēsi. Kaip per sodā
Mēnā pamatysi,
Vēl iszgersi; neateis jis —
Trecziā kart' bandysi.
Isz pirmo syk' — kokia buvai
Pernai tu — pavirsi;
Isz antrojo — bildējimā
Žirgo jo iszgirsi . . .
Jeigu gyvas yr vaikas,
Staiģu tavęsp pribus . . .
O nū treczio . . . ak dukrelē,
Neklausinēk — kas bus!
Nežegnokies, nēs tad viskā,
Nunesz vandenēliu . . .
Nu, dar*) eikie — pasidžiaugkie
Pirmu gražumēliu! . . .

Emus, vaistā isz jos ranku:
Dēkui tav, bobutē,
Likkies sveika! Jau negrįsziu
Pas savo mocziutē! —
Nusiprausē, atsigērē —
Ir linksma pastojo —
Antrā, trecziā ir, kaip sapne,
Garsei užgiedojo:

Plaukkie, plaukkie, gulbinēli,
Per juruzę bangiā;
Augkie, augkie, jievuzēlē,
Į pacziā padangē!

*) Dar, dabar.

Vis į virszų, ik pasieksi
Debesį augszcziausiaį;
Dažinok ten, ar sulauksiu
Asz savo mieliausiaį.
Tu pažvelgkie, jievuzēlē,
Už giliu mareliu —
Ten už juriu dalis mano,
Czion naszta vargeliu;
Ten už juriu mano mielas
Po laukā vaikszczioja,
O szioj pusėj jo mieloji
Vargūs aszaroja.
Pasakyk jam, kad ne ilgai
Jau asz czionai busiu,
Pasakyk jam, kad be jojo
As tūjaus prāzusiū:
Kasa manę motynēlē
Jaunā į žemelę . . .
Kas priveizdēs, kas glamonēs
Be manęs senelę?
Kas palinksmins su dainele
Darželyj pas langus?
Mama, mama mano miela! . . .
Ui, Dievuliau brangus! . . .
Pažiurēkie, jievuzēlē,
Per juruzę giliā —
Jei jo nēr ten — tu iszliesi
Aszarēlę tiliā
Anksti, saulei netekėjus,
Ant szaku lapotu,
Kad nei vienas gyvastēlis
Szito nežinotu!
Augkie, augkie, jievuzēlē,
Į pacziā padangę;
Plaukkie, plaukkie, gulbinēli,
Per juruzę bangiā! —
Vos nutilo dainos garsas,
Stebuklas pastojo:
Jauna, skaisti merguzēlē
Laiba jieva stojo.

Nesugrįžo pas mocziutę
Dukrelė išz lauko —
Iszbujojo į padangę
Kur debesei plauko.

Beržynėlyj' szlamszczia vėjas,
Po laukus skrajoja;
Pakelėjė laibą jievą
Ik žemei linkcioja.

Garliavoje 4. gegužės m. 1885. m.

J. A. Kalnėnas.

Asilai ir darbininkai.

Vasaros metą žmonelei buvo iszėję į laukus ant darbo. O buvo tūmet szienapiutis. Žmonės piovė szienelį ir linksmus buvo.

Tūmi tarpu netoli kruneliūse ganėsi 6 asilai, ir prie ju stovėjo piemeniukas, kurs birbynę turėdamas kaip kada ką norint birbindavo. Tiems tai asilams tulžis užsidedė priesz darbininkus: kam-gi jie piauna, girdi, žolę; kad jie jos nepiautu, tai mes bent geriaus gautumėme pasiganyti. Asilai įsisirdę nuėjo pas savo piemeniuką ant patarmės. Piemeniukas matydamas savo paklusnią bandą nusizėminant linksmi subirbino raudulingai apjūkiszką giesmelę, o asilai pamislyję, kad tai yra pergalinga karės muzika, pasistriūkciodami bliaustėsi ir kerszyjo darbininku darbą į nėkus paversti. Susitaisę visi, piemeniukas ir tie 6 asilai, szūlėmis nulėkė į pievą, žolę iszmyne, ir supiautą szienelį sutrypė ir iszkreikė į visas szalis. Ir sugrižę namon linksminosi tardami: tai kad jau „muszome“, tai „muszome“, nėkūmet anie žmonelei nebeatgrįsz į pievą!

Bet apsigavo. Ant ryto darbininku skaitlius lauke pasi-daugino. Iszakraipytą szienelį grėbleis sugrėbė, ėjo „valiodami dalgelį“ visi podraug szienelį piauti. O kaip savo darbą pa-baigė, tai susigavę asilus įsikinkė į drangas, ir prikrovę veži-mus liepė szieną vežti namon; o ans piemeniukas matydamas tokią atmainą liovėsi savo giesmutes birbyniūti — nės kas žino, tarė jis sav, ar nebus ir man taip pat kaip mano gany-tiems asilams?

Ir taip parėjo. Kad perėjo metai, ant kuriu piemeniukas buvo nusamdytas bandą ganyti, ukininkas jį atleidė sakydamas: su asilais szneki, asilus keli priesz žmones, už tai ir darbo jieszkokiesi tarp asilu. Ir piemeniuko nėkas nebeprisiēmė į darbą.

Taip tai ir mes, brolei Lietuvinkai, eikime kaip anie darbininkai dirbti savo tėvyniszkus lietuviszkus darbus, o musu

apsuktgalvei ar besmagenei prieszininkai mums nēko neveikdami piktai padaryti taps ir praszaliecziu panėkinti. Kur vie-nybė, ten yra stiprybė!

Naujas Jorkas, 5. V. 85.

J. Szl.

Žvirblakregždžei.

Sziltam laikui atėjus kregždė su kregždžiu kriovėsi lizdelį; kregždė padėjo kiauszelius ir tupėjo ant juju, idant iszperėtu vaikelius.

Kad sykį kregždys buvo iszlėkęs pasizvėriūti, žvirblis, kurs įjau nū senei buvo lizdą kregždžio sergėjęs pasalei, be drovos sigriovė į lizdelį ir apveikęs kregždę jos kiauszelius iszridino laukan sakydamas: dabar mudu perėšiva žvirblakregždžius, o kregždžiu giminė turi buti isznaikinta. Norint kregždė prieszinosi keikdama žvirblį: „tu žyd's, tu žyd's,“ bet žvirblis keiksmu nebijodamas gyveno su kregžde kaip su paczia, ir ją isz lizdelio nėkur neiszleidė.

Kregždys parlėkęs kad rado savo lizdelį ją svetimgenczio pasisavintą ir savo gentkartę sunaikintą, su užsidegusia ir sužeista szirdimi lėkė jieszkoti pagalbos pas savo gimines. Bet ir giminiu vieni jau buvo suėję į gentystę su žvirbleis, kiti su kultupeis, o tretii su karklažvirbleis. Taigi pas artimiausius giminaiczius pagalbos negavęs kregždys lėkė pas blezdingas, kurios buvo nesenei savo namus nū pasaliu prieszgynininku ap:kūpusios. Blezdingos tūjaus ėjo į pagalbą kregždei sakydamos musu tėvu tėvai broliszkai gyveno, taigi ir mes drauge pakelkime szios gadynės vargu nasztą. Visi atlėkę į namus kregždžio jau rado iszperėtus žvirblakregždžius; tiems jie gyvastį paliko liepdami per savo amžį ar tylėti ar dirbti su kregždėmis; o jau žvirblį taip nupluncino, kad jis susziuręs ir daug savo plunksnu iszbarstęs lėkė jieszkoti savo tėvynės.

Nubaidžius žvirblius žvirblakregždžei augdami ir gyvendami su kregždėmis nėkūmet nenutauto, bet buvo gerais sargais tėvynės ir neperskiriamais bicziuleis blezdingu.

Taip tai einasi ir mums Lietuvininkams. Prieszininkai įsibrovė į musu giminę, iszsiginė „Naujalenkei“. Kaip iszbai-

dysime iš savo tarpo jūs, ir Naujalenkei bus Lietuvininkais. Musu tikraisiais draugais yra Latvei, už taigi ju draugystę ir branginkime. O kiti susėdai mus nekūmet negelbės.

Naujas Jorkas, 26. V. 85.

J. Szl.

Gromata iš Latviu parubežio.

Garbingi draugai tėvynės! — Pasakysiu jums visas negales ir neatspėjimus savo. Ir taip turėjau per ilgą laiką didį rūpestį, ir skausmą savo szirdyje, matydamas daug gudiszkų knygų, taipogi ir latviszkų; su paskutinėmis susipažinęs ėmiau jas skaityti, bet vis szirdžiai mano nebuvo gana, dėl to kad ir szios ne musiszkos; mislyjau, kad ir auksas, kad ir deimantas, bet ne mano. Kartą gavau į rankas latviszką kalendorių, išleidžiamą per Eduvardą S. Jelgavoje. Tas kalendorius buvo katalikiszkas, latviszkoje Inplantu kalboje, lotyniszkomis literomis. Tada užsidedė mano szirdis: argi negalėtu tas ponas valnybę išstoroti nū Rusu cenzuros, kad ir lietuviszką kalendorių butu vale išleisti? Taje mislia apimtas surasziau gromatą pas jį dėjūdamas ir jam pranesdamas skausmą szirdies savo; pasižadėjau pats pas jį nukakti, jei jis užsiimtu su manim. Pranesziau jam, kad musu kunįgai neužiima, o mokįtiejie vyrai užsiima kitokeis amatais; taip vieni ir antri, dėl savo gentės, dėl Lietuvos nėko gero nedaro, ir tokiu budu szis priežodis išsipildo: „Lietuva kaip vaikas tarp dviejų momku paliekti be galvos“. P-as S. pas manę atleido rasztą, lai asz pas jį atkankąs. (Rasi jis mislyjo, kad asz esmu iš kokios nors mokįtesniu arba nors kiek bajorkraszcziu kartos žmogus, o jis manę pamatė prastu muzikpalaikiu; už taigi žinoma tiek ir tas rokundas ponui su vargszu.) Nuvykau į Jelgavą; pasisznėkėjome apie musu knygų trukumą, labiausei laikraszcziu. Tū kart man pasakė, kad ne tiktai kalndorei busę lietuviszki, bet ir laikraszczei; sakėsi, su keleis ponais jis pats sznėkėjęs ir su kokiū ten grapu Petrapilėje; visi pritarę, kad pustreczio milijono Lietuvininku negalį be laikraszczio apsieiti. Toks buvo pasikalbėjimas su p.-u. S. 1880 m. Nū manęs pasilaikė kelias svarbias lietuviszkas knygas: Daukanto buda, Pėdro pasakas, taip pat ir dvi Vileiszio knygeli. Jis berods žadėjo po

kokio laiko jas sugražinti, ale toktai nenusidavė. Man vis siuntė „Pagalmą“, kol tasai iszėjo; po szio laikraszczio sustojimo nei jokios žinės nū jo nebegavau.

1882 mete nusipirkau žemaitiszka kalendorių. Tame radau nū Jono Basanavycziaus pažadėjimą kokį tenai rasztą iszdūti — to asz pats laukiau ir kitiems apie tai rokavau: kas tas bus per rasztas, ar gausiu jį kada skaityti? Szitai 1883 m. pavasarį atimdamas isz žigunės „Konzerv. draug. laiszka“, radau kuverte savo pažįstamam adresavotą knįgelę; nebekęsdamas atsiplėsziau — skaicziau verkdamas džiaugsmo aszaromis, nusinesziau pas savo geradėją kunįgą K., medžiojau kaip koks skalikas daugiaus draugu, bet kad ir kelis buvau gavęs, tie tą metą po vieną rublių pridėjo, paskui kaip kokie meszkos atbuli traukėsi: vieni sakėsi, dar neiszskaitę, kiti užteksę visam amžiui ko skaityti. Ir tiek asz pasilikau vėl vienas pats. Ale nėra ko kaltiti žmoneliu; už tai jie nenoringi skaityti, kad mažai temoka, mažai tesupranta patys, ką skaitą. Visu didžiausio viso svėto daigto mums truksta, t. y. geru lietuviszku iszkalu. Ai bėdos! nežinau, ar ilgai ir asz pats pasidžiaugsiu su mylimiausiu tū laikraszštėliu, savo Auszra, kad tie už manę turtingesniejie neužiima, tik storojasi, kad gražei pasirėdyti, su zėgorėleis apsikabinėti, gerai szokti, o kiti ir ant girtūklystės pasidūda. Esu sakęs kitiems: Pasirėdę kaip ponaiczei, o ant knįgu skaitymo kaip piemens!

Su Dievu sziam kartui!

M. Sl.

Snausk sav, o dvasė...

Snausk sav, o dvasė, kas tav prie svėto,
Kad nū jo kliuvo gal laimė kieta!
Tegul . . . o tegul nėkas nejudin
Ir jūdą dumą nėkad nežadin . . .

Kad žvaigzdė tavo senei užgeso,
Ir laimės kvėtko vyto gražiausia,
Kad tu palieki liudna, vargūlė,
Nugeltonavus' kaip rudens žolė . . .

Tai vis vienodai snausk sav, o dvasė,
Jau czionai nėkur laimės nerasi!
Tenajos augsztai rasi vainiką,
Isz katro kvėtka nėkad nenyko.

25. rugpiuczio 1883 m.

Eglė.

Isz gaspadorystės.

*Vaistas iszgelbėjimo kviečių nū kuliu. *)* Musu brangioje Lietuvoje auga labai geri kviečiai visokiose vietose; kalnūtuse laukūse, kur randasi žemės pavirszyje molis su jūdžeme, arba molis su smėliu; slėniūtuse laukūse labai traiszei auga; jūdžemyje, kursai tur maiszytos szlinos, auga taip pat gerai ir traiszei. Tame dalyke tiktai blogai, kad nežino vaisto, kaip kviečius gelbėti nū kuliu. Per tai daugumas kviečių nesėja sakydami: Ką maczyja, kad ir užauga kviečiai ant pažiuros, pelno jokio nėra: kuliame kviečius, negalima kultti, dvasės neatgauni, mažne visi grudai pavirtę į kilius dulkėmis iszeina. Labai virsta kviečiai į kilius slėniūtuse laukūse; kalnūtuse laukūse retai atsitinka. — Kad nepavirstu kviečių grudai į kilius, reikia sėklą priesz patį sėjimą sumirkyti kalio akmens (kalium) vandenyje. Dėl puru = 24 gorčių sėklos imasi kventas kalio akmens. Kalio akmens vandū pasitaiso taip: reikia kalio akmenį sugriusti; sugriustą supilti į pūdą ir užpilti szilto vandens, dėl isztirpimo; isztirpusį praskiesti kubile, aprokavus, kad per du kartu užtektu visą sėklą sumirkyti. Sėklą mirkyti kalio akmens vandenyje nereikia ilgiaus kaip vieną minutą, po tam reikia iszgriebti ir vežti laukan sėti. Taip padaręs, kas czia parodyta, tai kiliu neturėsi. *M. D.*

Nū gulimo kviečių ir smilgu priaugimo galima pasigelbėti: slėniose vietose, kur yra traiszi žemė, nereikia sėti kviečius, nės sugulia; geriaus sėti vidutinisziose žemėse, dėl geresnio augimo; nū smilgu priaugimo ir nū sugulimo gerai maczyja paprastai vadinamą superpospatą sėti ant kviečių, ir tai taip: pasėti superpospatą, sumaiszyti su žemėmis ir užsėjus kviečius vėl sumaiszyti. Dėl dviejų puru sėklos reikia imti vieną arba pusantro maiszelio superpospato; maiszelis sveria 6 pudus. Szisai parodymas gerai tinka žieminiams kviečiams. *M. D.*

*) Kulei, kviečių grudai supuvę, pavirtę į jūdus miltus.

Roda seno ukininko.

Paklausykite, broliukai, tu žodžiu seniuko,
Jog tauzyti neteisybę, tai ne didė sztuka;
Vėrykite, jogei galva pražilusio mano,
Ir daugel atmen ir ne maž iszmano.
Kalbos tos šę gadynę, apie visus stonus,
Apie žydėlius, kunigus, labiausiai apie ponus,
Pilnos yr neteisybiu, nū velnio isztinka,
Anos ant blogo kelio paves ukininką!
Ui, ponai, sako, buvo pikti ir nedori!
Tarp musu sznekant, ko nū anu nori?
Už nedorybę, paleistuvystę, kad ir pakorojo,
Bet gerus ir storaunius visados tausojo.
Patsai tėvas savo vaikus kad nesuvaldytu,
Tai ir nei jokio gero isz ju nematytu.
Nū pradžios iki galo svėto tur valdimėrs buti.
Be to kaip gyvolei be sylu gautumėm iszžuti.
Jog negali paslėpti, kacz paklausk deszimtą,
Mums ponu žemė dūta, nū anu atimta —
O ar juntam rugonės nū savo poneliu,
Kad aniems ir ne daug teko už tat pinigėliu?
Ir to dar mums negana, atsiranda kiti,
Kur ir ganyklas anu dar nor užvaldyti!
Pamislykim ant savės, kiek szaukimo butu,
Kad musu žemės kampą kitam atidūtu?
Asz senis, brolei mano, mirdams galiu pasakyti,
Kad sąžiniszkaiai dar ponams turim gero padaryti.
Nepavydėkim aniems dvaru, turtu ir puikybės,
Mes nū anu pasiszelpiam, sakant po teisybės —
Tegul ponai važiuja drigantais, tu kad ir pėsts eisi,
Ale tu savo, jo drigantu, kumelę apveisi.
Nežuvom budami po ponais, ir dūnos turėjom,
Isz loskos pono Dievo bado neregėjom.
Nueik dabar į musu sėlskinę peklelę,
Kur valdo vyresnybę jau musu brolelei,
Turėk ten reikalą, kad patį mažiausia,
Neeis į kalbą, kol rublių dėl ju neisztrauksi.
Netiko kas, rykszcziu siulo arba kaladninką;
Toks dabar gers ukininkas, brolis ukininko.

Prie stalo su ėdalais ir sznapsu, bo velyku diena,
Stanciją skyriumi jau valdo ten starszina,
Gul sav pilvą isztempęs, dantyse cigarą,
Priesz brolių ukininką duris užsidaro.
Daug kischenės iszkrėsi ir padus nuszveisi,
Kol prie to parszūdegio ant galo prieisi!
Sermėga ant sermėgos, kad jau vyresnybė,
Žinok, kad ne didė gal buti teisybė!
Kad mums ant starszinu ponai but padėti,
Daug geriaus grajytum, to nēr ko kalbėti!
Bent butu tikra teisybė, nebutu papirkimo,
Nebutu biauriu kysziu, tokio nuplėszimo.
Garbė tebuna cėcoriui, pagal jo galybes,
Kad tik į galvas musu įvyktu szviesybės,
Suprastum, jōg valni ukėσαι isz kokio nors stono,
Lygei garbina ukininką, kunįgą, ar poną.
Paliaukim taigi, vaikai, barties, atminę szirdingai,
Kad ant ponu rugojam, jōg nereikalingai.
Mylėk artimą savo, kaipo patsai savę,
Jei nori, kad vieszpats Dievas neapleistu tavę.
Tegul ta, brolei mano, tikra, teisi roda
Nukrypusiems jusu proteliams malonės pridūda.

Baltras Teisybaitis.

Keli lietuviszki žodžei.

1. *Strymas*. Man ding tulas skaitytojas bus girdėjęs vaikus — piemenis — olūjant sekanczius žodžius: „vai jus vagys, vaji ola! strymagalvei, vaji ola!“ ir t. t., ale nežinau, ar bus kas girdėjęs priežodį: „apkaitęs kaip strymas“, kaip a. a. Mateika sakydavo. Žodis szitas labai, regis, retai kur vartojamas, ir asz tik nū piemeniu ir nū Mateikos esmi girdėjęs. Paklausus szito paskutinio, kas tai yra „strymas“, jis atsakė: „strymas, sako, didelis vėžys,“ ale kas per vėžys — ir nepasiklausiau. Naumėszcio pavietyje yra kelios Lietuvininku giminės su pravarde *Strymai*; gimnasijoje budamas bendravau su Jonu *Strynū*; pažįstu dar kitą kunįgą, kurs, prisikabinęs lenkiszką ūdegaitę - *icz* -, *Strymowicz* vadinasi. Girdėjau ir *Strymuku* pravardę. Juk ir nū „vėžys“ turime pravardes: „Vėžaitis“, „Vėžiažentis“ ir k.

2. *Góngis v. gongjys.* Lietuvininkai, besibardami, plusdami, visokius „navatnus“ vardus minavoja. Juk visiems ansai pažįstamas žodis „góngalvis“ — ale ką jis ženklina, ne nū kožno dasižinosi. Man atsitiko kartą girdėti, kaip Repeikėnė senoji piemenį už žąsu praganyką bardama sakė: „vai tu gongagalvi“. Asz paklausiau, „kas tas gongagalvis per daigtas?“ — „O tai — sako ji — su gongio galva.“ Asz: „o kas tai gongis?“ — „Driežas, kurs po pakriauszeis landžiodamas nėko nemato“, atsakė ji. — Vėliaus po lietuviszkus žodynus bežiurinėdamas pas Kursatį radau: „gongalvis“ = wassereidechsenkopf; taigi: „su vandeninio driežo galva“. Jie tur ir vardą „gonjys“ = vandeninis driežas (vok. wassereidechse). Regimai ir „góngis“ tą pat ženklina ir yra senesnis už „gonj“: „gongjys“ — literai iszpūlant — sutrumpintas į žodį „gonjys“.

3. *Žėlvė.* Visiems žinoma, ką ženklina žodis „žėlvas, žėlvà“ (vok. grünlich, ins grünliche spielend, grün schillernd), nū kurio Lietuvoje turime daugelį pravardžių („Žėlvis“, „Žėlvaitis“), kaimu („Žėlvėi“, „Žėlvà“), „žėlvias“ upes ir upelius. Turime ir vieną gyvolį tūmi pat vardu vadinamą, butent tą gyvolį, kursai rymiszka „testūdo graeca“, „emys europaea“, vokiszka „schildkröte“, maskoliszka „czerepacha“ vadinasi, Lietuviszkas szito gyvolio vardas „žėlvė“, regis, retai kur dabar vartojamas, nės ir pacziu „žėlviu“, man ding, Lietuvoje visai nėra. Asz iszgirdau pirmą kartą jos vardą isz vienos pasakos nū Kuszlio, kursai — tarp kitu dalyku — pasakojo, „senovėje buvusios tokios didelės žėlves, jog ant ju žmonės raiti jodydavę“. Nors K. ir negalėjo pasakyti, kur „senovėje“ buvo tokios didelės žėlvės, bet mes žinome, jog pietinėje Europoje ir kitūse sziltūse krasztūse prisilaiko labai didelės tos žėlvės: ant tu krasztu ir lietuviszka pasaka nurodo. — Vardas „žėlvė“ labai gerai paženkliną tą gyvolėlį pagal borvą jo skydūto apdangalo, ir akyvas butu daigtas atsekti, kada Szlovėnai pasisavino nū Lietuviu tą vardą: Lenkai — „žóto“ ir Czekai — „želva“ (schildkröte)!

4. *Bubas, bubalius.* Mano jaunystoje mažiems vaikams verkiant ir žliumbiant (Ožkabaliūse) buvo sakoma: „neverk, asz tavę bužiui atidūsiu“, arba: „tylėk, raudondantis ateina“, arba: „neverk! paklausyk, bubas jau tik bu-bu-bu!“ Suprantama, jog ne visados toks gązdinimas vaikus nutildo. Pas mus labaiikai prisidingėjo „pukio“, kursai „už duriu stovi“, ir

vakarais bijojo į tamsą iszeiti, nėra „pukys stverias“. Kaip jis izsvezd, jau dabar nežinau. Ir bužys esąs labai baisia esybe; dar baugingesnis raudontantis ir riestvūdegei! Bubas esąs „su ragais“, „jūdas kaip anglis“ ir „bubaujas“. Ir pravardes turime nū „bužio“: Bužys (Szilbaliūse), nū „bubo“: Bubas ir Bubalius. Taip žinomas yra vienas *Bubas*, kunjgaiksztis Lietuvos, sunus Ginvillo. Ukininkas *Bubas* — kaip matoma iz metrikų knygos prie Bartininkų bažnyčios po n. 139 — gyveno Szilbaliūse 1693 m.; *Bubenas* — gyvena Kiaulakiūse Triszkiu valsč. Sziauliu pav., *Bubelis* — gyvena Vermenūse Telsziu pav.; *Bubalį* ir *Bubelaitį* randame minavotus po 1694 ir 1695 m. Szilbaliūse Bartininkų valsč. Vilkaviszkių pav. *Bubulis* gyvena Aleksiszkiūse Zarasu pav. ir kitas kaimas *Bubelei* yra Krosnos valsč. Seinų pav. Aiszku, jog žodis „bubas“, „bubalius“ yra dar ir szendien gerai pažįstamas; menkiaus žinoma, ką jis paženkliina. „Būbas“, bubalius“ — nū žodžio *būbauti*, *baūbti* — ženklina „būbaujanti“ gyvolį, kursai tur buti „su ragais“ ir „jūdas kaip anglis“. Dainos minavoja ir „jautelius bubūjanczius“, kuriūs senoviszkos „kviesliu bylos“ „baublionais“ vadina. Kas per gyvolis yra „bubas“, „bubalius“, aiszkei mums rodo pats lietuviszkas vardas, kurį mes randame ir Rymėnu bei Graikų kalbose: rym. „bubalus“, graik βούβαλος. Jis paeina nū girinio galvijo „uro“ arba „tauro“, iz Indijos izzgabentas, į naminį gyvolį paverstas, jūdos borvos, su į szalis užriestais ragais. Jis yra prilaikomas szendien Vengrijoje, Rumunijoje (ir mažojoje Gudijoje) ir pietinėje Europoje, įpaczei Bulgarijoje, Serbijoje, Graikijoje ir mažojoje Azijoje. Szlovėnai jį vadina „buivol“ (bulgariszškai „byvol“, czekiszškai „būvol“), Vokieczei „büffel“, kuriūs tai vardus reikia pripažinti už izs lietuvių „bubalius“ suambrytus. — Kaip žėlvė taip ir bubalius aiszkei liudyja, jog *Lietuvių sentėvei*, pirm neng į szios dienos žemę atėjo, *gyventi turėjo pietu szalies žemėse*, kur tie gyvolei prisilaiko; bubaliaus vardas, atrandamas graikiszkoje ir rymiszkoje kalboje, rodo mums, jog *senovės Lietuvei gyveno artylėje su Graikais ir Rymėnais*.

5. *Skutà, skutàlė*. Tas pats Kuszlys man pasakojo, kaip galima esą Bukiui (Velniai) duszią užraszyti, norint nū jo visu labu laimėti. „Jei, girdi, nori velniui pasiraszyti, tai vidunaktyje ant grįžkelio atsisėdus, reikia jį pasiszaukti ir įsipausti mažiuką pirsztą tiesiosios rankos; velnias žmogaus tūmi krauju užsiraszo ant skutos jo vardą ir pravardę.“ „Skutà“, jis man

paaiszkino, ėsanti „skura“. Paklausus, ko dėl velniuksztis nemėgstaš ant popėros raszyti, kaip visi kiti žmonės, atsakė, kad „jis taip papratęs“. „Skutà“, dėminutyvas „skūtàlė“ — kaip rodo pats žodis — yra tai skustà skurà (*slg. graik. κουρά, κουρίτζω, κουρίτζ*), ant kurios senovėje buvo raszoma, o kuri szendien „pergamentu“ vadinasi nū vardo Pergamo pilies mažojoje Aziėje. Pastebėtina, jog tą patį vardą mes randame ir graikiszkoje kalboje: σκυτάλη — yra volelis su apvyniotu ant jo pergamentu (dėl raszymo); σκυτεύς = skutėjas (skuru); σκύτος, εος, *dėmin.* -τάριαν = ūda, skusta skura, skyda. Ir rymiszkoje kalboje randame *scutale* (schleuderleder), *scutula* ir *scutum* = skyda. Žinoma, jog skydas buvo senovėje skustomis skuromis aprauktas. — Szita „skuta“ yra didei svarbi, nės ji mums aiszkei rodo, jog ir Lietuvei senovėje pažino pergamentą ir tikrai lietuviszku žodžiu ji vadino. Szendien pati skuta visai užmirszta; tik velnei ant jos ir dabar dar pagal seną įprotį raszo. „Vieną sykį — pasakojama — du velniuku atsitupusiu bažnyčioje ant lango raszė žmonių *grėkus*. Kaip jau priraszė pilną jauczyu skurą, tai jau netilpo. Dabar jūdu įsikančiusi tampė tą skurą, tampė, ale vienam kaip smuks ji isz dantu — tas su ragais tik kabarkszt! į murą, o kitas, puldamas ant grindu, ragą nusisuko.“

Bs.

Tik-ė. 24. liepos m. lietuviszkoji draugystė „*Byrutė*“ savo pirmąjį visūtinąjį susirinkimą gaspadoje Augusto Paarmann'o atliko, ant kurio 18 sąnariu ir 60 svecziu buvo susirinkę. Susirinkimą perdėtinis Mikszo Jurgis ant 2³/₄ zėgoriaus po pietu atvėrė metinį praneszimą paskaitydamas. Jei draugystė savo pasistacziusiam mėriui — taip perdėtinis praneszė — ir ne taip greitai prieszais ėjusi, kaip rasi kelintasis butu laukęs, tai tik džiaugsmas matyti, kad keliu mėnesiu senoji draugystė jau szaunei tarpusi. Draugystės iszdūdamuju knįgu randasi spaudoje dvi: viena laukininkiszko, antra istoriszko įturio. Sąnariu skaitlius beveik 50 atsiekias. Draugystė daugiaus įstangos ir daugiaus sąnariu turėdama iszdūs tobulesnes elementarines knįgas ir pirsks reikalingu knįgucziu Lietuvininku vargužiu vaikams. — Draugystės įkurimas bandytas pirmą kartą 1882 m., antrą kartą 1884 m. per prieszininku vėlimus ir sultybes nesisekė. Tik szioje žiemoje Lietuvininku karszcziausiasis noras įvyko. Isz visu krasztu palinksminą atsiszaukimai iki

musu atėjo: iš Amerikas, iš Petrapilės, iš Latvijos. — Draugystės knyginyčia per pavedimus yra jau šaunei augusi. Didžiausiąją padėkavoną tame dalyke pelno Silvestraicžio ponas; tada ir Holco bei Szerniaus spaustuvė tame prisidėjo, taip jau ir Auszros rėdytė. — Vienas apgailėtinas yra dalykas, kad tarp paciu Lietuvininku prieszininku randasi, norint Vokiečiu, Lenku mokslinczei yra apie musu draugystę kù szirdingiausei iszsitarę. Tikime, kad ir ta neapykanta liausis, juk mes nei su kokios polytikos varymu, nei vėros platinimu neužsidedame ir neužsidėsime. — Velydamas, kad senasis karsztis, senoji meilė į lietuystę neatszaltu, bet vis ir vis didintusi per naujus pristojmus, per naujus pasiprocevojimus dėl draugystės gero, perdėtinis savo metinį pranesimą užbaigė.

(Priemazga kitą sykį.)

— „Tilsiter Zeitung'oje“ (num. 162) tūjaus po visūtinojo susirinkimo Byrutės per Jonines galėjai skaityti: „Lietuviszkoji rasztu draugystė, kurios sąnarei vyriausei tarp mokytojo svėto žinomai per didžiausiąją dalį Eiropos prasiplatina, paskucziaus iš įpatiszkos prlepažinties augsztuju žemės vyriausybiu galėjo pasidžiaugti. Iš maloningo rupesczio p-o vyriausiojo prėsidento d-ro v. Schliekmann'o ir p-o valdžios prėsidento, kurie yra patys draugystės sąnareis, p-as kulto ministeris prirodė draugystei minėtiną sumą paszalpa iszdavimui moksliszko veikalo apie lietuviszką dainininkystę. Veikalas pargabęs platų rankių spaudoje dar neiszėjusiu dainu su notu melodijomis ir vokiszku perguldymu, taip pat su apsznekėjimu ir sulyginimu iki sziol jau iszėjusiuju dainu ir isz to kılancziomis pažvalgomis apie szitą dainininkystės veislę. Tūsius darbus raszėjas p-as rektorius Bartsch'ė jau per metu deszintis gūdojė ir szelpė, tik iszdavimas iki meilesnės progos turėjo buti nustumiamias. Užbairiantysis padavadyjimas, statymas, ir spauda berods dar mažumą czėso reikalaus, taip kad ju pasirodymas bene tik kitame mete tebus sulauktinas. — Dar tebuna priminta, kad lietuviszkąją rasztu draugystę nereikia sumaiszyti su ne senei iszkilusia draugyste „Byrutė“, kuri pirm keliu dienu savo įrėdį (programatą) atvirai praneszusi. Pagal ana pranesimą gali rods džiaugtiesi, kad draugystė vienintelei ant žmonių apszvietimo be polytikiszku ir tikybiszku pliauninėjimu mėryja; ale kad szalip ir augsztesni mokslo mėrei nebus praleidžiamai, kurie žmones, visūtinau rokūjant, menkai arba visai neužgauna, tai yra

apgailėtina, kad augsztesnią įstangą turincziosios sylos tame dalyke ne senesneiĳei lietuviszkaiĳei rasztu draugystei prisi-glaudžia, kurios vyriausiasis mēris yra moksliszka apzvalga ir rankius viso, kas ant Lietuvos pasinēsz. O taip ir yra apgai-lėtina, kad naujoji draugystē, kaip rodosi, per senovystēs rankių jau ēsancziامية rankiui liet. r. draugystēs konkurenciją daro: isz vieno einas veikimas dēl lietuviszkos muzijos Tilzēje bene pritarimu isz visu pusiū galētu pasidžiaugti. Kiek galiausei kritika, n. 159 „Tilsiter Allgemeine Zeitung“os“ randamoji, veikalo apie Daukanto „Buda“ „Praneszimuse“ liet. r. draugystēs prisikiszta, tai teesti czion atsakoma, kad berods nekurius ver-smēs, kaip tai Voigt'as ir Hartknoch'as, su didžiu apsidabojimu tegal buti vartojamos ir tu szaku mokslininkams, kurie naujausiam laike savo studijas „Praneszimuse“ praplatino, bene daigtą geriaus iszmanas ir teisingenis nūsprendis gal buti paliekamas, ne kaip p-as kritikas, rodosi, norą turis palikti. Kam tokie užpūlimai, kurie savimi geriaus moksliszkūse laiszkūse vietos rastu, turētu tarnauti, vos yra matoma.

— „Tilsiter Zeitung'a“ (num. 167) randasi atsakas ant szito užpūlimo: „N. 162 jusu laikraszczio randami, iszguldzius kokybę sąnariū lietuviszkosios rasztu draugystēs ir pripažinimą szios draugystēs per vyriausybes, kurios paszalpas vardo vertas taiĳei nudalyja, trumpai sakant, laikius pro domo garbēs kalbą, keli regimai isz skrycziu kalboje ēsancziosios draugystēs isz- jusiejie užpūlimai ant Byrutēs, kuriūs atginti jauczyūsai priverį stas ir to dēl rēdytuvēs praszau, szitiems žodziams vietos dūt-savo vertingame laikrasztyje: Raszējas kalboje ēsancziōjo suraszo „džiaugiasi, kad Byrutē butinai ant žmoniu apszvietimo be polytikiszku ir tikybiszku pliauninējimu mēryja“, vienok prie to užmirszta draugystēs vyriausiojo mērio atsiminti. O szitas yra iszlaikymas lietuviszkosios kalbos, norint draugystē (liet. r.), kurei raszējas yra palēcevoteju, iki sziol priēmimui, kad ji tam lygius mērius turinti, nei jokio paraginimo nedavē; jū daugiau gali pagal jos ikszioliszkąjį pasielgimą su teisybe patikrinti, kad jos sąnarei, nors kaip toli jie musu susēdais yra, daugy-bėje, anatomui lygus, ant sekcijos resp. obdukcijos numirėliū laukia. O tai ne vien isz visu ju isztarimu iszsiereiszkia, kurie progai atsitinkant į žmones iszsiverzē, kaip isz žodziū perdē-tinio vietinēs dalies kalboje ēsancziosios draugystēs per vyskupą (vaiku visitaciją bažnyczioje), bet ir isz pamislyjancziōjo pano-

rėjimo, kad Byrutė jei daugiau knygų rankiuje nebedarytu konkurencijos, savo augsztesnią įstangą turincziasias sylas atpencz senesnejėi liet. r. draugystėi prikreibtu, t. e. iszirtu, taip kad Lietuvinkai tada vienintelės draugystės, kuri už iszlai-kymą lietuviszkosios kalbos ant vietos eina, turėtu nustokti. Berods szitas pamislyjimas tūmi iszteisinas, kad konkuren-cijos draugystė ant netikru pėdu yra, jei ji ir moksliszką mērį turinti, kursai žmones visūtinume menkai užgaunąs ir kuriam tik vien jos sąnarei supratimą teturį, kurie viską, kas ant Lie-tuvos pasinėsz, renką ir po moksliszka pažvalga patraukią. Parokūdami, kad raszėjo plunksna persiliudyjimo, o ne kitu priezaszčiu yra vesta, turime apgailėti, kad galvoczei (korypė-jos) rasztu (dr.) menkiaus sumanius sąnarius ant įtekmės, kurią lietuviszkoji kalba ant iszlankstymo dvasės ir umo tur, nepa-akina. — Praneszime, kuriame szlovnoji praeitinė lietuviszko-sios kalbos tapė apmąstyta ir prie kurio visi sąnarei rasztu (dr.) nepribudami žibėjo ir apie kurį rinkėjai visko, kas ant Lietuvos pasinėsz, „praneszimūse“, kurie 4. liepos m., taigi 11 dienu po praneszimo, užbaigti, visai priesz įstatus žinės imti užmirszo, bene neatstumiamai tapė nurodyta, kad lietuviszkoji kalba su-tvertuoja tikrosios civilizacijos buvusi, kaip ir žodis „kalbu (ka-lybu)“ mokina, kursai turėtu buti isz tikro perguldomas (vo-kiszka) su „civilizavoju“, o ne su „ich spreche“. — Lietuvisz-kajėi kalbai yra uždėkavotina, kad žmonystė laukininkystę varydami jau nebesusivalgo kitas kito. O jei sziji žmones gi-rinius namineis padarė, o ir dabar dar ar tiesiog ar aplinkui per savo dukteriu kalbas laukinius namineis padaro, iszstam-bina ir civilizavoja, tai yra pagal žmogiszką pažvilgį po koju pamintina, ją iszgaisziti norėti. Jei maisztininkai ir anarkistai isz lietuviszkosios kalbos apmaudytusi, tai pasiprieszėjimas priesz ją butu suprastinas, dėl to kad ji per tai, kad žmones ne maisztininkais daro, prieszais dirba. Ale kadangi tokie gai-valai rasztu draugystės tik menkybėje tesirastu, tai kalboje ēsantysis pasirodymas tik ant to veikėjo tur buti sugražinamas, kaip isztarimas ano ministerio, kursai sakęs, lietuviszkoji kalba neēsanti verta buti iszlaikoma, o tai yra: stoka galybiu apsu-dyjimui organiszku pasilaikymu. — Ale jei lietuviszkoji kalba dvasės spēkas taip labai ir taip naudingai iszlanksto, tai tikrie-jie Lietuvinkai ir bus buvyje, ir moksliszkiems iszguldymams sekti, jei jie jiems pritinkancziu budu bus praneszami. Tai

nēra nei joks kalbēsis, tai yra tikra tiesa! Zinoma, toktai prie puslietuvininkiu neįtropyja. — Dabar tegul buna ir užpūlimas, kurį raszējas ano laikraszcziio artikulo padarēs, pagal savo vercziā mėginamas. — Su „Thomas“ paženklītame praneszime sakoma žodis į žodį: „Abejotinos verczios tam prieszais pasirodo Daukanto veikalas pagal savo įturi. Taip kritikiszkas iszdavimas visu pirma turētu rodyti, isz kur Daukantas savo medegą yra ēmēs. Pirm tai nusidavus, rodosi jo vartojimas istoriszka versme apmisylytinas.“ Nēkas netvirtis, kad szita kritika (jei privēdimas kokio pažvilgio be pridavimu priezascziu gal visai kritika įziurimas buti) yra labai czēdyjanti, įpaczei jei priskaitai, kad nurodymas, Daukantas galīs buti daug pramanēs, per aizskei iszsisikisza. — Atsakas ant to skamba: „Tvirtinimas liet. r. draugystēs, pagal kurį vartojimas „Daukanto Budo“ per istoriszka versmę abejotinos verczios ēsas, jų silpnėsnis yra, besirodant ju nežinystei, kad veikale ir menkiausiasis dalykēlis per versmiu pridavimā iszrodytas. Arba ar szitie versmiu pridavimai butu pramanyti?“ — Užpūlimu toksai atsakas tokiai nepakankancziai kritikai negal buti laikomas. Ant ko iszveda kalboje ēsantysis raszējas užpūlimo žodį? — „Ir szaku mokslininkams, kurie naujausiame laike savo procę „Praneszīmūse“ yra padēję — tasai sako — gal bene buti tikresnis nūsprendis paliekamas, ne kaip kad p-as kritikas nor palikti. „Αὐτός ἔφα““. Tik ekscelencija arba kas tam lygu, resp. tuju pameldikai kalboje ēsancziām raszėjui yra žmogystēs, nusprēsti galincziuos, ir koznas, kursai tokiu garbēs vardu stokoja, tur sans phrase viskam į rankas ploti. Jei savo mislyje nukrypsta, tai padaro užpūlimā, kad savo mislį ir pakarniausioje vermēje iszreiszkia. Mums įpaczei rodosi, o mes iszaiszkindami nūjēgas žmogiszkosios dvasēs parodysime, kad tasai, kursai priesiegos in verba magistri praszo, nēkadods smageniniui veikimui, kursai nūprendziū vadinamas, nebus nūjēgus. —

Bruazis.“

Tilzē. 17. maju lietuviszkoji draugystē „Byrutē“ gaspadoje Paarmann'o savo mėnesinį susiėjimā atliko. Susiėjimas tapē atvertas ketvirtoje adynoje ir baigēsi pusszesztoje. Susirinkusiuju buvo szį kartā tikt 15, o tai dēl prastojo, lytūtojo, audrūtojo oro. Pagal dienos rēdā skaitē J. Mikszas „Senovēs Lietuvininku bicziuliu pasakā.“ Kitā kartā, sako, buvo Lietuvoje begalinēs girēs, kuriose ir daugybēs liepu radosi. Liepoms bežydint bitēs daug medaus suneszdavo. Tai matydami ukininkai

daug biczių laikydavo namėje ir girėse, kur joms įkilus į medžius statydavo, ir kur medžiūse drėves isztaszydavo. Žinomas daigtas, kad meszkos labai medaus liubyja. Szitos bicziulėnės norint ir netaisydavo įkilu, vienok mėgdavo medžiūse medaus kopti. Viena kartą meszka į ukininko Grycziaus įkilus įsisukusi, medį nulauža, pati nukrinta, ir medžio stūmū ją prislėgia. Gryczius tikt po keliu dienu ją betypsanczią ir bevaitojanczią užaina. Meszkai praszant ir žadant atsilyginti, kaip žmonės liub atsilyginti, Gryczius ją isz po medžio iszleidžia. Ji iszalkusi pirma Grycziaus dūną ir mėšą praryja, kurią drauge turėjo, po tam ir jį patį taisosi sulaminti. Žmogus iszsigandęs suszunka: „Ar taip tu žadėjai atsilyginti?“ — „Žadėjau atsigerinti, kaip žmonių paprasta, o tie gerą vis piktu atlygina.“ Žmogus atsako, jog meszka viena negalinti prasudyti, reikia visados keliu sudžiu. Sutinka szunį; tas savo vargus iszpasakojęs pranesza, jog nū vėrnos tarnystės per asztūnioliką metu tapęs pagitas. Sutiktas ubagas tokią pat žmonių gėrybę apsako. Tikt viena lapė, kurią žmogus paperka, žadėdamas kas rytą po visztą, žmogų iszgelba, sakydama, jog turį į vietą sugrįžti ir viską gerai pertardyti. Ten sugrįžus meszka vėl po medžio rąstu gauna palįsti. Czia meszką prislėgusiu abudu pacaina. Žmogus atgrisęs visztas gaisziū taisosi lapę nuszauti. Lapė į girę nubėgusi iszkasa po meszka dūbę ir tokiu budu ją iszvalnyja. Abidvi susitaria žmogų nugalūti. Lapę visus Grycziaus paukszczius iszpiauja, o meszka girėje žmogų patropyjusi sugniaužo savo letenomis. — M. Jankus kalbėjo apie „Merguvos ežerą“ ir „mergu kalnelį.“ Merguvą iszguldo isz mergbuvos, kur -b- pasunkindamas isztarmę tampa iszmetas. Czia kitą kartą maudyjusiosi szventosios mergaitės, dievaiczių tarnaitės, veidalytės, kurios ant szventojų kalno amžinaję dievu ugnį kurendavo su aužūline malka. Lietuvinkai labai mylėdavę czystybę, ir to dėl visados sveczių pirma vezdavę nusimaudyti. Szale to kalno randasi ir kalnelis, vardu mergu kalneliu, rasi nū to, kad ten szventosios mergos, veidalytės, po pasimaudymo pasilinksmino visokeis žaislais. Kartą tame ežere daugybė mergu paskendusi. Tos ir dabar dar kartais naktimis iszainanczios isz ežero su degancziomis dervomis, liudnas giesmes giedodamos ir traukianczios iki pagirės, kur žiburei užgestą ir jos vėl isznykstanczios. — Prie abiejų kalbų kilo sziokie tokie snekesei apie tankei vartojamus žodius svetimose kalbose, isz

kur tiejie butu paėję: muff, liet. muvis, szaknis mau-ju, mauk-iu; studeo, studėrūju, liet. (galvą) skudinū; wort, szaknis wer-iu, wartas, wardas; gabel, kablys; silber, silver, liet. žilvaris; docht, latv. dagts (kntas), szaknis liet. dėg-u, dag-a ir t. t. X.

Veiverei (Suvalkured.). Pereitūse metūse czion gyveno žmogelis K., kurs nusamdydamas daržus ir pardavinėdamas paskui vaisius seminarijos mokintiniams, susirinko keliatą skatiku ir rengėsi didesnę prekybą uždėti, vienok musu jūdbarzdžiams toks jo darbas labai nepatiko. Kaip įmanydami jie rupinosi nutraukti pelną nū musu prekėjo, mažindami prekią savo pardaviniu, bet mokintinei noriaus pirkto nū savojo, neatbodami to, jogei kartais skatiku brangiaus reikėjo užmokėti. Surinkęs tokiu būdu mažą kruvutę pinigū, musu prekėjas rengėsi nusamdyti seminarijos daržą, kurį žydai jau seniaus bandė įkabėti, o taip kaip direktorius anos seminarijos, p. J., žmogus iszmingas ir ne labai mylįs žydeliūs, atsakė jiems dėlei vieno musu prekėjo, tai jūdbarzdžei isz piktumo savo peisakus rovė. Bet to ne gana. Vieną naktį, pacziame įmigyje, iszgirdome trukszmą ant kelio, visi iszbėgome laukan — žiurime — musu prekėjo namelei liepsnoja! . . . Vargszas vos iszgelbėjo gyvastį su apsvilusia galva, nėsa Yzrajėliaus sunus ir duris buvo užriszė, o turtelis taip skaudžei sudėtas visai suplendejo! — „Tai tav prekyba! Tai tav pardavinėti obūlus! Ar negalėjei dirbti?“ sako jam skarmalei. — Sunku Lietuviams iszveržti prekybą isz negrynuju nagu judbarzdžio — pabandyk, tai tū ir iszplendės tavo turtas liepsnoje, žiurėk tik kaip pacziam iszbėgti. Daug pažįstu turtingu ukininku, kurie bandė kariauti su skarmaleis prekybos dalykūse, bet kas isz to? — Pirma buvo turtingais, o paskui nėko neteko. Zydas tupi ant sprando musu ukininko kaip utėlė ir jį griaužia. Pats ukininku tapti jis nėkadods negali, bet prie ukės jis it velnias prie duszios kabinasi; jam saldžei szypsosi mustis (maštis, mislis) paversti į vergutį musu dūnadarį ir lobti isz jo prakaito. — O szis dalykas yra pavojingas — žvilgtelėkime tik į mėstus, mėsteliūs — žydu kai varnu. Szita veislė vaisinasi labai sparczei: žyduku gema labai daug, ankstybu ženybu (vedimu) dėlei, atsiskyrimu atsitikyje nevaisingumo ir kitko, o už tai szitie žydukai veislė silpna, ligota, nederinga dėl sunkaus darbo; žydai tėvai, turėdami daugybę bukuru (vaiku) negali auginti jūs kuniszikai — sveikai. Veislė vysta, o kas metą ji tampa vis nederingesnė dėl kuniszko darbo. — Suvis

kitaip yra pas mus. Pirmiaus ir pas mus apsivezdavo anksti. Dabar-gi, atlikimo kareivystės dėlei, musu jaunūmenė neveda pacziu, iki namon nesugrižusi, o sugrižęs namon, pabuvęs mėstūse ir pasisvaidęs, vyrinas 24—26 metu, ne taip jau norei veda paczia savo kieme. Prieaugis musu kiemiszkų gyventojų kiekvieną metą vis nyksta. — Žydai, prieszingai išsipainiodami nū atlikimo kareivystės, veda paczias būdami 18—20 metu ir be galo vaisinasi. Net iszeidamas į vaiską žydas lengvei atsisiks su paczia ir dar lengviaus ves sav jauną sugrižęs Mėstūse musu kampo dažnai galima atrasti žydą 40—45 metu, pas kurį jau ir anukai (vaiku vaikai) yra; paprastas daigtas atrasti szejmyną, isz 20 duszių ir daugiaus. Gatvės (ulyczios) mėstu pilte užpiltos bukurais — silpnais, ligotais, tingineis, delmonineis vagileis. Kas-gi musu laukia už kokių 50 metu? Laukia, brolei, tas, jogei szitos utėlės mus pabaigtinai užkriems! Baisu žiurėti, kaip kraugėris vis po mažumą leidžia savo nagus į kuną musu dūnadario, ir jau taip apmalszino, jogei ne už ilgo pasijus su vis jo nagūse. Girtynėje (karcziamoje) — žydas, krome — žydas, girėje — žydas, pas kuniją — paktorius (tarnas) žydas; nuvažiūk į mėstą — kaip varnai isz visu pusių tavę apniks: aprėks, apsuks, nusives pas savę, nugirdys ir — su tuszcziu delmonu parvažiūsi pas alkaną paczia ir vaikus. Žydas taip drutai laiko musu „gojų“ savo nagūse, jog be jūd-barzdžio szisai nei žingsnio negal žengti. O jeigu atsiranda toks „gojus“, kurs pabando pasikrutinti jo nagūse, tai dar arsziaus padaro pats sav, kaip isz pradzioje padėtojo paveikslėlio regime. Mat, tunok ir nesijudink, kaip utėlė tavo kraują siurbia! Dar sykį paminėsiu, jogei baisi ateitinė musu laukia, jeigu mes vis taip tunosime skarmaliaus nagūse. Reikia mums ką nors daryti! Bet ką ir kaip? Szitus klausymus reikia gerai pasverti ir perkratyti, nės yra itin orus. Pavedu jūs iszriszti tiems, kurie giliaus supranta tą dalyką, o nū savęs tik pridursiu tai, jogei priderėtu žydas isz kiemu varyti į mėstus, nors į mėstus, o ten kaip Dievas padės!

J. A. Kalnėnas.

Vilkaviskis. Musu žmonėse kas kartą daugiaus randasi giminiszko pajautimo ir meilės prigimtos kalbos. Nesenei Vilkaviszkyje vienas dvarponis užkalbino ukininką lenkiszškai. Tas jam atsakė lietuviszkai (nors mokėjo ir lenkiszškai). Ponas vėl į jį lenkiszškai, tas jam saviszškai — ir taip iki keliu kartu. Tada dvarponis supykęs tarė: „Na, dėl ko, tamsta, neatsakai

man lenkiszka, juk moki?“ — „Mokėte juk moku, bet retai kalbėdamas atpratau; ant galo sziandien lietuviszka kalba neyra tokia peiktina, kaip kad kitą kartą buvo; dėl to tamsta gali su manimi lietuviszškai kalbėti. Juk girdime, dabar ir klėrikai, ir gimnazijos mokėtojai ir universitėto studentai kalba lietuviszškai — tai kam asz turiu laužyti liežuvį!“ Prieszininkas nutilo kaip musę kandęs.

Trupinėlis.

Pajevonis. Važinėjant po Lietuvą vasaros laike man pasi-taikė į Pajevonį nukakti. Yra tai bažnytkiemis; graži, nors ne didelė, murinė bažnyczia pastatyta ant labai augszto kalno; kalnas isz visu szaliu apaugęs jauna gire (sunkysius senmedžius iszkirto taisant bažnyczią). Kas per grožybė, kas per puikybė vietas, tai sunku apraszyti! O kada suaugsz jauni medžei, tai už tiesą, Lietuvoje sunku bus rasti gražesnę vietą. Bet asz ne tiktai apie pavirszutinę grožybę apiegardės norėjau kalbėti! Manę kas kitas užėmė: Laike maldystės buvau bažnyczioje; kunėgas užgiedojo pas aukurą; su sykiu girdžiu ant vargonu gražų sutartinį giedojimą; žinoma, isz pradziu mislyjau, kad tai lenkiszka gieda, bet kas iszreiksz mano nusistebėjimą, kada iszgirdau lietuviszkus žodžius, o atsigrėžęs iszvydau, jog giesmininkai — tai buvo kaimo merginos ir vaikinai! Gieduoja ant triju, dvieju balsu, o kaip kada ir solo (vienas) su padėjimu vargonu. Buvo tai dėl manęs daigtas naujas: nebuvau girdėjęs, kad musu žmonės isz gaidu ant triju balsu giedotu! Po maldystei skubinau isztirti, kieno tas užvedimas. Greitai patyriau, jog tai yra kruvinas darbas kunėgo S.! Szlovė tav, garbingas kunėge, kur-sai nebijojei pusmetinio darbo; lenkiu galvą priesz tavę, geiz-damas isz szirdies, idant rastusi pasekėjai tavo garbingo darbo!

Trupinėlis.

— Bebudamas viesznegėje (svecziūse) ne toli nū czionai pas mokėtoją Z., tikrą Lietuvį, jam pasukau Auszros kalendorių (metskaitlį) 1885 m. Jisai matydamas, jog tasai metskaitlis yra gyva dūna musu kalbos, pripažino už reikalą jį turėti kiekvienam Lietuviviui. Pinėgus už jį užmokėjęs pats su paczia ir mažais vaikleis skaitė musu metskaitlį. Perskaitęs man pasakė: „Auszros darbininkai raszo gera kalba.“ — Szitai manę džiaugsmas paėmė, jog ne tik prascziokėlei, bet ir mokslinczei szirdingai lenkiasi prie Auszros. Taip ir yra. Nės Auszra — laik-rasztis teisybės, užstojas silpną artimą. Sziandien mažai kas tokiu yra, ale dūk Dieve, kad nors kada ir visi Lietuvej

pajaustu brolišką meilę ir stotu tikrais sunumis tėvynės. Tą sykį bepigū butu . . . — Buvau patalpinęs A. kalend. 1885 ant l. 23 savo giesmę „Meilė tėvynės“, p-o Z. pati manę pažindama tą giesmę giedant užtėmyjo:

„Tada man szirdį perstos skaudėt:

„Tėvynės nereiks atsizadėt,

„Jogei ją visi norės mylėt. . .“

Už tai ji manę kitą kartą pas jūs buvus klausė (žinoma lietuviszkai): „Ar jums szirdį skauda?“ — Asz jai atsakiau: „Kaipo ant viso kuno, taip ir ant szirdies esu sveikas, to dėl man ir szirdį neskauda, ale gentiszkais pajautimais sopi, žiurint ant savo viengencziu.“ Ar tai negal szirdį sopėti ant ju žiurint?

V. V.

— Tiesos sprendikui nū valstinio Bartininku sudo atsisiakius ir kitą į jo vietą pernai rudenį skiriant buvo didė daugybė Lietuviu isz Bartininku, Karkliniu ir Vaitkabiliu valsčiu susirinkusi. Man pripūlė lapinė kepurė. Dar keturis metus atgal visi, kaip jauni taip ir seni, dėvėjo tases kepures. O dabar turėjau atsidusęs prabilti: „O Dieve, kaip tai kiekvienas daigtas tur prapulti!“ Man ne taip gailu buvo tos kepurės, kaip jos senatvės. Akis beveik iszsižiurėjau tos kepurės bejieszkodamas. Užėjau vieną vienintelį kiemionį tą kepurę dėvint, Bužį isz Szilbaliu kaimo, Bartininku valsčiaus. Prabylau į kitus Lietuvius: „Szitas žmogus kad myl savo senuku palikimus, jis karsztai mylėjo savo tėvus ir sentėvius.“ Žmonėms patiko mano žodžei apie lapinę kepurę ir jos senatvę. Daugybė pasizadėjo tokias lapines kepures įsitiekti. — Kas tas kepures dar dėvi, tai yra musu ubagėlei. Jie ir daug liekanu musu praeitinės aiskiaussei užlaikė, ką musu sentėvei pamirszo. Rupinkimėsi užraszyti viską nū ubagu, nės vienam nū ju sakines, mįsles, pasakas ir t. t. susemti neyra galima. Jau asz, be tu liubėriszku žodžiu, kurie pareiksztu Basanavycziaus A. kalendoriuje 1885 m., nū ubagu esu užraszęs kelias deszimtis. Toliaus kada jūs sunaudosiu.

V. V.

— Bartininkai yra bažnytikiemis, kur du žydu po alaunyčią turėdamu ant bavariszkojo alaus po 1400 rubliu czysto pelno gauna. Musu kraszto žmonės taip yra įjunkę į tą alų, jog visi nū daigto, nū dideliu iki mažu, nū piemens iki gaspardoriaus negal be jo apsigelbėti. Kiek tai pinigū žydai suplėszia — tasai bavariszkasis alus ne pigus — gailu ir paminėti.

Kitsai ant dienos 2—4 rublius prageria. Szitas gėrimas yra tikra pražutis musu žmonėms. — Brolei Lietuvei, geriaus isleiskite tūs pinigūs dėl naudos tėvynės kalbos, dėl tu savo broliu, katrie už jus vargsta, jums dvasiszka mokslą suteikdami. Jus gerai padarysite, jei imsite skaityti naudingas moksliszkas knygās prigimtoje kalboje: jos jums akis atidarys. Tada patys pasakysite, jog blogai darėte, ir nū to kitus graudensite. V. V.

Isz suvalkiszkes Paniamunės. Naujiejie metai labai nedorai prasidėjo musu kraszte. S. mėstelyje gyvena mokytojas Cz. J., isz giminės Lietuvis, kursai kerszyja skūsti vyriausybei visus Lietuivius raszėjus; sako siūšes į Sibėriją, jei patirs kur nors betriusiant apie lietuviszka raszliavą. Tai baisus žmogus. Prie to dar vargina mažus vaikus jūs baisei muszinėdamas. Turėjo kersztą ant nekurio vaikino isz kas žin kokios priekabės ir susitaręs su sav lygeis tavorczeis, tarp kuriu Juž. paminėtinas, vieną vakarą bebrėksztant taip baisei įsumuszė, kad kudikėlis vos gyvas beliko . . . Vyriausybei pasiskundus sudžia isz N. parvykęs pirmą dieną labai asztrei klausinėjo, ale antrą dieną jau viskas pavirsiuzimiėjo. Ko dėl taip? Cz. J. tur pinigū kelis szimtus rubliu vienam prieteliui perklausinėjancziojo sudžios pažyczyjės, o tūs pinigūs suprantama, žadėjo padovanoti, ei jam virszų provoje dūs. Pinigai, pinigai, ką tie ne viską padaro?! Suminksztina szirdis didžiunu, pardūda tiesą, kaltūsius atkaltina, o nekaltūsius palieka kaltais, dėl to kad pavargėlis neįstengia kyszių dūti.

J. Paniamuniszkis.

Padavinei (Suvalku rėd. Kalvarijos pav.). Nesenei tapė prisakyta vaitams, kad jie prikaltbūtu Lietuvininkus iszsiraszyti gudiszka laikrasztį „Selskij Vėstnik“. Žmonelei atsakė: „Kad mums pavelytu nusipirkti lietuviszkas knygās, arba lietuviszka laikrasztį, tai mes su džiaugsmu imtumėme iszsiraszinėti, o gudiszko laikraszcziū mums nereikia. Szitūs žodžius įtraukė į knygās, daugumas po szitūmi pasiraszė ir szitą patvirtinimą nusiuntė pas p-ą virszininką į Kalvariją. Szis atsiliepė szitaip, jeigu ir ant ateinancziojo laiko kas pavelytu szitokius nusikaltimeus priesz valdžią, tai busęs pakartas . . . Matome, kas darosi. — Toliaus girdėti, kad ponams virszininkams pavieczytūse prisakyta atiminėti lietuviszkas maldu knygās nū žmoneliu. Tik mat nežino, kaip pradėti szitą darbą. Lietuvei, melskite Dievo, kad neprietelei butu iszmingesni ir mus nevargintu.

Bitė.

Isz lenkiskosios Lietuvos. Kur tik klausai, visur Lietuvei keliasi isz miego, pradeda dairytiesi aplink savę ir kiek įkabinami pesza nū savęs svetimas plunksnas, kuriomis iki sziol dengdavosi ir gērėdavosi; trumpiaus sakant, pradeda pripažinti savę už Lietuvininkus. Žinoma, kaip ir visada tokiaame dalyke dedasi, labiausei kruta — juda jaunieji. Sztai jau sukrutėjo ir S. gimnazijos mokytinei. Girdėti, net tie vyrukai Lietuvininkai iszmaldavo savo valdžią, idant jiems pavelytu visur tarp savęs kalbėti lietuviszkai. Malonu girdėti, kad musu vyrai pradeda gyventi, nežiurėdami daugiaus ant jųku ir žnairiu žvalgymusi savo kaimynu Lenku; gaila tik labai, kad tie, kurie labiausei turētu prilaikyti ju iszmintingą pasielgimą, tampa ju prieszininkais. Ve kaip jie skundžiasi: „Kas per nauda, ką mes taip rupinamėsi apie savo kalbą, kad musu mokytojas lietuviszkos kalbos nēko nemoka ir mokėti nenor, tiktai dykai algą ima; ne tiek gaila pinigų, kiek vietos, kurią jisai užima. Kas tai matė, kad mokytojas kokios nors kalbos nenorētu su savo mokytineis sznekėti tū liežuviu, kurį patsai mokina? O musu mokytojas ne tik dėka, bet ir maldūjamas nenor su mumis kalbėti lietuviszkai! Maldavome mes jį apie tai per inspektorių, bet jis nesutiko: ēsą, jisai nēkadods nesznekėjęs su mokytineis lietuviszkai, tai jau ir nesznekēsęs. Paskiaus vėlei jį maldavome kad mokytu mus daugiaus gramatikos (kalbos mokslo), ir dūtu skaityti geresnes lietuviszkas knygąs; liepė eiti į kitą gimnaziją, kur daugiaus lietuviszkai mokina. Geras mokytojas, nēra ką sakyti. Toks jau ir ju kunygąs Z., kurs labiaus daboja, kad mokytinei gerai mokētu lenkiskai, o ne tai, kad suprastu Dievo žodį! Ką pradėsi su tokeis žmonėmis?! — Kitoje gimnazijoje kitaip dedasi. Ten jau kelinti metai, dirba tvirtas vyras ant naudos Lietuvininku. Jo dėka musu mokinantiesi jaunūmenė iszmoksta pusėtinaį savo kalbą ir gal neszti pagalbą savo tamsesniems broliams. Bet ir ten gana prieszininku. Girdėjau, tikybės mokytojas gimnazijoje, kunygąs M. paliovēs sakyti savo kasnedėlinius pamokslus to dėl, kad jam buvo perstatyta mokytiniu 6., 7. ir 8. kliasos, kad sakytu savo pamokslus lietuviszkai. Reikia žinoti, kad toje gimnazijoje didesnioji dalis mokytiniu Lietuvininkai, ukininku vaikai, kita vėl mažesnioji dalis — vaikai aplinkiniu gyventoju Lenku, Žydu, ir tik labai maža dalis atvykusių isz kitur. Isz to matyti, jog nesuprantancziu lietuviszkai ten labai maža dalelė, nēs aplinkinei

svetingencei taip jau moka lietuviszkai, kaip ir patys Lietuvininkai. Primjisi dar, kad Lietuvininku ukininku vaikai, įstodami į gimnaziją, daugiausei, kaip sako, nė papt nesupranta lenkiszakai ir tik per didelį vargą iszmoksta tą kalbą augsztesniose kliasose. Vienok kunigas M. pats Lietuvininkas, jau antri metai, sako tiems vargszams pamokslus lenkiszakai! Dėl to visai ne dyvai, kad iszmintingesniejie vaikinai augsztesniuju kliasu pareikalavo lietuviszko pamokslo. Asz pats girdėjau mažus vaikinukus skundžiantiesi, kad visai nesupranta, ką kunigas pasakojaš. Dėl ko kunigas M. nenor suprasti teisingu reikalavimu savo aveliu, dėl ko jis nenor prakalbėti į savo klausytojus suprantamoje jiems kalboje? tur buti nenor biauřiti savo burną, biauřia lietuviszka kalba, kaip gražei pareiszkė vienas vaikinukas. Ar-gi jau geriaus palikti vaikelius be jokio pamokinimo, ne kaip skelbti jiems Dievo žodį prigintoje kalboje? Tik man rodosi, kų labiausei pritinka garbinti Dievą kalboje tėvo ir motynos, kurie suteikė savo vaikeliams pirmus vaisius tikėjimo. Lietuvei, jeigu kas nenorite daryti gero savo broliams, nebukite nors ju prieszininkais!

Aszaka.

Senapilė. Pas mus į Varszavą atėjo gana žingeidi žinē isz Senapilės apygardinės pilės Suvalku rėdybos. Senapilėje 16. dienoje gegužės mėnesio buvęs užvadūtojas globėjo Varszavos mokslo apyrubės, czionai lankė visas mokslinyczias; pirmojoje mokslinyczioje žiurinėdamas rasztus vaiku, tarp kitu rado, jog mokintojas tos mokslinyczios lietuviszkai raszyti mokina vaikus lotyniszakai-lietuviszkomis literomis. Užvadūtojas tūjaus paklausęs mokiūtoją, kurio pavardės gerai neatsimenu, ko dėl jis nemokina vaikus raszyti gudiszkomis balsėmis. Tas, žinoma nusi-gandės, atsakė: 1. jog Gudu raszmenės ne užgana padaro reikalams lietuviszkos kalbos, 2. jog tėvai užsispyrę reikalauja, idant ju vaikus mokintu dvasiszku skaitymu tiktai isz lietuviszku maldu knįgu kataliku tikėjimo, nės mokiėjimas raszyti, o įpacz skaityti, jiems yra reikalingu daigtu laike iszpildymo tikybiszku apvaikszciojimu namėje ir bažnyczoje, kur laike misziu, laikomi lotyniszakai, nesuprasmami tos kalbos, isz maldknįgiu nū senovės spaudintu lotyniszkomis raszemenėmis (literomis) skaito tas paczias miszias, miszparus (vakarines), psalmus Dovydo, gieda rožanczius, karunkas, valandas ir imnus garbei Dievo spaudintus. Priesz pirmąjį rodinį szito mokintojo ponas užva-

dūtojas atsakē, jog girdējēs nū užziurētojaus VI. gimnazijos musu pilēs p. Gīliaus (sulenkėjusio Lietuivio), buk visi skamb-snei lietuviszko liežuivio dar geriaus ne kaip lotyniszkomis, gal buti iszreiksztī ir gudiszkomis raszmenēmīs, priesz antraꝓi-gi nēko negalējo atsakyti, nēs tas kiszasi tikėjimo, priesz kurį netinka priesztarauti, tacziaus prie iszguldyimo pritarē laikytiesi gudiszkos raszmenēs. Bet szis geizdamas dar geriaus tą savo budą veikimo ir pagudrinimo iszguldinēti, lotyniszkai-lietuvisz-kas raszmenes iszeisinti ir savę nū atsakymo priesz rēdą apsi-ginti, dar pridurē: 1. Gudiszka abēcēlē dar ne iszdirbta, idant galima butu ją vartoti dėl perdavimo visu skambsnīu, o tas yra kū svarbiausias dalykas pēdagogiszkame žvilgsnyje laike pra-dētinio iszguldinėjimo. 2. Gudu abēcēlēje nēra: a) balsiniu *au, ei, jau, ū, ie*; b) nosiniu *q, ų, ž, ū*; c) skambsnīu atlyginimui atdaros *e*, nū uždaros *ē*; d) ilgos *y* nū trumpos *i*, nēs gudisz-kame, pirmoji yra kieta, antroji-gi minkszta, bet abi yra trum-pos; taipo-gi e) nēra atlyginimo tarpo trumpos *u*, nū ilgos *ū*; g) balso suminksztinimui subalsiniu priesz balsines atsakomas lotyniszkai *j*. 3. Gudu abēcēlē pritaikinta prie lietuviszkos kalbos taip biaurei susidarkyta, jog visai ji netektu savo at-skirios ipatybēs ir tūmi tiktai kliudintu iszguldinimui gudiszkos kalbos. 4. Jog ir akadēmija mokslu Petrapilėje spaudino ir spaudina lietuviszkas knygās ta raszmene, tacziaus užsidėjo ir paskiaus dėl naudos mokslo spaudinti lietuviszkus rasztus to-mis pacziomis lotyniszkomis raszmenēmīs; taip ji jau iszdavē: a) lietuviszką poēmatą „Keturiuos dalys metu“ Dūnelaiczio, b) lietuviszkas „Svotbines dainas“ Juszkos, c) spaudina ta pa-czia raszmene „lietuviszkai-rusiszkai-lenkiszką“, platų, 82,000 žodžių žodyną Juszkos, d) „lietuviszką katekismą“ kunigo Daukszos. Varszavoje 26. V. 85. *T. Varszavietis.*

Gartėnai (Gradnas). Beliovėžos girėje užsilaikē taurai arba žiobrei (stumbrai) iki sziolei skaitlijuje 60 karviu ir buliu. No-rins jie yra labai valdžios dabojami, vienok su kožnais metais vis mažinasi ir mažinasi. Vieną sykį per metus karaliui yra įtaisoma ant ju medžioklė. Jie budami jaukus yra szaudomi nū galeriju lyg galvijai žmoniu suvaryti. Tauru ant viso svėto nēra daugiaus nēkur kaip tik czia. Gal mes savo akimis ma-tysime ju visiszką isznykimą. — Isz tu gyvoliū ragu, taurēmīs vadinamu, musu sentėvei midų gerdavo. Sakoma, kad tu gy-voliū ragu ir babar Beliovėžoje galima gauti. *Vēversys.*

Naujoji Lietuva. Taip mes be ginczo galime vadinti Amėrikoje Lietuvininku apgyventūsius krasztus. Naujame svėte jau iszeina ir du laikraszcziu, o tai ženklas, kad ten isz tikro nauja Lietuva atsiras, o jau ir atsiradusi yra. Laikraszcziu ten iszeinancziuju vienas, senesnysis, Unija, į lietuystės prieszininku gūlį perėjęs, jau mums nėko gero nebedaro, bet jį atpencz musu giminystę naikina; antrasis „Lietuviszkasis Balsas“ (sulygink apgarsinimą) su naujomis, stipriomis spēkomis į darbą eidamas pradėjo macnei gyvūti, Lietuvai ir jos vaikams ant neiszpasakytos gėrybės, džiaugsmo ir rimasties. Ant musu stalo guli jau du numeriu, isz kuriu pirmojo numerio bagotingojo įturio privedame: „Musu kelias“, „Skriaudimas Lietuvininku“, „Žvirblakregždžei“, „Atvira gromata isz Springfield-Ohio“, „Apie kraugėrystes ir meiles cėcoriu“, „Gromata isz Prusu Lietuvos“, „Gromata isz Siauliu, Kauno rėdybos“, „Petras Trupinėlis“, „Ar kenkia tabako rukymas“, „Naujo Jorko lietuviszka parapija“, „Amėrika“ ir t. t. „L. B.“ smulkiu rasztu atspaustas, kupinai pripildytas augsztos verzcios rasztu, vertingai ir teisingai privelyjamas kožnam tikram tėvynininkui ir karsztam prigimtosios kalbos mylėtoju. Tikrūju keliu beeidamas ir Lietuvos paklydusiūsius sunus isz szuntakiu sugražįdamas „L. B.“ sulauks didę ateitę ir užsipelnys amžiną pagarbavonę nusidavinūse Lietuvos atgijimo, ką Pramžius tedūda. X.

„Kraj“, lenkiszkas laikrasztis, raszo 26 n. apie lietuviszką raszliavą pirmutinėje pusėje szio szimtmezcio: „Ji buvo labai silpna: keliatas, o augszcziausei keliatas deszimcziu vardu, ir tūmi bus iszrokūtos visos knįgos ir knįgelės lietuviszkos. Bet isz kur jos iszleidavo, kas iszdavinėdavo anūs biblijos iszguldymus (tłómaczenia), anas maldū knįgas, bicziū knįgeles, ir knįgeles apie atsargumą ir gesinimą ugnelės sodžiams degant? Kas raszė Lietuvos veikalus, pasakas ir apsakinjimus, szendien vargei kur gaunamus, bet pirmiaus godžei žmoniu skaitomus? Jos iszleidavo isz tu pacziū ranku, kurios dabar žinomos dalies raszliavos yra apskundžiamos norincziomis Lietuvius aplenkinti ir apie kuriu isznaikinimą, kaipo Lietuvos neprieteliu, ta raszliavos dalis be paliovos szaukia . . .“ Jegut tai buvo Lenkai, kaip reikia suprasti p-ą Vaj. isz Lietuvos raszantį, tai szirdingai jį praszome iszrokūti mums vardus tu Lenku, kurie Lietuviams bibliją iszvertė, ju veikalus suraszė, mokino jūs bites auginti ir ugnelę gesinti, idant mes Lietuvei, galētumėme žinoti vardus tikru savo geradėju ir turėti anūs pritinkancziuje garbėje ir szlovėje.

Ba. Apie senovės kalvius. Iš Juszkos surinktu dainu mes dasižinojome didelę daugybę akyvu daigtu, sziaudien visai užmirsztu. Taip iš keliu labai senu jo dainu gauname žinę apie įpatingus kalvius senovės, kurie iš aukso ir sidabro kaldino visokius brangius daigtus. Tokie kalvei turėjo buti tikri daidalei (daildarei), ir — dainoms liudyjant — jie „aukso žiedelius“, „aukso kupkeles“, „aukso pentinus“ ir kitus daigtus dirbo. Dainos jų vadina „auksoreis“, kurie „auksavoja vainikėlius“, „aukselio kalėjėleis“ ir „sidabro liejikėleis“. Įpatingame raszte „Žiponas bei žiponė ir auksingumas bei sidabringumas lietuviszku dainu“ tapė jau parodyta, kur senovės Lietuviu gyventa tūmet, kada turėta savo žemėje daugybę aukso, sidabro ir minavojamus dainose kalvius. Iš žemiaus pridėtos dainos matoma, jog tie kalvei kaldino dar „stalelius ant keturiu kampeliu“ ir „kraseles ant keturiu kojeliu“. Daina užraszyta V. Vaiczaiczio, 1875 m., Ožkabaliūse:

Ne tik lankoje doobilėlei auga,
Augs ir žalioj girelėj,
Žalioj girelėj po aržūlėliu,
Po žaleiseis lapelcis.
Verkia mocziutė, sena szirdelė,
Dukrelę iszleizdama.
„Mocziutė mano, sena szirdelė,
„Neverk manęs dukrelės;
„Tu paklausykie manęs dukrelės,
„Manęs jaunos kalbanczios;
„Kad asz neverkiu toli eidama,
„Ko tu verki leizdama?“
— Kad tu neverki toli eidama,
Verksi pareidama;
Vai tu ten rasi daug giminėliu,
Daug jaunu dėverėliu*);
Vienas szimtelis jaunu moszeliu**),
Du szimtu dėverėliu;
Tu neisztekisi jiems dovanėliu,
Marguju abrusėliu.
„Mocziutė mano, mano szirdelė,
„Didis tėvo dvarelia,

*) Dėveris, vyro brolis, szvogeris; dėverėnė, pati vyro brolio, szvėgerka.

**) Mosza, vyro sesū, szvėgerka; moszėnas, vyras vyro sesers, szvogeris; laigonas, paczios brolis, szvogeris; laigonėnė, pati paczios brolio, szvėgerka; svainė, paczios sesū, szvėgerka; svainis, vyras paczios sesers, szvogeris.

„Mano tėvelio didžiam dvarelyj
„Daug yr augsztu klėteliu,
„Tose klėtelėse, tose augsztose,
„Daug yr margu skryneliu,
„Tose skrynėse, tose margose,
„Daug yr plonu drobeliu,
„Isz tu drobeliu, isz tu baltuju,
„Bus didės dovanėlės
„Berno broleliams ir jo seselėms
„Ir visoms giminėlėms,
„Tam szeszurėliui*), senam tėveliui,
Plonūsius marszkinėlius;
„Tai anytėlei**), senai mocziui tei,
„Baltaji nūmetėlį;
„Tiems dėvėrėliams, jauniems broleliams,
„Margūsius risztuvėlius,
„Toms moszytėlėms, jaunoms seselėms,
„Szilkeliu kasnikėlius.“
Trys dėvėrėlei, jauni brolelei,
Visi trys kalvuzėlei;
Vienas nukalė aukso stalelį
Ant keturiu kampeliu,
Antras nukalė naują krasele
Ant keturiu kojeliu,
Treczias nukalė aukso kupkele
Martelei vyną gerti.

Ba. Apie Sudaunikus. Viena dalis arba pavietis žemės senovės lietuviszkųjų Prusu, kaip žinoma, vadinosi „Sudavia“ ir rubežiavo su szios dienos Suvalku rėdyba, nū *Bakaliu* (lenk. „Bakalarzew“) ir *Raju gardo* (lenk. „Rajgród“) į vakarus. Nelaimingieji gyventojai szito pavieczio tapė kūne visiszkai isznaikinti nū vokiszkųjų Kryžoku; tik maža, regis, ju dalelė, slėpdamasi nū Kryžoku verguvės, iszsikraustė isz savo kampo į rytus, taigi jau į szios dienos Lietuvą. Senovės „Sudavia“ szendien yra szlovėniskai kalbancziuju Mozuru ir Vokiecziu apgyventa, ir mes nežinome nė tikro jos lietuviszko vardo. Suvalku rėdyboje ir pavietyje, ne toli nū Vyzainio, taigi arti rubežiaus senovės „Sudavijos“, yra kaimas ir dvaras, vardu „Sudaviszkei“, arba sutrumpintai „Sudauskai“ (lenk. „Sudowskie“), kursai, kaip rodo pats vardas ant *-iszkei*, įkurtas gyventoju isz „Sudavijos“. Isz vienos dainos, 1875m. užraszytos Ožkabaliu kaime, dasižinome, jog vardas to pavieczio gyventoju buvo „Sudaunikai“ arba dainiszkai — „Sudaunikėlei“:

*) Szeszuras, vyro tėvas. — **) Anyta, vyro motyna.
16*

Neturiu nėko, nebijau nėko,
Turiu dvarelį *palivarkėlį* —
Gavau bernelį *Sudaunikėlį*.
Asz pasiverscziau į gegužėlę,
Tai asz nulėkcziau pas motynėlę,
Asz įsitupcziau į obelėlę,
Gražei kukūcziau, kaip gegužėlė.
Kukaŋau rytą, vėlai vakarą. —
Nėks neiszgirdo mano balsėlio,
Nė nesuprato ant alasėlio.
Vai tik iszgirdo sena mocziutė,
Po didį dvarą vaiksycziodama,
Šavo sūnelius budindama;
„Kelkit, sunelei, kelkit, jauniejie,
„Eikit paklausyt gegutės balso,
„Gegutės balso, girės pauksztelio!
Ejo brolelei gegutės klausyti,
Emė szaudykles į baltas rankas.
— Dievuliui dėkui už protužėlį,
Ką palypėjau į virszunėlę,
Butu nuszovę per gegužėlę,
Per gegužėlę, girės pauksztelį. —
Dainą V. Vaiczaitis užrašė.

Kliaudu attaisa.

L. 45 e. 31 vietoje *mus'* tur buti *musz*; l. 46 e. 4 v. *tik* —
taip; l. 102 e. 8 v. *mausti* — *snausti*; l. 102 e. 16 v. *girios* —
giras; l. 102 e. 33 v. *Jaje atkarta* — *Atkarta jaje*; l. 104 e. 101
v. *Vydmancziotė* — *Vydmancziotę*; l. 104 e. 36 v. *mescziau* — *mecziauo*
l. 130 skilt. 2 e. 13 v. *Kreipei* — *Kvėpei*; czia pat e. 25 v. *Diev*;
baisy — *Dievo baily*; l. 132 v. *) *Lūma, atskirtis* — *Lūma, pasky-*
rimas, stonas.

Auszros rėdytuvei pavestos knygos.

- Vyturis*: Olechnovicziaus pasakos, pritikimaj, veselos ir giesmės.
„ Klagevicziaus litanijos su maldomis. Vilniuje, 1842.
„ A. H. Kirkor, O znaczeniu i waźności Zabytków pier-
wotnych etc.
M. Tvarauckas: Istorija Ali-Babos. Nev-York'e 1883.
„ Praractvos Michaldos. N.-Y. 1883.
„ Morfeuszas iszguldytojas sapnu. N.-Y. 1883.
Jurgis Mikszas: Kelch'o lietuviszkos kalendros. 1884.
„ Lietuviszkas kalendorius. 1884. Vilniuje pas
Romną.

- Jurgis Mikszas*: K. M. B. Lamentorius lietuviszkas.
„ Aukso altorius arba szaltinis apie dangiszkus skarbus.
„ Ziwatas pona ir Diewa musu Jezusa Chrystusa. Wilniuje 1808.
Gužutis: M. Volonczevskis, Žemaicziu vyskupystė, 2. dalis.
Martynas Jankus: Luther's kleiner katechismus, vokiszkaï ir vendiszkaï.
„ Matukatis, Jono Bunyano amžiaus bėgis. Klaipėda 1878.
„ Neupert'as, liudyjimas tiesos. Kaukėnai 1880.
„ Iszganymas žmogaus.
„ Deszintas susikalbėjimas.
„ Naujausios galviju lėkarstvu knygos. Gumbinėje pas Lemkė.
J. A. V. Lietvis: Kraszevskis, Vytoliorauda, giesmė isz Lietuvos padavimu. Poznaniuje 1881.
Sturys: Immisch, der panslavismus unter den Wenden mit russischem gelde betrieben etc. Leipzig 1884.
Auszros rėdytuvė: Auszra 1883 m. Auszra 1884 m.
Dembskis: Knygos teisybiu.
A. Thomas: Königl. realgymnasium zu Tilsit, programm 1885. (Litauen nach den wegeberichten im ausgange des vierzehnten Jahrhunderts).
Liet. r. draugystė: Mitteilungen der lit. liter. gesellsch. Heft 1—10.
Jurgis Mikszas: Ragniter mitteilungen, nn. 1—14, 1884 m. (Abriß aus Litauens geschichte, nn. 3—5, 7—9, 11).
J. Szliupas: Unija 1884 n. 1—9. Unija 1885 n. 1—14.
M. Jankus: Lietuviszkas Pol. Laikrasztis 1884 n. 1—40.
Jurgis Mikszas: Niamuno Sargas 1884 n. 1—14.
1885 n. 1—21
„ Ivinskio kal. 1861.
Ed. Volteris: O rezult. ethnograph pojėzdki k. prusskim Litovcam.
Jurgis Mikszas: Paviecziu mapos Prusu provincijos (kreiskarten der provinz Preussen). Paviecziu: Tilžės, Pakalnės (Gastu), Įsrutės, Pilkainiu, Gumbinės, Stalupėnu, Galdapės.
„ Martyno Liutėriaus maž. katgismas ir Rambako pamokslas etc. Karaliaucziuje pas Hartungą.
„ Radžiuno bicziu knygėlės. Klaipėdoje 1882 pas Holz'ą ir Szernių.

Auszros rėdytuvės pirktos knygos.

- F. Gondkus*: Apsakymas kelionės žemėje Palėstynos apie Jeruzalę ir kitas szventas vietas. ? 1859.
W. S. Jons ir Aniutia. Peterburgas 1877.
? Naudingos sznekos apie iszkalas. Petraburgas 1876.
Petras Vileiszis: I. Jurgis Stefensonas. II. Pas mums ir kitur. Peterburgas 1877.

- ? I. Lėkarstva nūg baimės smerczio. II. Balsas duszių czyszcziaus. Vilniuje 1863.
,, Pritaismas vaikeliu prie spavėdnes ir komunijos szventos. Petrapilė 1880.
,, Aukso altorius, senas ir naujas Złoty Oltarzyk. Vilniuje 1863.
,, Garbė Dievui. Vilniuje 1863.
,, Stacijos arba Kalvarija. Vilniuje 1863.
Meyer Friedeberg: Bilder aus Ostpreussen. I. Tilsit 1885.
? Latviszkai rusiszakai vokiszkas žodynas. Maskva 1879 m.

Gromatu skardinė.

K. S. V. Tamstos abi giesmeli, budami labai graži, taps Auszrona patalpinti. Jos labai musu laikraszczziui pritinka.

Szernui. Tolimesnės dalys (iki 13) raszto „Ko mums reikia?“ atėjo. Acziul!

J. A. Kalnėnui, Garliavoje. Tamstos rasztas „Surpilei (atlužei isz Lietuvos padavimu II.)“ yra patalpintas 10. laidoje praneszimu liet. r. draugystės ant lakszto 262.

Szerengai. Tamstos eilės „Naminė ir laukinė pelė“, „Vilkas kudās ir szū“, „Giltinė ir boba“, „Du bulei ir varlė“, „Gaidys ir žemczziugas“, „Kregždė ir paukszczzei“, „Vagys ir asilas“, „Vilkas pas szuni ant baliaus“ atėjo į musu rankas. Labai tamstai ėsāme dėkingi. Tamstos prigimtoji patarmė yra tā pati kaip ir toji, Auszroje vartojamoji. Dėl nepatikimo tamstai nereikia baimytiesi.

J. Val. Tamstos gromata su 2 rubl. atėjo. Ko reikalauta, taps prisiusta.

Kuszl. Tamstos gromata su 4 rubl. musu rankose. Laikrasztis taps prirupjtas.

Jamon., Vil...k... Tamstos gromata su 4 rubleis atėjo. Auszra taps atsiusta.

J. Val. Atėjo ir rankraszczzei; sunaudosime. Trukstantieji numerai taps prisiusti.

Akelaicziui. „Czterysta kilkadziesoat etc.“ gavome sugražinta. Dėkui už visas padėtas pasargas, kurios labai susigadys.

Sp. Prėkuteje. Jusu gromatą su užklausimu apie kasztas Juszkevyczės lietuviszku dainu gavome. Atsiliepdami pasakome, jog tu dainu visos trys knjgos 8 rb. 90 kp. arba 17 mk. 80 pf. kasztūja. Su portu atsieis dar mažumą daugiaus. To dainu rankiaus pirmosios knjgos pirmoji laida jau man ding bus iszpirkta; vienok per tikrą nežinome. Tos knjgos yra gaudamos ar per knjginyczią H. Allunan'o Jelgavoje (Mītavoje), ar per taję F. H. Brockhaus'o Leipcykyje.

Jūzui Marc. Gromata su 2 rubliam atėjo.

Antanui isz Bugnu. Tamstos gromatą 13 d. liepos m. su visais rankraszczzeis gavome. Labai dėkui. Jie visi taps su laiku patalpinti. Lauksime ir geograpijos. Tamsta apie nekurias eiles visai teisybę turi; vienok tai su jomis tik nedarysime, ką užrodyji daryti. Jos taps pakavotos.

Szunkariui. Tamstos gromata su giesmelėmis musu rankose. Acziū! — Berods buvo ir isz tamstu pusės ant susirinkimo pas mus atvažiauvė. Tamsta tai tik pasirupjė kũ greičiausiai apie kalendariszkąjė dalį Auszros kalendoriaus. Vienas „Un.“ numeris kasztūjė 15 kap.

T. J. Jūzynui. Apgarsinimas atėjo, taps įbruktas.

Szernui. Ir 14—19 „Ko mums reikia?“ musu rankose.

Stirnai. Žinės taps patalpintos.

A. Starkai. Dėkui tamstai už žinę apie klaustą dalyką; jaje pasinaudosime.

T. J. L. J..... Tamstos gromata su dviem gražiom giesmėm atėjo musumpi. Tūdu poėmatu budamu labai gražiu taps patalpintu be abejos Auszroje. Mums tikras džiaugsmas yra matyti, kaip Lietuvos tėvynininkai vis kruta, vis raszo, vis dirba dėl savo giminės gero. Lietuvos vaikai bus už tai dėdingi. — Kokia tamstą sav priegadą matai? Ir kokiu budu toji tamsta galėtu tropyti?

Mik. Mėž. Acziū tamstai už atsiuntimą „Русско-Камолуческя Іерархія“.

Gulai V. „Meilės mauda“ bus patalpinta. Žengk tamstelė tūmi keliu tolyn.

Aszakaicziui. Tamstos žinė, per Mikszo rankas mums pridėta, taps įbrukta.

Endrėjui Misiaucziui. Tamstos gromata su 1 rubl. 40 kap. atėjo. 4 kalendorei taps prisiųsti. Turiu tūmi pacziū žįgiu priminti, jog sidabrinis pinigus tamsta nedėtum į gromatą; mums reikėjo 80 pf. = 40 kap. porto primokėti, taigi pridėta 40 kap. ant žįgunpinįgiu iszėjo. — Už szirdingus velyjimus musu Byrutei acziū!

Mikszo Jurgiui. Tavo gromata raszyta 3 rugpiuczio atėjo. Kada man bus galima parkeliauti į Ž., asz tav dūsiu žinę. Ir asz tavęs esu pasiilgęs. Berods esu buvęs Ž., ale tai vis ar ant vienos ar dviėju diėnu. Dėl Auszros nėko nereikia. „N, S.“ vėl pradės iszeiti, ale tada bus kitoks.

Antanui, Sz. „Balsas isz Lietuvos“ taps sunaudotas. Tie rasztai, kuriu tamsta nemeilyji, nebebus talpinami. Prapūlusius numerius prisiųsime.

Jonui J., K. Tamstos gromata su 5 rbl. isz Pal. atėjo iki musu. Laikrasztis taps prisiųstas.

Atsisveikinimas.

Mylimieji brolei, garbingieji draugkareivei lietuvystės!

Jau keliatas metelių praszoko, kaip Auszra savo spindulius į Lietuvą leidžia. Kožnam skaitytojui bus žinoma, su kokių vargu, slapta nū prieszininku, slapta nū iszgamiau ji savo mylėtojus lankyti tegalėjo. Bet tai mažas dalykas, bile ji tik galėjo lankyti.

Jau praėjusiojo meto paskujame numeryje prakalbome Dieve, mus nū prieteliu apsaugok, nū neprieteliu ir mes patys apsisaugosime. Didžiausioji Auszros prieszininkė buvo ir yra lenkystė Lietuvoje (ale ne ta paczioje Lenkijoje, katra su mumis susėdiszkai elgiasi); tąjė musu iszgamei kaip Babėlio sugriuvsius murus szlovina, tik dėl to, kad senovėje budavoti, o neužbaigti pasiliko. Mums stojasi į taką Naujajenkei, tarp kuriu daugiausei pono Dievo prisakymu užmirszusiu ir savo giminystės iszsižadėjusiu kunigėliu randasi, kurie isz pamokslincios szaukia: „Žmonės mokslą įgiję nū Dievo atsikreips!“ Tokiu budu musu szventoji gentė dar daug amžiu negalės sėstiesi su kitomis gentėmis aplink vieną ugnavietę szventojų mokslo, nės anie jo neleidžia eiti tarp žmonių tardami: „Nors žmonės vagys ir razbaininkai tebuna, kad tik pagal veidą krikszczionimis butu ir savo virszutinę kaltybę atliktu užmokėdami szv. Petro pinigų. Žmogui vis tai geriaus ne kaip iszmintingam buti.“ — Mylimieji, žvelgkite szendien į Pranciją, ten kunigū su vis ne daug tėra, o žmonės tai viską vėryja, ką kunigai sako, bet szie už tai ir tikrą mokslą skelbia, neskelbia mokslą neapykantos ir kerszto priesz kitaip tikincziūsus ir laisvaregius. Dieve, apsaugok! nenoriu visus kunigū paspeikti, tik musu ir lietuvystės prieszininkus. Nekursai kunigėlis mumis iszbarė ir iszkeikė, kam mes Naujalenkius Lietuvoje užkabiną. Matai, jei mes tyka savo keliu einame, o mums isz užpakalio kas su akmeniu į nugarą dūda, o jei mes atsiskų veidą suraukiame isz perszuliu, tai ans imasi progą mums užmėtinėti, kam mes raukomėsi. Mes turį dėkingi buti, kad apszvietimą nū ju apturėję (baudžiava, lažas, tai apszvietimas?!), mes esą Maskoliams parsidavę ir jiems už ju pinigų triusia! Jei mes butumėme parsidavę, tai Auszra taip vargingai kelio

pas savo skaitytojus neįsiskotū. Kitsai kunigėlis (Prusu Lietuvoje) bėga mus lantrotui skūsti, buk szviesą plėsdami žmones judiną. Kitsai vėl paklausęs savo aveliu, ar skaito Auszrą, o patikrinus, jog skaitas, nū spavėdnycios jį pakeikia . . . Tai keliatas isz daugybės paveikslu mus ir skaitytojus užkabinėjančios dvasiszkytės. Ar tai ne paszėlimas Naujalenkiu? Kunį gai, tikriejie Lietuvos mylėtojai, yra tikrai iszmingingi žmonės bet ką daryti su iszkrypėleis? Jiems nerup žmonėms vargus palengvinti, bet tik po verguvės naszta arba baudžiaivos kančiumi pavilkti.

Pasirokavęs su prieszininkais, dabar pasikalbėsiu trumpai su tikraisiais draugais ir birziuleis lietuviystės. Sziju buryje randasi daugybė geru ir mokjtu vyru, katrie tikrai suprasdami musu reikalus mus nenor į prieszininku gūlj nuklaidinti. Tūse stipiūse Lietuvos sunūse matau gerą tėvynės ateitinę. Dieve, jūs suvienyk ir mislyse ir raszyboje. Tėvynės tikriejie draugai nesigail nei karsztojo prakaito nei kruvinosios procės nei sunkei sudėtuju turteliu, bile tik savo kaltbę Lietuvai, numylėtajai tėvynei, atliktu, bile tik musu darbas eitu paakiui. O tasai ir eis: „Suvienytomis sylomis ir proce be pelno!“

Vieno dalyko melszčiau tolesniojo Auszros rėdytojo, o tai, kad musu rasztininku kožnojo raszybai pasirupinęs reikalingu literu atspaustu vieną knįgą, katroje visos raszybos, kaip ant kokio paveikslu ir mėginimo, viso svėto mokslincziams butu parodomos. Katra raszyba rodosi geriaus pritiks, tai prie tos ir visi neatbutinai turėtu laikytiesi. Kitokiu budu vargs ir vėl vargs musu tėvynės rasztininkai.

Taip padėdamas į rankas musu draugo Mikszo visą Auszros rėdytuvės nasztą, katra mano petį sunkei lenkė, pasižadū ir vėlesniūse laikūse dirbti pagal įstangas ant tėvyniszko Lietuvos lauko dėl nuvargusių dvasėje broliu. Priszaukdamas:

Lietuva ant visados,	} Smertį kad reikės iszkęsti,
Neužmirsziu nėkados!	} Kad paskiausią kvapą trauksiu,
Kad ir svetimoj szalėlėj,	} Ir tada dar tav priszauksiu,
Žemės tolimoj dalelėj,	} Asz n'uzmirsztu nekados,
Gyvastį reikės pamesti,	} Lietuva ant visados!

sveikinu naująjį rėdytuvę ir visus Lietuvos mylėtojus.

Jankaus Martynas.

Bitėnūse rugpiuczio mėnesyje 1885 m.

Užpraszymas.

Mums vienas šaunus Lietuvis, kunigas, raszo: „Jau dveji metai suėjo, kaip Szl. perraszė pirmąją dalį *Daukanto pasakojimu apie Lietuvos veikalus*; prižadėjo spauzdinti, bet liki sziol nėko negirdėti . . . Ar sulauksime to brangaus skarbo, ar tas nū-raszas gal kur nužuvo? Jei pasirodytu ant svėto pirmoji dalis, galėtumėme pasirupinti ir apie kitas. Negali buti, idant toksai brangus rankrasztis patektu žiurkėms. Iszpauzdinimas Daukanto pasakojimu butu didesniu paminklu, negu kad kas koki akmeninį arba geležinį statytu. — Jei pinigų ant spaudos truksta, tegul Auszros rėdytuvė iszdūda apgarsinimą, jog nor spauzdinti, tegul iszrokūja, kiek viskas kasztūs; tada atsiras tokiu vyrų tėvynininku, kurie dūs paspirtį; o tos žinės tegul bus padūtos Auszroje. — Jei Lenkai ant Mickaus paminklo surinko tiek tukstancziu, argi Lietuvei nesudės keliu dėl Daukanto? . . .“ — Ir mes su visu szirdies karsztumu tam pritardami pasakome, jog gėda butu mums Lietuviams, jeigu nei tiek nesurinktum, kad galėtumėme to musu karsztojo tėvynininko nespaustūsius veikalus per spaudą ne vien Lietuvai, bet ir visam mokītam svėtui prieinamais padaryti. Pasižadėdami už spaudą Daukanto pasakojimu rupinti, kaip veik tik bus pritinkanti suma pinigų sužadėta arba staczei siūsta, apgarsīsime Auszroje pravardes szelpėju prie iszleidimo ir pavestąją pinigų sumą. Turėdami rankrasztį pirmosios dalies savo rankoje ir aprokūdinę, kiek spauda kasztūs, iszdūsime visą rokundą taip pat Auszroje. Ragindami Lietuvos ir jos szlovingosios praeitinės mylėtojus pristoti prie to szventojo dėl tėvynės darbo per pavedimus, už-praszome ir tūsius ant to pajudinti, kurie Auszros neskaitytu ir tokiu budu apie tai nėko nepatirtu.

Auszros rėdytuvė priima ir gromatas ir pinigūs dėl isz-leidimo Daukanto pasakojimu apie Lietuvos veikalus.

Auszros rėdytuvė	paveda	50 mk.
Mikszo Jurgis isz Tilžės	„	20 mk.
Jankaus Martynas isz Bitėnu	„	10 mk.
Voskos Kristupas isz Tilžės	„	10 mk.
Nepažįstamas isz Kauno	„	1 rbl.
D-ras Bruažis isz Tilžės	„	20 mk.
Veyer'is isz Tilžės	„	5 mk.

Kliaudu attaisa.

Tieji skaitytojai, kurie Basanavycziaus „Žirga ir vaika“ jau buta įgiję, meldžiami szitas kliaudas toje knygutėje pataisyti:

Laksztas.	Eilė nū virszaus.	Yra.	Tur buti.
11	2	šiaukent	šaukent
11	4	raštininkai ⁷)	raštininkai ⁷);
11	27	inpaše	inpašeį
11	29	Lietuvei	Lietuvoj’
13	2	apmaišydami	apmalšydami
14	18	šio 3 dienos	šios dienos
15	16	ižrašytas	išrašytas
15	20	ant kuriu	ant kuriu
15	nota 25	Ivan Leo	Joan. Leo
22	2	kaupas	kampas
23	4	buvusio	buvusios
23	6	priklausiusio	priklausiusios
24	1	galup	galop
25	23	stabas	stalas
28	28	kelios	kelias
29	11		

Po žodžio „atejimo“ sekanti „Aigyp-ton“ iszbraukti ir tą žodi pastatyti kitoje vietoje po „rodo“; priesz „kaip“ tur punktą buti padėtas. Taigi tur buti: „Kaip Lenormant’o ištirinejimai rodo, Aigyp-ton žir-gai apie 2500 m. pirm Kr. inga-benti tapo“ ir t. t.

Apgarsinimai.

Kitą metą sukaks 500 metu, kaip Lietuvei priėmė krikščioniszka tikėjimą; mes visi Lietuvei turime garbingai apvaikszezioti. Neturėdami liūsybės toje szalyje, kurioje daugiausei musu broliu yra, negalime tos dienos apvaikszezioti su visa iszkilme, akyveizdingai susirinkdami vienoje ar kitoje vietoje, kaip tai daro kitos tautos, buvanczios geresniame padėjime, bet vis-gi turime iszrasti koki nors būdą, kuriuomi galėtumėme parodyti, kad mes mokame branginti tas penkszimitines sukaktuves priėmimo tikėjimo ir apversti jas ant didesnės naudos musu visu broliu, pasklidusiu į visą pasaulę. Tasai budas, rodosi man gal buti tiktai vienintelis, sykiu ramiausias ir geriausias *sukaktuvėnes (bilėjuszinės) knigos*. Prie susatymo tos knigos priderėtu buti visiems Lietuviams, kurie myli savo brolius ir kurie moka szį tą ar perversi, ar isz savo galvos parasztyti dalykus, atsakanczius tam metui dėl naudos savo broliu. Kokie tie dalykai gal buti, cze pati szirdis tikram Lietuviui gal pasakyti. Zinoma, ne svetimi, tiktai savieji lietuviszki skaity-

tojai lietuviszkos Auszros, kurie szitūs žodžius perskaitys, tegul savo perstatymus teprisiunczia į rėdystę Auszros, o czia nūjėgnai bus iszrinkti daigtai, labiausei atsakantiejie, kuriūs reikės paskui apdirbti. Tai knigai nereikia placziu straipsniu, užinancziu deszintus ar szintus lapu; kad ir pusė lapelio gražei paraszyta, gana bus ant tos atminties, ar tai proza (ne eiliavimu) ar tai poėzija (eiliavimu). Sziczion pamatysime, kiek yra musu darbininku didesniu ar mažesniu, kurie pagal savo pajėga nori dirbti dėl savo broliu, ir kiek mes ēsame tvirti; ne vienas isz musu jaunu broliu, perskaitęs tokią knigą ir pamatę gražų buri savo viengencziu apie kalbos reikalus besirupinancziu, savo tautą mylincziu, užsidegs meilė gentės ir už garbingą skaitys prigulėti prie „draugystės Byrutės“.

Visos apszvistos tautos pasaulės gilioje garbėje laiko savo svarbius ir garbingus atsitikimus, isz kuriu kilo ne maža nauda ateisencziame laike dėl jos pasekėju. Garbavojo Gudai ir taip ne senei dar musu atmintyje apvaikszciojo tukstantini atmintkla uždėjimo savo vieszpatystės su iszkilme; Prusiai kone kas meta apvaikszcioja musį po Sedanu, nū kurio pakilo suvienyta Vokietija, ir Gėrmanija buvo pakelta į vieszpatystės garbę. Ne senei dar visi Szlovėnai apraikszciojo tukstantinę sulauktuvę (bilėjuszą) savo pirmuju apasztau Kirilo ir Metodo, kurie atneszė tikėjimo szviesą ir platino ju prigimtoje kalboje. Ir mes turime visi krikszcionys Lietuvei atminkingą 1386tą metą; tame garsingame mete musu sentėviu sėntėvei priėmė tikėjimo szviesą*), kaipo-gi toje dienoje musu sentėvei Lietuvei isz pagonu tapė krikszcionimis ir gavo tikrą iszpažinimą apie tikrąjį Dievą ir paszaukimą žmogaus ant žemės. Kita meta sukaks penki szimtai metu nū tos atminkingos dienos. Tą metą visi Lietuvei, kurie skaito savę krikszcionimis ir nesigėdi vardo Lietuvio, tur jį garbingai apvaicszcioji, atsiszaukdami nors su savo menkais veikalėleis ir darbeleis į Auszros rėdytuvę.

Naujas Jorkas, 12. VII. 85.

Mylimieji lietuviszkos dvasės lietuviszki kunigėlei! Amėrikoje yra daug Lietuvininku; Lietuvininkai gyvena daugiausei dideleis bureis viename daigte. Toks gyvenimas nepavelyja Lietuvininkams nutausti nū savo gencziu ir broliu tėvynėje pasilikusiu, nei nū kalbos lietuviszkos ir kitu daigtu, kuriūs Lietuvininkai brangina. Lietuvininkai turi czia savo draugystes, daugiausei broliszkos paszalpos, turi savo lietuviszką laikrasztį „Lietuviszką Balsą“. Dirbdami labai sunkei už dūnos kasnį Lietuvininkai neužmirszta pasirupinti ir apie apszvaistą. Bet ne gana to. Lietuvininku daugumas iszėjo isz savo tėvynės su tvirtu krikszcioniszku tikėjimu, ir tas tikėjimas szirdyse žmoni neatauszo, kada jie perplaukė placzias jures-mares. Bet skelbėju krikszcioniszko mokslo Lietuvininkai Amėrikoje ne daug turi; o jeigu vienas ar kitas ir atsiranda kur, tai Kristaus

*) kuri isz dalies ir su vergyste bei baudžiava sukerpta buvo
Pasarga žodžiu statytojo.

mokslą tūjaus maiszo su lenkyste ir sulenkinimu Lietuvininku. Ne dyvai, kad tokie „ganytojai duszi“ tarp Lietuvininku neapsiliekti, bet traukia į Lenku girutes.... Mums Lietuvininkams yra reikalingas skelbėjas Kristaus mokslo, katalikas, Lietuvininkas kunu ir dvase, mylėtojas tėvynės ir gaivintojas meilės artimo. Taigi mes atsiszaukiame į jus, mieli brolei tėvynėje ir mylėtojai josios, kad teiktumėtėsi neužmirsšti apie savo sągymius Amėrikoje gyvenanczius; tarp musu rasite placzią dirvą dėl sėjimo geru javu: mokslo, teisybės, teisingumo ir meilės artimo ir tėvynės. Tiktai ateikite, o padėkite mums savo dvasiszka galybe, neapleiskite musu. Mes nors toli gyvename, bet per vienybę su tėvyne, per vienybę ir sutikimą savo tarpe daug galime isztaisyti minėtinu daigtu. Tik mes vadovu mažai turime ir darbininku dvasiszkušė laukūse. — Taip tai ir mes Lietuvininkai Naujo Jorko susitaisėme draugystę, kuri priėmė vardą „lietuviszka Naujo Jorko parapija vardan szv. Traicės“, ir norime gauti kuniją Lietuvininką ir tėvynainį. Tūs isz musu broliu, kurie juntasi esą paszauktais ganyti Kristaus aveles teisingai, kurie myli tėvynę ir nori dėl jos ką gero gelbėti isztaisyti, tūs savo brolius kunjgus mielai užpraszone, idant pasigarsintumete pas mus su savo norais atvažiavimo, o mes per gromatą tūjaus suteiksime artesnią apie parapiją žinę.

Vardan „liet. N.-Jorko parapijos vard. szv. Traicės“.

V. *Džiankauckas*, prezidentas, adresas:

59 S. 2-nd str. Brooklyn E. D. via New York. U. S. of America.

Medicinal - tokajiszkis.

Per statų susineszimą su vynyczius ukininku *Ern. Štein'u Erdő-Bėnyėje*, szale Tokajaus (Vengrijoje), apturėtoju 7 vynycziu *Hoszū, Buxsa, Bencsik, Diokūt, Omlas, Fekete* ir *Veres*, esu smagioje įstangoje, *kėmiszakai analysarotą, mediciniszką*

garantavojamai tikra tokajiszka vyna

už *en-gros-prekias* pirmutinėse plėczkose, su apszargos ženkle uždarytose, ir prie mažumo perkant, atidūti.

Tasai tinka ne vien stiprinanczia priepruva pasigauantiemsiems, kudikiams ir seniams, bet ir gal buti vartojamas

vynu, ryte bei po valgio geriamu.

Patikrinimas didžiausiuju universitėto kėmiku *Vokietijos*, kaip ir *atliudymas magistrato Erdő-Bėnyės*, gul prie pasirasziusiojo dėl patinkamos įžiuros.

Albertas Paarmann'as, vynu kupezystė,

Tilžėje, augsztoje ul. skersai ties paszta.

Apszargos žymė.

Kas meilytu Karaliaucziuje iszleidžiamąjį

„Lietuviszką Polytiszką Laikrasztį“

tikrai pažinti gauti, ne taip, kaip jis nekurio lietuviszko laiszko apskelbiamas, tas tenesibaudo jį ant vieno bertainio meto apsisteliūti. Skaitydamas pats kožnas persiliudys, kokią neteisybę jam ana pikta paskalba daro. —

Prie kožno pusto apsisteliūjant, kasztūja „Liet. Pol. Laikrasztis“ 65 pf. Nū pusto pacziam jį parsineszant kasztūja jis tikt 50 pf.

Karaliaucziuje, merco mėnesyje 1885.

Rėdystė „Lietuviszko Polyt. Laikraszczio“.
Kristupas Kibelka.

LIETUVISZKASIS BALSAS,

lietuviszkas tėvyniszkas laikrasztis,

iszėinas Naujame Jorke, Amėrikoje, ketverge kožną nedėlę, rėdomas. Jono Szliupo, kasztūja Auropoje 2½ dorėlio = 5½ rubliaus = 11 markiū. Už colį apgarsinimu ant metu 10 dorėliu = 21½ rubliaus = 42,50 markiū, o viena sykį garsinant 20 centu = 48 kapeikas = 0,85 markiū. Rėdystės adresas:

Jonas Szliupas, 43 Spring street, New-York,
U. S. of America.

Tilžėje pas Mauderodę iszėjo *J. Basanavyčiaus* du pieszatu

- 1) *Žirgas ir vaikas.* 80. 32 laksztu, prekia 15 kap., su persiuntimu gromatoje 35 kap.
- 2) *Žiponas bei žipone ir auksingumas bei sidabringumas lietuviszku dainu.* 80. 30 laksztu; prekia 25 kap., su persiuntimu 45 kap.

Gaunamu per *Auszros rėdytuwę.*

Pasarga.

Daugelis atsiunczia pinigū gromatose sidabrinius pinigūs; mums už tokius siuntinius reikia dar įpatiszkaĩ brangei primokėti, taip kad kartais žigunpinigėi siuncziamūsius sidabrinius pinigūs pereina. Siuntėjai bus to dėl kitą žigį tokie geri rubliaus dalis ne sidabrineis pinigais bet žigunės (pasztos) markutėmis įsiusti. Mes jas už ju tikraję verczia primsime.

Auszros rėdytuwė.

„Auszros“ rėdystėje (Martynas Jankus, Bitėnai per Lumpėnus — Lompėnen, Lituanie prussienne) galima pirkti szitas knėgas:

1. *Nėrio trys pamokslai apie gaspadorystę dėl gaspadoriu.* 1883. 43 pusės. 15 kap.
2. *Miglovaros raszalai.* Eilės įvairios. I. plūksztas. 1884. 32 pusi didžiame pavyzdyje. 25 kap.
3. *Drazdauskio svėtiszkos ir szventos giesmės.* 1884. 16 pusių ant raszomo popėriaus. 15 kap.
4. *Jankaus seniausios lietuviszkos dainos.* 1882. 36 pusės. 15 kap.
5. *Dagilio lietuviszkas sziuipinys.* I. laida. 1884. 16 pusių. 5 kap.
6. *Vyturio tėvynainiu giesmė.* 1884. 24 pusės. 15 kap.
7. *Basanavycziaus Ozkabaliu dainos.* 1884. 48 pusės. 25 kap.
8. *Auszros kalentorius* 1885 m. 72 ir XXVIII pusės. 30 kap.
9. *Jankaus muzikėlis* I. laida. 1885. 74 pusės. 15 kap.
10. *Basanavyczius žirgas ir vaikas.* 1885. 32 pusi. 15 kap. Pelnas ant „Byrutės“ naudos.
11. *Nėrio pamokslai apie galvijų ir aveliu auginimą ir gydymą jų nė nekuriu ligų.* 1885. 15 kap.
12. *Gailuczio uždūtynas.* Uždūcziu rankius aritmėtikos arba rokundu mokslo. 1885. 80 pusių. 40 kap.
13. *Basanavycziaus žiponas bei žiponė* ir auksingumas bei sidabringumas lietuviszku dainu. 1885. 30 pusių didžiame pavyzdyje. 25 kap.

~~~~~  
Parkupcziams po 50 eks. ant sykio vienos knėgos imant, dūdame 33 $\frac{1}{3}$ % rabato (leidžiame už du trecdaliu prekios). Pridūtusios knėgu prekios iszsimano be nusiuntimo i užrubežį. Perkantiems reikalaujant galima iki į parubežį veltai prisiusti; to dėl tik reikalinga czia vietą pridūti.

Jankaus Martynas.

~~~~~  
Tiejie, kurie turi mano raszytą *visatinę istoriją*, užpraszdomi man ją veikiausei atsiusti; iszvažiūdama isz tėvynės, neatsimenu, pas ką palikau. Tas rankrasztis brangintinas. Podraug buvo vienas sasagas, priraszytas visokiu nūraszu isz įvairiu dokumentu; žinės tos buvo renkamos dėl istorijos Gedimino, kuria jau buvau beveik visą placzei paraszęs. Kas turėtu rankrasztį apie Gedimina, o podraug ir surinktąjį isz visokiu knėgu medegą, tegul bus toks mielas man sugražinti.

Jonas Szliupas, New-York,
43 Spring street, Amėrika.

Kningu spaustuve bei litograpija

Otto v. Mauderodes Tilžeje

prisivelyja pagatavonei *spaudos daigtu* taip *lietuviszkoje* kaip ir vokiszkoje kalboje geriausiam atlikime ant pigiausiu prekiu.

Praszymas.

Vienas senis Lietuvis norėdamas paraszyti gyvenimą a. a. vyskupo Zemaiczio Voloncziauskie praszo jam atsiusti nūraszus gromatu ar ir paczias gromatas szio garsingo Zemaiczio ir Lietavio katros bus sugražintos. Taip jau su džiaugsmu priims nū Voloncziauskie pažįstamu paminėjimus ar lietuviszškai ar lenkiszškai paraszytus. — Antraszas: Korocza (Kurskoj gub.), S. A. Gorodeckomu, ucziteliu gimnazij.

Įtalpa.

1) K. S. V. Abejojantiems, eilės, l. 177. — 2) J. Basanavyczius: Isz musu praeigos. II. Zinės apie pirmus Lietuvos gyventojus, pabaiga, l. 179 — 3) A. Krisziukaitis. Cziaku Mocziutės, l. 184 — 4) T. J. L. Isz Vytauto musziu J. I. Kraszio įžengtinė daina, eilės, l. 191 — 5) K. Vanagėlis. Szauksmu aidas, eilės, l. 192 — 6) D-ras G. J. J. S. *isz/Gr.* Saugoties reik, eilės, l. 194. — 7) Zvalionis. Lietuvos vargas, eilės, l. 194. — 8) V. B. Jonas Ernestas Smoler'is, priemazga, l. 195. — 9) Pranyš Aszakaitis. Trusas apie bites, pabaiga, l. 202. — 10) Bs. M. ilės dainelė, l. 206. — 11) N. Akelaitis. Lietuviszkuju kunigaikszcziu vardai, l. 207. — 12) Bs. Leopoldas Geitler'is †, l. 211. — 13) J. A. Kalnėnas. Jieva, eilės, l. 214. — 14) J. Szl. Asilai ir darbininkai, l. 218. — 15) J. Szl. Zvirblakregždžei, l. 219. — 16) M. Sl. Gromata isz Latviu parubežio, l. 220. — 17) Eglė. Snausk sav, o dvasė! eilės, l. 221. — 18) M. D. Isz gaspadorystės, l. 222. — 19) Baltras Teisybaitis. Roda seno ukininko, eilės, l. 223. — 20) Bs. Keli lietuviszki žodžei, l. 224. — 21) Isz Lietuvos, l. 227 — 22) Kliaudu attaisa, l. 244. — 23) Auszros rėdytuvei pavestos knjigos, l. 244. — 24) Auszros rėdytuvės pirktos knjigos, l. 245. — 25) Gromatu skardinė, l. 246. — 26) Atsisveikinimas, l. 248. 27) Užpraszymas, l. 250 — 28) Kliaudu attaisa, l. 251 — 29) Apgarsinimai, l. 251.

Gromatas, rankraszczius ir piningus į Auszros rėdytę siuncziant reikia szioki antraszą padėti:

Martynas Jankus, Bitėnai per Lumpėnus
(Lompönen in Ost-Preussen).

Už rėdytę atsako Martynas Jankus, Bitėnai per Lumpėnus.
Spauzdinta už piningus skaitytoju „Auszros“ pas
O. v. Mauderodę Tilžeje.